

A ZMOS 30.
kongresszusa

30 éves a
Rákóczi Szövetség

Az archiválás
szabályai

4 - 6. oldal

16 - 20. oldal

56 - 59. oldal

www.onkormanyzas.sk

IX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM, 2019. JÚLIUS

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

Oktatási körkép

7 - 55. oldal

Tartalom

A ZMOS 30. kongresszusa	4
Fekete Irén: Naponta szembesülünk kihívásokkal	7
Fodor Attila: Mérhető a Kárpát-medencei óvodaprogram hatása	12
Csáky Csongor: Sok tartaléka van az felvidéki magyar iskoláknak	16
Csökkenő diáklétszám az iskolákban	21
Pont került a nagyszarvai szlovák iskola ügyére	25
Gúta: Kisváros négy alapiskolával	28
Ipolyság: cél, a diákok sikeres felkészítése	34
Rimaszombat: Tompa Mihály Alapiskola büszke múltjára	36
Deresk: önértékelésre nevelnek	39
Bodrogközi beíratási adatok	42
Iskolák határok nélkül	44
Naszvad: a tanári kar az erősségünk	46
A felvidéki oktatás története 1998-ig	48
Az archiválás szabályairól	56
Bódvavendégi	59
A bodrogközi borturizmusról	61

Tanévzáró előtt, beíratások után számvetést készítenek önkormányzataink is. Muszáj újra kiszámítaniuk, várhatóan mennyibe fog kerülni ősztől óvodájuk, iskolájuk fenntartása, hogy fussa rá a községi büdzséből akkor is, ha más tervezett kiadási tételből le kell csípni néhány száz vagy ezer eurót. Mert évente, most már szinte menetrendszerűen szembesülünk azzal, hogy költségvetési évünk kellős közepén beletenyerelek az aprólékos gonddal kimunkált terveinkbe, s kiadási-bevételi egyenlegünket felborítják.

Az „ingyenes étkeztetés”, amit merő jószándékból törvényben rendelt el a kormány, pénzbe kerül, nem napi 1,20-ba gyermekenként, de: fizessen a fenntartó, az önkormányzat. Oldja meg. Fogjuk meg, és vigyétek! – ismerős, ugye?! Az meg egyenesen cinikus, hogy aggályainkra a kormányfő érdekvédelmi szervezetünk közgyűlésének azt üzeni: biztosan nem fog a gyerekek 100 százaléka bejelentkezni „ingyenebédre”, hiszen a nyugdíjasok 100 százaléka sem „ingyenvonatozik”. (Hát persze, mert sok helyen vonat soha nem járt, vagy megszüntették a szárnyvonalakat, s busz is, mely már nem ingyenes, jó, ha napjában kétszer beköszön a faluba...)

Azt is üzenté a kormányfő, nem csupán új köteleességeket írtak elő önkormányzatainknak, pénz is adtak hozzá, hiszen csökkent a munkanélküliség, nőttek a bérek, így több a bevétel a személyi jövedelemadókból, s nekünk is több pénz jut ezáltal; gazdálkodjuk hát ki a közszféra béremeléseit, az ütülési juttatásokat, a kötelező belterületi út- és járdakarbantartást... Hogy hogyan, az már a mi gondunk. Mert az adóhányad elosztásában is van néhány csavar. Aki „lapon” él – 300 méter tengerszint alatti területen –, kevesebbet kap, mint aki 300 méter feletti helyen. Pozsonyban például a normatív adóelosztásnál 2,5-ös a szorzó, harminc kilométerrel odább, nálunk, Csallóközcsütörtökben 0,9 (Kassán 1,5). A klimatikus viszonyokra is jár kompenzáció, északon, merthogy ott hosszabb időn át van hideg meg több a hó és az ezzel járó kiadás. Hogy a mi vidékeinken, itt délen meg a hószapok száma sokkal nagyobb, amikor öntözni kell, hogy zöldövezeteink ne váljanak sivataggá, átforrósodott útjainkról az aszfaltot ne hordják el az egymást érő nehéz teherautók, az nem szempont, minden kompenzációs jegyzékből kimarad. S ha már az iskolákkal kezdtem: nekünk ezen a téren is vannak speciális feladataink, vegyes lakosságú térségként többségi és nemzeti/nemzetiségi intézményeket is kell működtetnünk, legyenek akár kiskolák, akár teljes szervezetszervezők.

A mi déli határ menti régióknak szempontjai, szükségletei és érdekei még a falvak és városok érdekvédelmi szervezetének koncepcióiból, határozataiból is kimaradnak. Kompenzációs juttatásokra a mi vidékeink valahogy soha, semmilyen okból nem jogosultak, sőt: a kompenzációs kegyeket a rovásunkra osztogatják. Ideje lenne változtatnunk ezen, s létrehozni a saját specifikus érdekvédelmi kamaránkat, hogy a nagy kórusban a mi hangunk is megszólaljon végre.

Öry Péter

Változásokat hozott a ZMOS 30. kongresszusa

Vitákban, kritikákban bővelkedő volt az érdekvédelmi szervezet közgyűlése, néha úgy tűnt, összeveszhetnek a városok és falvak, szakadás is történhet, ám ezt sikerült végül elkerülni. Azon az áron is, hogy új elnök, Liptóújjár (Liptovský Hrádok) polgármestere vezeti az elkövetkező négy évben a Szlovákiai Városok és Falvak Társulását. A május 22–23-ai pozsonyi kongresszuson abszolút többséggel Branislav Tréger-t választották meg a küldöttek az érdekvédelmi szervezet elnökévé.

Tréger 2008 óta Liptóújjár polgármestere, 2009-től a Zsolna megyei képviselőtestületének is a tagja, 2015-2017-ben megyei alelnök is volt. A ZMOS-ban korábban tagja volt az országos tanácsnak, dolgozott az oktatásügyi szakbizottságban is.

Az elnöki székért négyen szálltak versenybe, az eddigi elnök, Michal Sýkora azonban a tanácskozás megnyitásakor bejelentette visszalépését. Indokul azt hozta fel, hogy szeretné megőrizni a szervezet egységét, mivel az utóbbi időben egyre több kifogás érte a munkájukat, elsősorban az érdekvényesítés erőtlenségét, a passzivitást, a kezdeményezések elmaradását rótták fel sokan a ZMOS vezetőinek. A városok – elsősorban a megyeszékhelyek – polgármesterei voltak e téren hangadók, kifogásolták,

hogy a társulás nem dolgozta ki a közigazgatás megreformálásának javaslatát, de a városok és falvak önkormányzatainak érdekeit sem védte meg a kormány szociális intézkedéseinek bevezetésekor, holott azok költségei az önkormányzati kasszákat terhelik.

Szabadkozó értékelés és támadó vita

A harminc éves szervezet elnöke, Michal Sýkora a közgyűlés nyitóbeszédében azt emelte ki, mindig a realitás talaján álltak, megegyezésre törekedtek az állami szervekkel, de kimondták azt is, amit helyesnek és fontosnak tartottak. Hiteles partnernek bizonyultak az érdekegyeztető testületekben, védték az önkormányzatok érdekeit, de ha kellett, kompromiszsumokat is kötöttek. Az érdekképviselő-

let sikerét az egység adta, a csapatmunka, mely a viták ellenére megmaradt. Az erő ennek az egységnek volt köszönhető. A viták megoldása, a közös érdekek megkeresése vezetett eredményre, s erről szerinte a további időszakban sem szabad lemondani. Sýkora szerint a társadalmi közhangulat, az egymásnak feszülés beszüremlett a városok és falvak viszonyába is, a társuláson belül is megindult a konfliktuskeresés, egymás megkérdőjelezése, a negatívumok eltűzése, holott csak az állandó párbeszéd, a mértékletesség, egymás kölcsönös méltányolása és az összetartás vezethet eredményre.

A tagságnak kell formálnia a társulás tevékenységét, ehhez aktívan hozzá kell járulnia mindenkinek, mondta, mivel az utóbbi időszakban megnövekedett

egyes városok vezetőinek elégedetlensége a szervezet tevékenységével, főként a Városok Kamarájának munkájával. Ők elsősorban azt kifogásolták, hogy a ZMOS meghátrált az önkormányzatok pénzügyi terheit növelő kormányintézkedések elfogadásakor. (Többek közt ezért lépett vissza a jelöltségtől.) Hangosabb, erőteljesebb vezetővel az élen talán megnyugodnak a kedélyek és nem szakad szét a szervezet, mondta.

Erőteljes kifogásokat fogalmazott meg a ZMOS munkájával szemben Trenčsén polgármestere, Richard Rybníček, aki bejelentette azt a szándékát is, hogy városa kilép a szervezetből és a Szlovák Városok Uniójához csatlakozik, amelyben megpályázza majd az elnöki tisztséget is. Rybníček szerint belép az Unióba Zsolna, Kassa, Besztercebánya és Nyitra városa is, Nagyszombat pedig, mely már most is tagja az Uniónak, a ZMOS-ból is kilép. Kifogásolta, hogy a ZMOS mint érdekvédelmi szervezet nem állt elő közigazgatási reformtervezettel, hogy mindig csak a kormány lépéseire reagál, miközben képtelen arra, hogy az önkormányzatokra, a helyi költségvetésekre káros intézkedéseket – például a kormány készülő legújabb szociális csomagját – megakadályozza.

Ezt a problémát a leköszönő elnök is elismerte, számszerűsítette is, hogy kö-

rülbelül 80 millió euróval terhelik meg az önkormányzatok költségvetését csak idén azok a jóléti intézkedések, amelyeket törvénybe iktatott a kormány úgy, hogy forrásokat nem rendelt hozzá. A pénzt az önkormányzatoknak a saját tervezett tevékenységeik késleltetésével kell előteremteniük, ami feszültségeket teremt helyi szinteken. A ZMOS-nak csak a költségvetési fegyelem tanácsával sikerült megállapodnia abban, hogy a kifogásaik az ő véleményezésükbe belekerülnek, így eljutnak a parlament plénumába.

Sikert csak a közbeszerzés egyszerűsítésében tudtak elérni, s jelenleg is vita folyik a szociális szolgáltatások és a kötelező óvodai látogatás ügyéről. Hosszú ideje vita van a készülő új építési törvényről, melyben helyi önkormányzatoktól visszavenné a döntési jogköröket a kormány, s ez nem felel meg a ZMOS elképzeléseinek, mert például a községeket büntethetővé tenné, ha nem járulnak hozzá az építkezési engedély jóváhagyásához. Ehhez a szervezet nem járul hozzá. Ugyancsak komoly gondok vannak a hulladékgazdálkodás terén, a műanyag flakonok betétdíjassá tétele és a szelektív gyűjtés problémakörében is nagyobb súlyt kellene kapniuk az önkormányzatoknak, ahogyan a környezet- és természetvédelmi kérdésekben is. Az eddig megfogalmazott javaslatokra és kezdeményezéseikre, sajnos, még nem kaptak választ.

Ígéret, források nélkül

Kaptak viszont ígéreteket a kormányfőtől, Peter Pellegrinótól, aki videó üzenetben szólt a kongresszus résztvevőikhez. Emlékeztetett, hogy a kormány kidolgozza a víz- és csatornahálózat nemzeti programját, mert a környezetvédelmi alapról e célra eddig folyósított kisebb összegekkel 15 év alatt sem tudták a települések kiépíteni ezeket a hálózatokat. Konkrét pénzügyi összegekről a kormányfő nem beszélt. Földrendezést is beígért, parcellaegyesítéseket és területátruházást belterületeken, hogy a községek a tulajdonukban nem lévő, állami földdarabokon is tudjanak pl. járdát építeni, karban tartani. Azt is megígérte, a pénzügyminisztérium iránymutatást ad ki, hogy közhasznú célok esetén a község idegen tulajdonban lévő objektumokba ruházhasson be, például lerobbant buszmegállókat tessen rendbe, ezzel szebbé, a lakosainak kellemesebbé tehesse a környezetet.

Azt nem fejtegette ezúttal sem, hogy az önkormányzat saját költségvetésének terhére szíjcsigánál mások tulajdonát úgy, hogy forrást nem kap hozzá. Az iskolai ingyenebédekkel kapcsolatosan pedig megértést kért, azt fejtegette: egy meleg étel mindenkinek kijár naponta, akkor is, ha családja szükséghelyzetben van, vigasztul hozzátette, ez még nem jelenti azt, hogy a gyerekek 100 százaléka igényelni fogja ezt az ebédet, hiszen a nyugdíjasok 100 százaléka sem utazik ingyen a vonatokon... Ráadásul a konyhák felszerelését a szociálisügyi minisztérium pályázattal támogatja.

Az önkormányzatok finanszírozásával kapcsolatosan pedig arra mutatott rá, korábban a természetes személyek jövedelemadójának 70 százaléka emelték az önkormányzatok finanszírozásának összegét, s ez több mint 2 milliárd euró. Ráadásul külön támogatást is kaptak a pénzügyminisztériumtól a 250 lakosnál kisebb lélekszámú falvak, ha erre benyújtották az igényüket.

Nagyobb súlyt kívánnak a közéletben az önkormányzatok

Úgy tűnik, a tanácskozás résztvevőinek zöme ígéreteknél többet akart. Olyan határozatokat és célokat fogadtak el az elkövetkező időszakra, amelyek erősítenék a helyi önkormányzatok státusát a jövő évi parlamenti választások után is. Az éppen zajló társadalmi, politikai és gazdasági változásokra reagálva az egyik fontos feladata a szervezetnek, hogy minden releváns politikai erővel felvesse a kapcsolatot a parlamenti választások előtt, és véleményt cseréljenek az adott párt helyi önkormányzatisággal kapcsolatos elképzeléseiről. Párhuzamosan fel kívánja ajánlani nekik tapasztalatait, elemzéseit és következtetéseit távlatos elvi terveik és programjaik megfogalmazásához

A közgyűlés legfontosabb témái a finanszírozás, az alkalmazottak bérezése, a hulladékgazdálkodás, az oktatásügy – elsősorban az óvodai és alapiskolai ingyenes étkeztetés –, az új építésiügyi törvény, a földrendezés és vagyoni jogi kérdések rendezése voltak. Erre alapozva születtek meg a közgyűlési határozatok is, melyekben

A) kéri a Szlovák Köztársaság kormányát és Nemzeti Tanácsát olyan legiszlátív intézkedések meghozatalára, melyek értelmében

1. a kormány hatáskörében átfogó központi államigazgatási szerv jönne létre a helyi önkormányzatok ügyeinek intézésére helyi és területi fejlesztési minisztérium formájában;

2. konkrét földrendezési eljárást dolgoznak ki a helyi és megyei önkormányzatok tulajdonában lévő létesítmények alatti állami és magántulajdonban lévő földterületek községi tulajdonba adására, párhuzamosan a földrendezési programmal és előre meghatározott feltételek szerinti állami finanszírozással;

3. folytatódik a helyi önkormányzatok modernizálása a hatályos nemzeti program szerint.

B) elutasítják olyan törvényalkotási intézkedések elfogadását, melyek növelik az adóalapcsökkentő tételeket, új jövőrható tételeket, adóbónuszokat, adómentességeket vezetnek be a személyi jövedelemadók vonatkozásában; nem értenek egyet olyan kormányzati és képviselői indítványok elfogadásával, melyek csökkenti a személyi jövedelemadó-alapot a természetes személyek jövedelemadója vonatkozásában, mivel ezek jelentős mértékben csökkentik a városok és falvak bevételeit.

C) elutasítják, hogy törvényt módosítások útján növeljék a városok és falvak kötelező kiadásait úgy, hogy reális pénzügyi fedezetet nem társítanak hozzá, hogy ugyanígy változzon a magán szociális intézmények, az óvodai és iskolai ellátás a városok és falvak érdekvédelmi szer-

vezeteinek előzetes hozzájárulása nélkül; az állami prioritásokkal kapcsolatos költségek ellenőrizetlen növekedése ugyanis azzal fenyeget, hogy a városok és falvak nem lesznek képesek lakosaiknak megfelelő minőségben biztosítani a nekik járó közszolgáltatásokat.

D) a kongresszus javasolja a ZMOS-nak, hogy az alábbi fő célok teljesítésén munkálkodjon:

1. Komplex módon figyeljen a városok és falvak összes hatáskörének finanszírozási problémáira, helyezzen súlyt a saját bevételek fokozatos növelésre, az államigazgatás átruházott hatásköreire folyósított pénzügyi átutalások nagyságának objektivizálására.

2. Őrizze meg a városok és falvak finanszírozásának rendszerét és az adófelosztást. Elemezze további pénzügyi eszközök becsatolási lehetőségét a városok és falvak eredeti hatásköreinek finanszírozására.

3. Olyan törvényi változásokat szorgalmazzon, amelyek javítják a városok és falvak státusát az eredeti hatásköreikbe területeken, főként az oktatásügy, a szociális ügyek, a hulladékgyűjtés és a környezetvédelem terén.

4. Kérje, hogy a fiskális decentralizáció elveivel összhangban legkésőbb két éven belül állami finanszírozásba kerüljenek a magán speciális óvodák, speciális iskolai klubok, speciális nevelőintézetek és a speciális pedagógia,

valamint pedagógiai-pszichológia tanácsadók és prevenció intézmények.

5. Állítsa le a minisztérium által javasolt változtatásokat a magán szociális intézmények működésének városi és községi költségvetésből történő kötelező finanszírozásáról. Szorgalmazzon olyan változásokat, hogy a városok és falvak költségvetésükből önkéntes alapon támogathassák a magán szociális intézmények klienseit, ne azok tulajdonosait és üzemeltetőit kelljen finanszírozniuk.

6. Az építésügyi törvény létrehozása során szorgalmazzon, hogy minden építésügyi eljárást a helyi önkormányzat folytasson le átruházott állami feladatként, teljes állami finanszírozás és módszertani tanácsadás mellett.

7. Szorgalmazzon változásokat a városok és falvak teljeskörű téli útkarbantartási köteletségére vonatkozóan.

8. Követelje a strukturális alapokból az önkormányzati projektekre elkülönített EU-s pénzügyi eszközök teljes felhasználhatósága feltételeinek megteremtését, az összegek növelését, a pályázati módok egyszerűsítését, hogy aprófalvak is fel tudjanak használni ilyen forrásokat. Követelje az önkormányzatok által kezdeményezett beruházási projektekre szóló felhívások kiírását, s ne engedje meg, hogy az integrált regionális operatív program eszközeit az integrált infrastruktúra operatív programra csoportosítsák át.

9. Az EU új költségvetési programozási időszakának előkészítésébe ültesse át a ZMOS 2021-2027-es tervezési dokumentumát.

10. Szorgalmazzon a városok és falvak követeléseit az információhoz való szabad hozzáféréssel kapcsolatban kötelesek egyszerűsítésére.

11. Támogassa a helyi önkormányzatok modernizációs és elektronizációs folyamatát, kiterjesztve azt minél több digitális szolgáltatásra, az adminisztrációs terhek csökkentésére és a helyi kompetenciák gyakorlati hatékonyságának növelésére. Készítsen komplex felmérést a ZMOS – DEUS – DCOM kapcsolatokról, függetlenül vizsgálatot az IS DCOM működéséről, önkormányzatok általi kihasználtságának hatékonyságáról.

Fekete Irén:

Naponta szembesülünk olyan kihívásokkal, amelyekre azonnal reagálni kell

Fekete Irént közel egy évvel ezelőtt választották a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetségének elnökévé. Korábban éveken át vezette a Komáromi Központi Irodát. Az Önkormányzati Szemlének adott nagyinterjújában kitértünk eme szakmai pályájában bekövetkezett változásokra is. Emellett érintettük a szlovákiai magyar pedagógus társadalmat érintő mindennapi kérdéseket, a beiratkozást, a pedagógusokról és a szakszolgálati dolgozókról szóló törvény módosítását. Ugyanakkor a kitörési lehetőségeket is felvázoltuk, a problémamegoldás alternatíváinak kihegyezésével. Fekete Irén vallja: egyre több intézményünkben sok értékes pedagógus dolgozik, akik eddig is tették a dolgukat a magyar iskolák színvonalának erősítése céljából, és ezt ezután is meg fogják tenni.

A pedagógusokról és a szakszolgálati dolgozókról szóló törvény módosítása érzékenyen érinti a pedagógus társadalmat. Az államfő megvétózta a törvény módosítását, ennek ellenére az

életbe lépett. Milyen következményei vannak a szlovákiai magyar pedagógusokra nézve?

Módosításra került a pedagógusokról és szakdolgozókról szóló törvény. Ezt a jogszabályt, Andrej Kiska köztársasági elnök nem írta alá, visszaküldte a parlamentbe újraértékelésre, átgondolásra. Több ezer pedagógus (21 000 aláírás), a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és több szakmai szervezet is kérte, hogy ebben a formában ne kerüljön elfogadásra, de hiába. A szakma kérését nem vették figyelembe, a törvényt újból megszavazták, és mindez már az idén szeptembertől érvénybe lép. Az SZMP SZ még februárban csatlakozott a Szlovák Pedagóguskamara

petíciójához, mert úgy véltük, hogy a törvény nem teljes, vannak olyan részei, melyekkel egyetértünk, de ugyanakkor vannak olyan fejezetei, amelyek gyakorlati bevezetése hátrányosan érinti a pedagógusokat, az intézményvezetőket. A pedagógusokról szóló törvény már régóta vajúdik, a pedagógusok összetársadalmi megbecsülésének jeleként igazán megérdemeltünk volna egy alaposan átdolgozott törvényt, amely vonzóbbá tette volna a pedagóguspályát és a gyakorlatból indult volna ki.

Ehelyett az egész kreditrendszer a jelenlegi formájában megszűnik, helyette bevezetik a szakmai fejlődésért

A pedagógusok összetársadalmi megbecsülésének jeleként igazán megérdemeltünk volna egy alaposan átdolgozott törvényt, amely vonzóbbá tette volna a pedagóguspályát és a gyakorlatból indult volna ki.

járó díjat, melyet olyan pedagógusok és szakmai dolgozók kaphatnak meg, akik továbbképzéseken (innovációs) vesznek részt, nyelvvizsgát tesznek, avagy specializált képesítést szereznek.

Véleményem szerint a kreditrendszer nem volt rossz, hisz segítette a pedagógusok szakmai fejlődését, csak pár dolgot kellett volna rajta változtatni, csiszolni, például ne lehessen olyan gyorsan kreditekhez jutni, vagy első és második atesztációt csak 5 éves gyakorlat után lehessen megszerezni. Szigorú ellenőrzést kellett volna bevezetni és ez megszüntette volna a kreditek gyors megszerzését. A rendszer ellenőrzés nélkül maradt, és így ezt többen ki is használták. Ezeket a hibákat kellett volna megakadályozni, rendbe tenni és módosított volna tovább a rendszer.

Az eddigi kreditek gyűjtését olyan képzési rendszernek kellett volna felváltania, amely garantálta volna a képzések színvonalának emelkedését. A módosított törvénynek az is hibája, hogy megkülönbözteti és gátolja szakmai előmenetelében a pedagógusok bizonyos csoportjait, ez tapasztalható az óvónők és a nevelők esetében is. A törvény nem mondja ki egyértelműen, hogy a nemzetiségi iskolák pedagógusai anyanyelvükön is tovább képezhetik-e magukat.

Újdonságként bevezetik az etikai kódexet, valamint az intézmények igényeihez igazítják a továbbképzéseket, saját iskolájukban abszolválják majd a pedagógusok, a szakdolgozók körébe pedig besorolták a karrier tanácsadókat. A törvény szabályozza a nyugdíj előtt álló pedagógusok munkaviszonyát, mely annak a tanévnek a végén jár le, amikor az illető betölti 65. életévét. A munkáltató legfeljebb egy évvel hosszabbíthatja meg a munkaszerződést.

Változnak az atesztációs vizsgák feltételei is, és a 20 órás innovációs képzések helyben lesznek, az iskolákban, ezt az igazgatónak kell megszerveznie. A vezetőképző időtartama 320 órára növekszik, ebből 200 órát úgy kell elvégeznie a jelentkezőnek, hogy pedagógusként dolgozik, és azzal, hogy vezetőképzőre jelentkezik, egyértelművé válik főnöke előtt, hogy a helyére pályázik. Vagyis az igazgatónak a helyükre pályázók felkészülését kell segíteniük.

Az oktatási minisztérium állítja, hogy a pedagógusokról szóló törvény módo-

sítása jelentősen javít a pedagógusok helyzetén. Martina Lubyová oktatási miniszter szerint ennek a törvénynek célja az oktatás színvonalának emelése. Én ebben pesszimista vagyok, de abban viszont optimista, hogy egyre több intézményünkben sok értékes pedagógus dolgozik, akik eddig is tették a dolgukat a magyar iskolák színvonalának erősítése céljából, és ezt ezután is meg fogják tenni.

Április folyamán a szlovákiai magyar alapiskolákban megtörténtek a beiratkozások. Mit mutatnak a statisztikák? Milyen a helyzet a szlovákiai magyar iskolákban, mik a tendenciák?

Kevés olyan közösségi eseményünk van, amely annyi egy irányba ható energiákat mozgat meg, mint a beiratási kampány, ezért nem véletlen, hogy szövetségünk szorongva és reménykedve várja április végén a hivatalos beiratási időszak végén összeállított táblázatot, melybe összefoglaljuk azt, hogy hány kisgyermeknek választották szülei valamelyik felvidéki magyar iskolát.

Ezt az előzi meg, hogy szövetségünk felkéri az intézményvezetőket, hogy tegyék hozzáférhetővé a beiratkozási adatokat az első évfolyamba beiratott tanulók létszáma szerint. Ezt a felmérést szövetségünk két alkalommal végzi el, a beiratkozások végén (április végén) és szeptemberben. Ez alapján évek óta rendszeres statisztikai kimutatást készítünk a szlovákiai magyar iskolákba beiratott tanulókról és a beiratkozásokat követően tájékoztatjuk a közvéleményt. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a beiratkozási adataink csak irányadók, és a szeptemberi tanévkezdésig bizonyos mértékig változnak.

Ezt több tényező is okozhatja, ugyanis: egyes tanulók szakemberek javaslatára és a szülei kérésére halasztást kapnak. Hiszen tudjuk, vannak olyan gyermekek, akik nem iskolaérettek, nem képesek hosszabb ideig koncentrálni és az osztályteremben megfelelően viselkedni, ezért egy éves halasztást kapnak, illetve a nulladik osztályban kezdik meg tanulmányaikat.

Akadnak olyan szülők, törvényes képviselők, akik figyelmen kívül hagyják a kötelező beiratás időpontját, és csak később, a tanügyi hatóságok felszólítására tesznek eleget ennek a kötelességüknek. Ezt szinte minden évben tapasztaljuk. És vannak családok, akik tartós külföldi

tartózkodásuk miatt nem tudtak megjelenni a beiratáson iskolaköteles gyermekükkel. Sőt olyanok is, akik egyszerre több iskolába írták be a gyermeküket, vagy átértékelik döntésüket és másik iskolát választanak. Ha a gyermeket nem írták be a szülők valamelyik iskolába, a fenntartók, a tanügyi hivatalok, az állami szervek figyelmeztetik, hogy meddig kell dönteniük az iskolaválasztásról.

Tehát, hogy pontosan hány tanuló kezd meg az első osztályt valójában az csak szeptemberben derül ki, ezért az áprilisi adatok irányadó számok, a most elkészült táblázat számai tájékoztató jellegűek.

Az viszont pozitívum és öröm számunkra, hogy tavaly, 2018-ban ebben az időszakban 3 451 gyermeket írtak szülei magyar oktatási intézménybe, az idén 2019-ben ez a szám növekedett, hiszen a statisztika 3 499-et mutat. Tehát a tavalyi év ugyanezen időszakához viszonyítva a magyar iskolába beiratott tanulók száma 48-cal több. Sajnos vannak olyan kisiskoláink, szám szerint 12, ahová nem írtak be gyermeket: Pográny, Ipolyhídvég, Naprágy, Für, Albár, Alsóbodok, Nemeskosút, Nagykövesd, Vága, Ipolyvarbó, Vilke, Szalatnya. Bizunk benne, hogy ez még szeptemberig változni fog.

A járásokat figyelve a Nagymihályi, Rimaszombati, Losonci, Érsekújvári, Du-

naszerdahelyi, Szenci járásokban alakult kedvezően a beiratkozás. Figyelni kell a Pozsonyi, Galántai, Komáromi, Lévai, Nyitrai, Nagykürtösi járásokra. A beiratkozási adatok követik a populáció szaporodásának természetes görbéjét. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy csökkenünk, s nemcsak a magyar iskolában kevesebb a gyermek, de a szlovákban is, meg máshol is. Az apadó létszámok elsődleges okozója a demográfiai hullám.

„Kevés gyermek születik, amit az iskolába íratott elsősök száma is jelez.”

Ki kell mondani, hogy a gyermekek létszámától függ elsősorban, hogy egy-egy településen megmarad-e az iskola, hiszen, ha van legendó diák, van megoldás is. Ott, ahol elfogy a gyermek, már nincs mit tenni. Kevés gyermek születik, amit az iskolába íratott elsősök száma is jelez. Szerepe lehet a tanulók számának csökkenésében a szabad iskolaválasztásnak is, az országhatárok átjárhatók, az érettségizettek nagy része inkább külföldi egyetemeken tanul tovább.

A falusi kisiskolák nagy pártolója vagyok, hiszen ahol megszűnik ez az intézmény, a falu élete is sokkal szegényebb lesz. Az a családias légkör, amit ott tudnak biztosítani, egyetlen nagy iskolá-

ban sincs. Nem is beszélve arról, hogy a pedagógus sokkal többet tud nyújtani a gyermekeknek, hiszen kevesebben vannak, könnyebb valóra váltani a személyre szabott oktatást és felfedezni a gyermekekben a tehetséget is.

A statisztikai adatokat nézve és az elemzést hallgatva felmerül a kérdés: Hogyan kerültünk ide?

Továbbra is sok magyar szülő észérvek, érzelmi ráhatások, sikertörténetek, az iskolák számtalan segítő programjai, anyagi támogatások ellenére is a szlovák iskolát választja gyermekének. Ezek a szülők nem tudatosítják, hogy mekkora törést okoznak, milyen stressz hatásnak teszik ki gyermeküket, hogy idegen nyelvi közegbe viszik, ahol a gyermek a biztonságérzetét veszíti el.

Annak oka, hogy sok magyar szülő szlovák iskolába adja a gyermekét az, hogy még mindig sokukban ott van az erős megfelelni vágyás, és azt tartják, hogy érvényesülni csak szlovák iskolából lehet.

Azonban tény, hogy nem csak az aszimiláció és az állandóan hangoztatott „jobb érvényesülésnek” van meghatározó ereje, de ott a demográfiai hullám is. Minden évben van 1-2 község, ahol elfogyott a gyerek, (nem született), a lakosság előregszik, a fiatalok pedig elköltöznek nagyobb településekre. A déli,

magyar lakta terület a legkevésbé fejlett, itt a legnagyobb az országban a munkanélküliség.

Az elvándorlás is fontos tényező, hisz a fiatalok külföldi egyetemeken tanulnak, elenyésző kis részük tér haza. Középiszkoláink közül hiányzik a magyar nyelvű konzervatórium, művészeti iskola, a két tannyelvű gimnáziumok. Csupán egyetlen magyar sportgimnázium létesült az utóbbi években. Arra pedig a legtöbb szülőnek nincs pénze, hogy elküldje a gyermekét egy-két járással odébb magyar nyelvű szakközépiskolába. Aki viszont szlovák iskolába kerül, az néhány év alatt átforgalmazható, és egyáltalán nem biztos, hogy magyarnak fogja valani magát.

Mit lehetne tenni?

Egy komoly koncepcióra volna szükség a magyarság fogyatkozásának a megállításához. A magyar civil szervezetek képviselőinek és pártok oktatáspolitikusainak ki kellene dolgozniuk egy cselekvési tervet, különösen odafigyelve az oktatásügyre. De szükség lenne egy átfogó szociográfiai felmérés elkészítésére és elemzésére is a magyar szülők és a vegyes házasságban élő szülők döntésének okairól. Mindenekelőtt fontos az oktatás színvonalának emelése, a szakmai továbbképzések folytatása, a helytörténeti értékeink oktatása. Egy magyar iskolának minőségileg mindig jobbnak kell lennie! Mindebben megbízható partnerként számíthatnak a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségére, hiszen az megalakulásakor zászlóujára tűzte a magyar oktatásügyi dolgozók szakmai fejlődésének sokrétű támogatását. De ezen kívül a magyar iskolában tanító magyar pedagógusoknak be kell kapcsolódnuk falujuk, a városuk kulturális és önkormányzati életébe is.

A Rákóczi Szövetség évek óta folytatja a beiratkozási programját a Felvidéken. Látható ennek az eredménye, mennyiben folyósolja be a beiratkozások számát?

A Rákóczi Szövetség és Alapítványa 2004 óta valósítja meg a Felvidéki Beiratkozási Programot azzal a céllal, hogy minél több magyar család magyar iskolába írassa gyermekét. Tudjuk, és nagyra értékeljük, hogy a beiratkozási program mögött nagyszabású társadalmi összefogás jött létre. A támogatók között mintegy kétszáz magyarországi önkormányzat, civilek, közéleti személyiségek és

alapítványok sorakoznak fel évről évre. A program két fő elemből áll: az óvodai iskolaválasztási kampányból és a magyar iskolakezdő diákok beiratkozási ösztöndíj-programjából. A beiratkozási ösztöndíj összege 10.000 forint, amit általában szeptemberben személyesen vehetnek át a magyar tanítási nyelvű iskolában tanulmányaikat megkezdő gyermekek szülei. A legtöbb intézményünkben hagyománya van a beiratkozási programoknak, melyek az eddigi eredményekre támaszkodva mutatják meg az anyanyelvi oktatás előnyeit, a szülők megszólításával segítik a jó döntés meghozatalát. A Rákóczi Szövetség beiratkozási programja is ezt hivatott erősíteni, a szülők meggyőzése a magyar iskola mellett kulscélszám.

Egy-egy intézkedés hatásának mértékét mérési eredmények határozzák meg. Mivel ilyen mérések nincsenek, nem lehet egyértelműen állítani, hogy a jelenlegi iskolaválasztás csakis a Rákóczi Szövetség beiratkozási programjának hozadéka. A magyar iskola választása helyben dől el, tehát a magyar iskola, a pedagógusok mindennapi tudatos, átgondolt fejlesztő nevelő munkája vitathatatlan mércéje az iskolaválasztásnak. Az viszont tény, hogy ez a közös munka sokkal hatékonyabb, gyümölcsözőbb.

„140 önkormányzati óvoda újult meg. Ennek eredményeként megnövekedett az óvodai férőhelyek száma Felvidéken, és megszorodott a magyar óvodások létszáma is.”

Ha már a Rákóczi Szövetség támogatásáról szóltunk, meg kell említeni a magyar állam óvodákat érintő hathatós segítségét. A Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program miként befolyásolta az óvodáink létszámát. A SZMPSZ, mint a program szlovákiai szakmai stratégiái partnere hogyan látja ezt a folyamatot?

A Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Programban az elindulásától kezdve a magyar kormány szakmai stratégiai partnereként veszünk részt és aktívan együttműködünk a szervezőkkel. Szakmai anyagokat dolgoztunk ki a hazai magyar óvodák számáról, helyzetéről,

jogi státuszáról, működési körülményeiről. A beérkezett adatokat feldolgoztuk, elemeztük, továbbítottuk a partnereinknek, konzultációkon vettünk részt. Most nagy örömmel látjuk mindennek kézzelfogható eredményét, hisz 140 önkormányzati óvoda újult meg, melyekben infrastrukturális fejlesztésre, bővítésre, ill. játszópark átadására került sor.

Ez a program 2016-tól mind a mai napig él Magyarország Kormányának köszönhetően. Ennek eredményeként megnövekedett az óvodai férőhelyek száma Felvidéken, és megszorodott a magyar óvodások létszáma is.

A program indulásának évében 345 óvodában 8 750 volt a magyar óvodások száma, ez, a jelenleg folyó 2018/2019-es tanévben hivatalos adatok szerint 9 006-ra növekedett, ami 256 gyermeket tesz ki, tehát 2,93%-kal több a tavalyi évhez képest. Tehát, az idei tanévben az országos átlagnál nagyobb mértékben nőtt a magyar óvodások száma, ez számunkra kedvező mutató.

Az infrastrukturális fejlesztésen túl meg kell említeni a humán erő fejlesztést is, melynek teljes költségét a magyar fél biztosította. A magyar állam segítségével köszönhető, hogy négy témában 30 órás továbbképzés-sorozatot szerveztünk, és két helyszínen egy-egy napos képzést. Az idei évben a továbbképzések sora bővült, az érdeklődők ismét két helyszínen 30 órás, majd négy helyszínen 1 napos képzésen növelhették szakmai ismereteiket.

Ugyancsak az óvodafejlesztési programnak köszönhetjük, hogy 344 hazai magyar óvodába szakmai segédanyagokat tartalmazó „Magyar sarok” csomagot küldtünk a Magyar Kormány ajándékként.

Reméljük, az óvodafejlesztési program mélyreható változásokat hoz a magyar nevelési nyelvű intézményekben, óvodai osztályokban. A Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Program a legjobb időben érkezett, hisz törvény szerint 2020-tól kötelező lesz az 5 éves gyermekek óvodába való beiratása.

Az utóbbi időben több felvidéki magyar szakember is foglalkozott az szlovákiai magyar iskolahálózat kérdéskörével. Szakmai találkozón keresték a választ a megújulásra, az optimális működtetés

irányát keresve. A szövetség miként értékeli az iskolahálózatunkat? Hogyan tartható fent a magyar anyanyelvű alapképzés, miközben az elmúlt másfél évtizedben mintegy ötven tanintézmény bezárt? Mit tudunk tenni a fenntartás érdekében? Megfogalmazódtak valamilyen alternatív megoldások?

A szlovákiai magyar iskolahálózat optimalizálása a közeljövő egyik nagyon fontos feladata lesz, de ettől mindenki idegenkedik. Ezelőtt is voltak kezdeményezők, de semmi érdemi előrelépés nem történt ebben az ügyben, mindíg valahol megállt a folyamat.

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége is látja, érzékeli, mekkora a probléma ezen a téren. Fontosnak tartjuk, hogy felhívjuk a fenntartók, az iskolaigazgatók, a pártok oktatáspolitikusainak figyelmét, hogy nem halogathatjuk tovább, ez ügyben együttes gondolkodásra, mielőbbi, az adott közösség számára elfogadható megoldási javaslatokra van szükség. Ezért már két ízben tanácskozási invitáltuk a témában érintett szakembereket, ahol Fodor Attila a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója statisztikai adatokkal támasztotta alá a számunkra kedvezőtlen helyzetet, Albert Sándor pedig egy munkaanyagot mutatott be a témában, melyben jövőképet, variációkat is felvázol lehetséges megoldásként.

Mindkét tanácskozás után kiderült, hogy a felvidéki magyar iskolahálózat problémái sokrétűek, egymástól eltérő képet mutatnak, így nincs egységes „recept”, egyedi, sajátos megoldásokat kell találni minden régióban, minden településen. Tapasztalhattuk, hogy sok helyen a kisiskola érték, így mindent megtesznek a megmaradása érdekében, másutt viszont (ugyanakkora létszám) mellett szinte megoldhatatlan gond a fenntartáshoz szükséges források előteremtése.

Abban is egyetértettek a jelenlevők, hogy bizonyos létszám alatt már nem tud az iskola színvonalas oktatást nyújtani. A gyakran szépen felújított, jól felszerelt iskola bezárása helyett keresni kell a legjobb megoldást, számba kell venni az adott településen megvalósítható lehetőségeket, legyen az az óvodák és kis létszámú iskolák összekapcsolása. Megoldás lehet, hogy a nem teljes szervezetszámú kis iskolák a nagyobb létszámú, teljes szervezetszámú iskolák tagintézményévé váljanak, és

felmerülhet lehetőségként az alap- és középiskola összevonása. Mindezt a helyi igényeknek megfelelően kell kezelni, és a leoptimalisabb megoldást kell megtalálni. Mi annyit tudunk tenni, hogy kistérségi fórumok szervezésével tájékoztatást nyújtunk ebben a témában azoknak, akik igénylik.

Majdnem egy éve választották meg a SZMPSZ elnökévé. Milyen koncepcióval kezdte el az elnöklést? A szövetség főcéljai változtak az elmúlt negyed évszázadban?

Az SZMPSZ több mint negyed százada dolgozik, erősödik, fejlődik, felel meg a legújabb szakmai elvárásoknak úgy, hogy közben őrzi az alapítók által megfogalmazott alapelveket, szakmai, erkölcsi tekintetben egyaránt erős, megtartó hálót biztosítva a szlovákiai magyar pedagógusoknak. A szövetség működésének rendje szabályozott, az alapszabálynak megfelelően működnek testületeink, választmányunk, elnökségünk. Ez biztosítja az alapot. A mi épületünk már áll, a tető is elkészült, termeinket otthonosan be is rendeztük. Mindez annak a nagyszámú, az oktatás minden szintjén feladatait felelősen ellátó, újtásra, vitára, együttműködésre kész közösségnek az érdeme, amelyet a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége szervezatként „szolgál”.

Az SZMPSZ Programja pontosan megfogalmazza a feladatokat. Az elmúlt években munkánknak egyre újabb és újabb területei kerültek előtérbe. Naponta szembesülünk olyan kihívásokkal, amelyekre azonnal reagálni kell. A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége részéről elengedhetetlen a nívós szakmaiság, a véleménycserére való alkalmak folyamatos biztosítása, a szakmai tervezés és megvalósítás, egymás és az intézmények szakmai segítése, hiszen ezért született a szövetség. Az SZMPSZ erőssége mindig is a régiók szakmai élete, a szervezet egysége volt, és ez ma is jellemző.

Elnökké választásom óta igyekeztem rugalmasabbá tenni a szervezet működését, így új struktúrát alakítottam ki a központi iroda és a szövetség szervezeti felépítésében. Megvalósult terveim között szerepel, hogy az Igazgatók Országos Társulása és az Óvónók Országos Társulása után megalakult a Speciális Fejlesztő Szakmák Országos Társulása, melynek 60 szakembere áll rendelkezésre, hogy az iskoláinkban

felmerülő gondokat orvosolni tudják. A Győr-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Pannonhalmi Tagintézményével együttműködve sikerült a logopédus-szakember hiányt mérsékelni.

Egy új versenyt is indítottunk / Öko-Logika Kárpát-medencei Természet- és Környezetvédelem /, melynek első rendezvényén 15 csapat versengett erdélyi és vajdasági tanulókkal együtt itt, Komárom városában. A szakmai műhelyek megalapításának gondját is a szívemen viselem: 22 pedagógussal immár megalakult a földrajz szakcsoport. Az egyik legkedvesebb információm: adatbázisunk szerint szövetségünk tagjainak száma folyamatosan növekszik.

A SZMPSZ, mint a szlovákiai magyar pedagógusok érdekképviselete kapcsolatokat ápol az magyarországi és más kárpát-medencei szervezetekkel. Mire összpontosítanak e kapcsolatokban illetve mire törekednek?

Határozottan megnőne a szervezetünk jelentősége, súlya, ha minden hazai magyar pedagógus természetes kötelességének érezné, hogy a szövetség tagja legyen, mint ahogy teszik ezt Erdélyben, Kárpátalján vagy Vajdaságban. Szeretnénk mi is eljutni ide, hiszen ez érdekképviseletünket nagyban erősítené idehaza és a határon túl is, pedagógusaink, óvodáink, iskoláink javát szolgálná. Fontos számunkra a pedagógusszövetségek már meglévő határon átvéelő kapcsolatainak megtartása, megszilárdítása, mert ezek kötik újra össze ezer és ezer szállal az elszakított nemzetet és ezen kapcsolatok révén erősíteni is lehet az együvé tartozás érzését.

Nagyon sokat jelent a szlovákiai magyar közösség számára az anyaország által nyújtott sokoldalú támogatás, mely többek között a nevelési, oktatási, tankönyv-és taneszköz támogatásban, továbbá a felsőoktatásban tanuló hallgatók támogatásában mutatkozik meg.

Magyarországon egységes Kárpát-medencei oktatási térben gondolkodnak, ennek a szerves részévé kívánunk válni mi is. Nagyon sokat jelent a szlovákiai magyar közösség számára az anyaország által nyújtott sokoldalú támogatás, mely többek között a nevelési, oktatási, tankönyv-és taneszköz támogatásban (ennek mi vagyunk a lebonyolítói), továbbá a felsőoktatásban tanuló hallgatók támogatásában mutatkozik meg. A Nemzetpolitikai Államtitkárság 2012 óta minden évben tematikus évet hirdet, melyek során igyekszik az érintett intézményeket szakmailag, módszertanilag, infrastrukturálisan is támogatni. Számos pályázat, művelődési és tehetséggondozó program, verseny lebonyolításában működünk közre, melyek intézményeink, pedagógusaink segítségével a magyar gyerekek, tanulók nevelésének, oktatásának színvonalát javítják, minőségét emelik magasabb szintre. Civil szakmai szervezatként egyre több sokrétű, szerteágazó feladat hárul ránk, ezeknek a maradéktalan ellátására törekszünk.

Pásztor Péter

Felvidéken mérhető a Kárpát–medencei óvodaprogram hatása

Szlovákiában az oktatásban minden gyermek után fejpénz jár. Közel 15 éve, amikor bevezették a normatív finanszírozási rendszert, még jóval több gyermek volt az iskolákban. A magyar oktatást a finanszírozási problémák hatványozottabban érintik, hiszen a magyar tanítási nyelvű iskolák nagy része falusi kisiskola kevés gyerekekkel. Felvidéken ez idő alatt mintegy 50 magyar iskola szűnt meg.

A szlovák közoktatásban tanuló diákok száma a tavalyihoz képest 0,31%-kal nőtt. Azonban ezen belül a magyar iskolákba járó tanulók száma 0,44%-kal csökkent. Viszont a tavalyi évhez képest jelentősen 2,93%-kal nőtt a magyar óvodába járó kisgyermekek száma (a szlovák óvodákban a növekedés 1,2%-

os volt).

Lehet, hogy sikerül megállítani a negatív folyamatokat? Vagy csak véletlenszerűen alakult jobban a helyzet? A számok tükrében Fodor Attilával, a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatójával készítettünk interjút, aki részese „A felvidéki magyar oktatási hálózat optimalizálásának lehetőségei” című vitaanyag elkészítésének is.

Mit jelent a szlovákiai oktatási rendszerben a normatív finanszírozás a magyar oktatási intézmények számára? Egyformán érinti a nemzetiségi és a szlovák iskolákat is?

Tulajdonképpen igen. A szlovák és a magyar iskolákban is az az alapelv, hogy amennyi gyerek van, annyiszor jár a

normatíva. A magyar iskolák magasabb normatívát kapnak, mint a szlovákok, de ez nem pozitív diszkrimináció, és nem azért jár mert magyar a tanítási nyelv, hanem azért, mert a magyar iskolákban több óra van, hiszen mi a heti öt magyar nyelv és irodalommal többet tanítunk, tanulunk. Egyébként semmilyen más eltérés nincsen. 2016-ban született egy döntés, amely pozitívumot jelentett a magyar kisiskoláknak, ugyanis Dušan Čaplovič miniszter idejében megszüntették a minimális osztálylétszámot. Ebből a törvényből sikerült kivenni a nemzetiségi iskolákat, amikor a Most–Híd koalícióra lépett a 2016-os parlamenti választások után. Ellenkező esetben a mintegy 250 alapiskolánk közel egyharmada komoly veszélybe került volna.

Miért szükséges a felvidéki magyar oktatási hálózat optimalizálása?

Tulajdonképpen évek óta arról van szó, hogy Albert Sándor, Pék László és jómagam a beszélgetéseink során megállapítottuk, hogy egyre több kisiskolánk van, nehéz működtetni őket, és lehet, hogy a színvonallal sincs mindenhol minden rendben, és ebből a közös gondolkodásból született egy anyag. Ez egy olyan tervezet, amely megoldási

lehetőségeket tartalmaz. Ebbe a munkafolyamatba jelentkezett a pedagógusszövetség, és ezzel a lépéssel egy intézményes keretet adott, és szakértői fórumot biztosított a tevékenységünk köré.

„Miközben iskolahálózatunk racionalizálásának a szükségességét senki nem vitatja, érdemi előrelépés alig-alig történik.”

A szlovákiai magyar iskolahálózat optimalizálása a közeljövő egyik elodázhatatlan feladata; a kívánatos átalakítás vezérelve a fenntarthatóság, az elérhetőség és az eredményesség kell, hogy legyenek. Miközben iskolahálózatunk racionalizálásának a szükségességét senki nem vitatja, érdemi előrelépés alig-alig történik. Ezért is van nagy jelentősége annak a szakmai tanácskozásnak, amely Komáromban valósult meg februárban. Ilyen széles körű és magas szintű szakmapolitikai eszmecsere eddig nem történt e problémakörben.

A közel öt órás tanácskozás során nyilvánvalóvá vált, hogy az átalakítás – iskolaalapítás, megszüntetés, iskolák ösz-

szevonása, tagintézmények létrehozása stb. - lehetőségei, jogi és adminisztratív lépései világosak, ismertek, s nem ezek hiánya okozza a halogatást. Sokkal komolyabb problémát jelent az érintettek közti konszenzus és a közakarát megteremtése, az egzisztenciális félelmek orvoslása, az egyéni és szűk csoportérdekek kezelése, a szükséges szakmai és politikai döntések kellő előkészítése, illetve sok esetben a közönyből vagy apátiából fakadó cselekvésképtelenség megváltoztatása.

Az oktatásunk jövőjéről való gondolkodásban például a normatív finanszírozási rendszer is egy pont. A nemzetiségi iskolákat nem fejpénz alapon kéne finanszírozni, mert a kisebbség attól kisebbség, hogy kevesen vannak. És ha egy rendszer úgy működik, hogy sok gyerek kell ahhoz, hogy jól működjön, akkor a nemzetiségi iskoláknak ez egy megoldhatatlan teher.

A találkozón abban állapodtunk meg, hogy minél több kistérségi fórumot kell szervezni. Ehhez keressük most a partnereket. Szükséges, hogy az érintettek beszéljessenek a régióban kialakult helyzetről, mert a megoldást mindig helyben kell kimunkálni. Mi, a kívülről jövők, ötleteket, javaslatokat adhatunk, a törvényes hátteret elmondhatjuk, de

helyben kell eldönteni, hogy melyik iskolának mi legyen a sorsa. Nincs általános megoldás, más a recept Csallóközben és más Gömörben.

Említette, hogy a színvonallal sincs mindenütt minden rendben. Pedig sok felmérés a magyar tanítási nyelvű iskolákat akár dobogós helyen is kihozza. Legtöbbször az ötödikesek és kilencedikesek tesztelésére hivatkoznak. Miből áll egy ilyen tesztelés és mit mutat meg?

Az ötödikesek magyar nyelvből és matematikából írnak tesztet, a kilencedikesek pedig ezeken felül még szlovák nyelvből is. Ezek a populációs felmérések egy adott populációt mérnek meg. Valójában ezek a mérések, üzenetek az oktatási miniszternek, és ezen számok alapján kellene beavatkoznia vagy tananyagot módosítania. A felmérésnél a magyar és a szlovák iskolák között nincsenek lényeges eltérések. Ezt minden mérés kimutatja. A méréseket a NÚCEM intézet végzi, amely minden jelentésben megállapítja, hogy nincs szignifikáns eltérés, tehát nincs olyan eltérés, ami riasztó lenne. Inkább olyan eltérés van, amit az utolsó felmérések is mutatnak, hogy Szlovákiában óriási méretet öltöttek a regionális különbségek. Ezek összefüggenek azzal, hogyan élnek az emberek. Ahol szegényen él-

nek, ahol magas a roma populáció, ott nem lehet olyan eredményeket produkálni, mint a fejlettebb régiókban. Tehát nem nemzetiségi, hanem inkább regionális eltérések vannak. Csakhogy mi meg pontosan ezekben a lezüllesztett, lepusztított régiókban vagyunk nagy számban, ezért kikövetkeztethető ezekből a mérésekből, hogy a magyar iskolákat ez intenzívebben érinti.

Még egy dolgot megmutattak ezek a mérések, mégpedig azt, hogy a kisiskolák rosszabbul teljesítenek, mint a nagyok, és ez összefügg azzal, amiről beszélünk, hogy a magyar iskolák között sok kisiskola van. De nem mondható, hogy ez nemzetiségi probléma, azonban mivel mi is belesünk ebbe a szórásba, feltehetően ezek az eredmények a mi iskoláinkat érintik többnyire. Tehát azt nem lehet egyértelműen kijelenteni, hogy a magyar iskolákban rosszabbak az eredmények, de mivel sok magyar iskola gazdaságilag gyenge térségben van és kis településen működik, ezért belesik ebbe a képbe.

A tesztelések eredménye alapján milyen következtetéseket vontak le az oktatásirányítók, és milyen beavatkozásokat fogantatosítottak az oktatási rendszerben a javulás érdekében?

A szlovákiai oktatási rendszer irányításának ez az egyik leggyengébb pontja. Van egy mérőintézetünk, van állami tanfelügyeletünk, mind a két intézet arra van, hogy ezeket az oktatásügyi problémákat feltárja és összegezze. Az adatok alapján kellene változtatni, azonban Szlovákiában ez nem nagyon működik. Ezen intézeteknek az eredményeit, figyelmeztetéseit az oktatásirányítás nem veszi túl komolyan. Az ismert PDCA-ciklusból – tervezd meg, hajtsd végre, értékeld és csatolj vissza – a „csatolj vissza” a leggyengébb láncszem, nemigen működik itt.

Mint oktatási szakember, aktívan a nyilvánosság elé tárja az oktatással kapcsolatos véleményét. Az utóbbi két hónapban a magyar óvodai és alapiskolai hálózat néhány mutatóját ismertette. Milyen céllal?

Amellett, hogy szakmai munkát végzek a Comenius Pedagógiai Intézetben, szeretek statisztikai adatokkal dolgozni. Megvizsgálni, hogy hol tartanak bizonyos folyamatok. Az egyik legfontosabb dolog, hogy ha a felvidéki magyar oktatást fejleszteni

akarjuk, akkor a hálózatra rá kell látni. Nem elég csak darabszámokat látni. A számok lehetővé teszik, hogy folyamatokat nézzünk meg, tehát hogy tíz év alatt milyen változások történtek. Hol van leépülés, hol stagnál a helyzet. Azt gondolom, akik oktatáspolitikával foglalkoznak, és ha csak érzelmi alapon dolgoznak, azok döntései is érzelmi alapúak, viszont szükséges, hogy észszerűen, átgondolva, számokra, folyamatokra alapozva szülessenek a döntések. Ezzel a munkával ezt próbálom segíteni.

Mit lehet kiolvasni a közzétett számokból? Mire utalnak? Optimizmusra adnak okot, vagy újabb iskolabezárásokra kerülhet sor?

Jelenleg úgy néz ki, hogy legjobb helyzetben az óvodáink vannak. Ez lehet, hogy a Kárpát-medencei óvodaprogramnak is köszönhető, mindenestre az óvodák terén azt látjuk, hogy hosszú idő után, 15–20 év után, amikor is csökkent, vagy stagnált a magyar óvodába

íratott gyerekek száma, az idei iskolai évben emelkedett. Tehát a jelenlegi tanévben több gyerek van az óvodáinkban, mint tavaly, méghozzá 3%-kal, miközben országosan az emelkedés csak 1,3% volt. Elmondható, hogy a magyar óvodákban a tavalyi évhez képest kétszer olyan volt a növekedés, mint a szlovák intézményekben.

Az alapiskolai hálózatunk azonban évek óta stagnál, a beíratott gyerekek száma 3 500 körül van. Összességében majdnem megközelíti a kilenc évfolyamban a 30 ezret, de ez most már évek óta így van. Itt nem tudtunk előre lépni, de nem történt visszalépés sem. Van viszont egy intő jel. Arányaiban a magyar iskolákba több gyerek van, mint a szlovákokban. Tehát a közoktatásban a magyar iskolákban sok olyan tanuló van, aki tulajdonképpen a tízéves tankötelezettséget itt végzi. Arról a rétegről van szó, amelyik ötödikből vagy hatodikból végzik el a tíz évet. Ez egy teher, amit a számok is mutatnak.

Jelenleg a legrosszabb helyzetben a középiskolai hálózatunk van. Egész kritikus a helyzet. A meglévő diáklétszámra sok gimnáziumunk van. Ebből következik, hogy kicsik a gimnáziumok is. Tehát van 40 vagy 70 gyerekes gimnázium, ami azt a problémát eredményezi, hogy ilyen kis létszámú iskolák nehezen finanszírozhatók fejpénz alapon.

„Megnéztük, hogy milyen arányban járnak magyar gyerekek szlovákba. Ahogy haladunk az oktatási lépcsőkön emelkedik az arány, az óvodás gyerekeinkből 9% jár szlovákba, az alapiskolásainkból 11, gimnazistákból 15 és a szakképzésben pedig 30%.”

A szakközépiskolák esetében pedig fordított a helyzet. Az a probléma, hogy kevés a szakközépiskola, és nagyon szűk a választék. Nagyon kevés szakmát lehet magyarul tanulni. A fiúknak a három ipari, a lányok számára a kereskedelmi akadémia és egészségügyi van, de úgy néz ki, már akár Nyugat - Szlovákiában is, hogy egyre nehezebb szakmákat magyarul tanulni. A vegyes, de akár a magyar tanítási nyelvűekben is már erős a szlovák oktatás. Sok esetben, amikor azt mondjuk, hogy magyar iskolába jár, az már csak azt jelenti, hogy van neki magyar és esetleg történelem tantárgya magyarul, de lehet, hogy amikor a műhelybe kerül, vagy most a duális képzésben egy gyárba, akkor nagyon kicsi az esélye annak, hogy ott magyarul fognak vele beszélni. Itt ez a legnagyobb probléma. Ezt még egy szám mutatja, ugyanis a szakközépiskolások esetében azt is megnéztük, hogy milyen arányban járnak magyar gyerekek szlovákba, mert egyik problémánk az is, hogy miért járnak a magyar gyerekek szlovák iskolákba.

Érdekes, hogy ahogy haladunk az oktatási lépcsőkön emelkedik az arány, az óvodás gyerekeinkből 9% jár szlovákba, az alapiskolásainkból 11, gimnazistákból 15 és a szakképzésben pedig 30%. Ez annyit jelent, hogy tulajdonképpen az egyharmada a gyerekeknek szlovák nyelven végzi középiskolai tanulmányait. Amennyiben a szakoktatás terén előre akarnánk lépni, véleményem és meglátásom szerint ezen a hosszú Dél-Szlovákián ki kellene jelölni néhány helyet, és ott nagyon korszerű szakképzési központokat felépíteni nagyon jól felszerelt kollégiumokkal, tantermekkel, tanműhelyekkel, sportolási lehetőségekkel, hogy a gyerekeket oda lehessen csábítani.

Mindemellett nincs egyetlen magyar tanítási nyelvű konzervatórium se Szlovákiában. Az elemzés során fel is tettük a kérdést, hogy miért nem jutott senkinek eszébe, és vajon miért csak gimnáziumokat nyitottak akár egyházi, akár magán vonalon? Pedig nagyon jó lenne.

Az utóbbi években mennyi magyar tanítási nyelvű alap- és középiskolát zártak be? Mi az oka a bezárásoknak?

Az utóbbi években évente 2-3 alapiskolát elvesztünk. Ennek az oka egyértelmű, elfogy a gyerek. A felvidéki magyar iskolák jelentős része fálvakon működik, ami azt jelenti, hogy ezek kisiskolák. Ha az oktatás mellé figyelembe veszem a gazdasági és szociális helyzetet, akkor

itt a fiatalok nem tudnak megélni, kevés a munkalehetőség, ezért elvándorolnak. A kis faluk még inkább kiürülnek, és amikor egy faluban 1-2 gyerek születik évente, ott aztán nagyon nehéz iskolát működtetni. Úgyhogy a kisiskolák sajnos kivéreznek, míg az óvodák és középiskolák évek óta tartják a számaikat. Ez a folyamat leginkább az alapiskolákat sújtja, bár az előző tanév végével két gimnáziumunk is megszűnt. Ugyanaz a magyarázat, tehát hogy 30–40 gyerekkel nem lehet négy évfolyamot fenntartani. Lennének megoldások, csak ezekre meg kell érnie a felvidéki magyarságnak.

Fodor Attila a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója a létesítmény megalakítása óta. Az intézetet 2003-ban a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége alapította, mivel olyan mértékű és mennyiségű feladat hárult a szervezetre, hogy szükségessé vált több lábra helyezni azt. Az intézetet a szakmai munkákra hozták létre, és közhasznú szervezetként működik. Az intézet profilja a szlovákiai magyar oktatásnak és pedagógusoknak támogatása, segítése és fejlesztése. Két folyamatos fejlesztés alatt álló programjuk van. Az egyik a CED program, ami differenciálás az alapozó szakaszban. Ezzel kapcsolatosan tizenegy munkafüzetet adtak már ki, amelyek azt segítik, hogy a pedagógus az órán különböző eltérő feladatokkal tudjon az eltérő gyerekekkel dolgozni. A munkafüzetek iránt évről évre nő az érdeklődés. Tavaly hétezer alapiskolás dolgozott ezekből a munkafüzetekből. A másik projekt a Difer – mérés, amely a tanulói képességeknél a mérés. 2009-ben egy olyan továbbképzési rendszer lépett életbe Szlovákiában, amelyben a pedagógusok krediteket gyűjtenek. Az intézetnek tizenhat akkreditált programja volt az elmúlt időben, és ezer feletti pedagógus végzett náluk magyar nyelven. Az intézet működése nagyon szerény, mindössze két pedagógus dolgozik főállásban. A programjaikat külső munkatársakkal végzik.

Beke Beáta

Még mindig nagyon sok tartaléka van a felvidéki magyarságnak és a felvidéki magyar iskoláknak

Az elmúlt csaknem egy évtizedben egyfajta trendváltás ment végbe a Felvidéken: egyre több ugyanis az olyan magyar család, amelyben nem kérdés, hogy a gyermek magyar iskolába járjon. Ennek egyik jele, hogy ma már csak 13 százalék körül mozog azoknak a gyerekeknek az aránya, akik magyar nemzetiségűek ugyan, de nem magyar iskolába járnak – hangsúlyozza Csáky Csongor, a Rákóczi Szövetség elnöke, akivel nemcsak a felvidéki iskolai beiratkozási adatokról, hanem a Rákóczi Szövetség múltjáról, jelenéről és jövőjéről is beszélgettünk.

Az idén harmincéves a Rákóczi Szövetség. A jubileumot ünneplő május 23-ai, budapesti rendezvényen volt, aki úgy fogalmazott, hogy a „Rákóczi Szövetség tevékenysége semmivel sem pótolható”, más úgy, hogy a Rákóczi Szövetség „a leghasznosabb civil szervezet” és olyan is akadt, aki azt mondta, hogy a szövetség egyfajta „nemzeti szabadságharcot folytat”. Ön miként tekint vissza az elmúlt három évtizedre? Mit jelent önnek a Rákóczi Szövetség?

Mindössze hatéves voltam, amikor a szövetség megalakult, vagyis amikor az alapítók és Halzl József elnök úr arra vállalkoztak, hogy gyakorlatilag a semmiből megteremtjenek egy olyan szervezetet, ami a maga nemében – legalábbis az indulás időszakában egészen biztosan – hiánypótlónak számított. Miért volt ez

egészen rendkívüli? Azért, mert 89-et egy olyan negyven évig tartó időszak előzte meg, amelyben az a tény, hogy Magyarországon kívül is élnek magyarok, tabutéma volt. A Rákóczi Szövetség elmúlt három évtizedét egy folyamatos építkezés jellemezte. Egyfajta kegyelem és kisebb csoda az, hogy ennek a harminc évnek a folyamán nem sodorták el az események vagy akár az emberi kapcsolatok szerteágazása a szervezetet.

2006-ban kerültem kapcsolatba Halzl Józseffel, s az, hogy őt megismerhettem és azóta segíthetem abban a fáradságos munkájában, amit végez, számomra egy nagy ajándék. A megsokszorozott lehetőségekkel való élni próbálás, illetve annak a sok fiatalnak, aki munkatársként vagy önkéntesként részt vesz

a szövetség munkájában, a kreativitása, az elkötelezettsége az, ami kirakja azt a mozaikot, amit számomra a Rákóczi Szövetség jelent.

Fel tudja idézni, hogyan került először kapcsolatba a szövetséggel?

2006-ban végzős egyetemi hallgató voltam Budapesten, ahová felvidéki származású diákként kerültem. Kiss Gy. Csaba egyetemi tanár, akinek óráit látogattam, úgy döntött, hogy szemináriumi csoportjával tesz egy látogatást a Felvidéken, a Vág-völgyében. Egyetemistaként azonban nem igazán volt anyagi forrásunk, hogy ezt a kirándulást megszervezzük, teljes egészében megfinanszírozzuk. Próbálkoztunk a hallgatói önkormányzatnál is, ám ekkor kaptam egy információt, hogy létezik a Rákóczi

Szövetség, amelynek az elnöke Halzl József. Nem sokkal később megkaptam a telefonszámát is, s felhívtam azzal, hogy a segítségét kérjük, ő pedig a szimbolikusanál egy kicsit nagyobb támogatási összeget fel is ajánlott nekünk. Amikor visszajöttünk erről a kirándulásról, küldtünk neki egy köszönőlevelet, majd volt vele egy találkozónk. Aztán, még ugyanabban az évben, egy szeptemberi délután – az egyetem elvégzése után én éppen akkor kezdtem el tanítani – váratlanul felhívott, hogy van-e kedvem a szövetségben dolgozni. Innentől indult el az együttműködésünk, amely a mai napig tart köztünk...

... vagyis lassan 13 éve. Pergessük még egy kicsit vissza az időt! Mely időszakok voltak a legszebbek és legnehezebbek a szövetség életében?

Nyilván voltak olyan idők, amikor nehezebbek voltak a körülmények, amikor a források és a lehetőségek kevésbé álltak rendelkezésre, és voltak olyan időszakok, mint amilyen a mai is, amikor a lehetőségek megsokszorozódtak. Az alaptevékenységünk és céljaink azonban sem a szűk, sem a bő esztendőben nem változtak, talán csak a tevékenységünk volumene hullámzott attól függően, hogy milyen lehetőségeink voltak. El kell mondanom azt is, hogy bármilyen kormánya, bármilyen időszaka is volt Magyarországnak, a Rákóczi Szövetség vezetői mindig igyekeztek megtalálni azt az optimumot, amely mentén a tevékenységünket folytatni tudtuk.

„Minden magyar felelős minden magyarért”. Szabó Dezsőnek ez a jól ismert mondata különösen jellemző a Rákóczi Szövetségre. Akár a jelmondata is lehetne.

Ha kimondottan nem is a jelmondatunk, de egészen biztosan ott van gondolatainkban, tetteink és célkitűzéseink mögött ez az idézet. Az igazán nagy kérdés az, hogy ennek a mondatnak a tartalma a 21. században hogyan valósítható meg. A jövő kihívása számunkra, hogy sikerül-e eredményesen ötleteinket, programjainkat, tevékenységünket ennek szolgálatába állítani. Döntő kérdés az is, hogy a Rákóczi Szövetségnek sikerül-e húneked maradnia mindahhoz, amit a Halzl József vezetett három évtized magával hozott.

Egy év telt el azóta, hogy átvette a stafétát Halzl Józseftől, és lett a szövetség elnöke. Mennyire nehéz továbbvinni a korábbi, felbecsülhetetlen értékű

munkát végző elnök örökségét?

Múlt év májusában, a szövetség közgyűlésén jelentette be Halzl József, hogy a felelőségekből szeretne – elsősorban korára és egészségére való tekintettel – valamennyit leadni. Ekkor léptem én a helyébe, ő pedig lett szövetségünk örökös tiszteletbeli elnöke. Nagyon nehéz vállalat volt ez a részemről, de az elnök úr akarata elől nem tudtam, és nem is akartam kibújni. Érzem, hogy a munkám mekkora felelősséggel jár, de sokkal könnyeb úgy a teher, hogy tudom, Halzl József a háttérben továbbra is velünk van, és rajta tartja szemét a szövetségen. Munkámat ráadásul egy fiatalokból álló csapat is segíti. Velük – véleményeim szerint – a Rákóczi Szövetség eddigi tevékenysége továbbvihető.

A Magyar Iskolaválasztási Programként ismert, a magyar gyermekek magyar iskolába íratását ösztönző kampányukat, amely az idén új elemekkel is bővült, például sikeresen viszik tovább. Sikeresen, hiszen a programnak is köszönhetően az idén közel ötvennyel több magyar gyermeket íratnak magyar iskolába, mint az elmúlt évben. Tudjuk a számokat, ahogyan azt is, hogy ez a 3499 gyermek szeptemberre akár még több is lehet. Elégedettek?

Volt, aki pozitívan, volt, aki kevésbé pozitívan értékelte az idej beiratkozási adatokat, s – ne hallgassuk el – voltak olyanok is, akik pesszimistán közelítettek ezekhez a számokhoz. Ha azonban reálisan nézzük ezeket, akkor három nagyon fontos tény kijelenthető. Az egyik

az, hogy minden évben egy kicsi hullámzás tapasztalható akár a beiratkozási számokban, akár a szeptemberben ténylegesen beiratott gyermekek számában. Ha azonban ezeket a számokat egymás mellé tesszük, azt láthatjuk, hogy 2010 óta gyakorlatilag állandóak ezek a számok: az látható mind az abszolút, mind az arányszámokban, hogy nem romlik a helyzet, sőt vannak olyan évek, amikor pozitív ennek a görbének az alakulása. Fontos kiemelni, hogy nemcsak az abszolút számokat érdemes vizsgálni, hiszen ezek alapvetően a születések számától függenek, hanem az arányszámokat. Ezek esetében ugyanis megállapítható, hogy az összes szlovákiai diákhöz képest a magyar diákok számaránya évek óta nem romlik. De van egy másik nagyon fontos mutató is: ha megnézzük, ki az, akit magyarnak lehet tekinteni, vagyis azokat, akiket születésükkor magyar nemzetiségűnek regisztrálnak, akkor azt látjuk, hogy ma már csak 13 százalék körül mozog azoknak a gyerekeknek az aránya, akik magyar nemzetiiségűek ugyan, de nem magyar iskolába járnak. Ez a szám néhány évvel ezelőtt 20 százalék felett volt. Ez az az eredmény, ami számunkra azt mutatja, hogy az elmúlt csaknem egy évtizedben egyfajta trendváltás ment végbe: egyre több magyar család értékeli át, hogy hova íratja iskolába a gyermekét.

Hogyan fest a helyzet, ha az egyes régiókat önmagukban vizsgáljuk, vagy vetjük össze egymással?

Érdekeség, hogy nemcsak a keleti régi-

ókban, hanem sok esetben a nyugatiakban is megfigyelhető a magyar iskolákba beíratottak számának növekedése. A szenci régióban például hosszú idő óta egy nagyon pozitív folyamat figyelhető meg, az ottani magyar iskolákba egyre több a magyar gyermek. De ha az idei adatokat nézzük, láthatjuk, hogy a Dunaszerdahelyi járásban is több éve nem látott növekedés tapasztalható – ugyanígy az Érsekújvári és a Komáromi járásból is hozhatók hasonló pozitív példák, ahogyan Rimaszombatból vagy Fülekről és környékéről is. Ez mind annak az eredménye, hogy egyre több magyar család és magyar szülő értékeli át korábbi elgondolásait, vagy akár régi, rossz beidegződéseit.

Mi a helyzet a szórványban: itt milyen tapasztalataik vannak, milyen tendenciákat látni?

Zoboralján vagy a Nagykürtösi járás nyelvhatár mentén elterülő településein bizony nem a legkedvezőbbek a számok. Ezekben a régiókban a magyar iskolák

léte komoly kihívások előtt áll. Zoboralján például évente 40-50 olyan gyermek születik, akiket szüleik magyar nemzetiségüként regisztrálnak, szomorú azonban, hogy hat-hét évvel később, amikor ezek a gyerekek iskolakötelessé válnak, közülük mindössze 15-20-at íratnak magyar iskolába. Ez is azt mutatja, hogy bőven van még tennivalója a felvidéki magyar közösségnek, vagy akár a Rákóczi Szövetségnek.

Tapasztalatai szerint melyek azok az érvek a magyar iskola mellett, amelyek egy-egy családban leginkább meghatározhatják, befolyásolhatják a döntést?

Az érveknek két típusa van: vannak az érzelmi és vannak racionális érvek. Nyilván meghatározóbbak az érzelmi, és ezeket fontos is elmondani a szülőknek, de legalább ennyire indokolt az észérveket is hangoztatni: azt, például, hogy milyen többletet ad a magyar iskola, mit eredményez az egy magyar gyermek számára, ha magyar iskolába jár. Mi, a Rákóczi Szövetségben a magyar iskolában

megszerezhető többlettudásra helyezzük a hangsúlyt. Például a kétnyelvűsége. Hogy csak egyetlen példát említsék: ma egy felvidék magyar komoly lehetőségekkel rendelkezik, ha a magyar és a szlovák nyelvet is magasan szinten ismeri. Erre a többlettudásra azonban csak a magyar iskolában tehet szert.

A magyar kormány Nemzetpolitikai Államtitkársága a Felvidéken 2017 szeptemberében indította el a Kárpát-medencei Óvodafejlesztési Programot, amelynek köszönhetően számos felvidéki óvoda és bölcsőde épült vagy újult meg az elmúlt másfél év alatt. A program első sikerei Kárpát-medencei szinten már most megvannak, hiszen nőtt a magyar óvodába járó gyerekek száma. Mit gondol, megdobhatja-e majd ez a program az iskolai beíratásokkor mért számokat?

Nagyon reméljük, hogy igen. Már csak azért is, mert ha a magyar óvoda egy olyan hely, amely szép, jól felszerelt, kellemes környezetet kínál és ahol

környezetben, vagy éppen nagyvárosi agglomerációban élnek – ilyen esetekben nem mindig magától értetődő, hogy a magyar szülő magyar iskolát választ a gyermekének. Ezért mindenképpen indokolt erről a kérdésről beszélni, és megtalálni annak a módját, hogy hogyan lehet a szülők felé olyan impulzusokat küldeni, amely ebben segítheti őket. Ugyanakkor az is elmondható, hogy vannak különbözőségek: Vajdaságban például, ahol annak ellenére, hogy gazdasági és szociális okok miatt az elmúlt évtizedekben viszonylag sokan elhagyták szülőföldjüket, és emiatt van egy nagy arányú létszámbeli csökkenés, nagyon jól szervezett a magyar közösség. Ez azt is eredményezi, hogy az ott élő magyar családok szinte kivétel nélkül magyar iskolát választanak gyermekeiknek.

Kárpátalja ugyanakkor egy sokkal sajátosabb helyzetben lévő régió.

Így van. Olyannyira, hogy Kárpátalján most a magyar nyelv, a magyar kultúra, s egyáltalán Magyarország rendkívül felértékelődött – nemcsak az ott élő magyarok, hanem a ruszin és az ukrán családok körében is. Ezt az is bizonyítja, hogy a magyar iskolák negyven százaléka, legalábbis ha a tavalyi iskolakezdőket nézzük, ukrán vagy ruszin anyanyelvű volt – olyannyira, hogy sem az édesapa, sem az édesanya nem beszéli a magyar nyelvet, mégis magyar iskolába járatják gyermeküket. Sőt, vannak olyan helyzetek is, hogy délutánonként ezek a szülők magyar nyelvtanfolyamra járnak. Ott tartunk, hogy sok helyen a kárpátaljai iskolák kapacitásproblémákkal küzdenek: annyian jelentkeznek, hogy nincs elegendő hely.

Ha Erdélyt vagy Partiumot nézzük, milyen jó példákat láthatunk?

Ha a pozitív példákat keressük, akkor mindenképpen Temesvárt emelném ki. Az ottani közösségi-oktatási vezetők a meglévő mellett egy új iskolát hoztak létre. Ez azonban nem azt eredményezte, hogy megfeleződött az a kör, amelyből a meglévő iskola merített, hanem azt, hogy be tudtak vonzani olyan újabb kerületeket, lakónegyedeket, ahol magyarok élnek. Ilyen módon azóta is folyamatosan növekszik a temesvári magyar oktatási intézményeket választók száma. Ez a példa is azt mutatja, hogy ott, ahol a közösség össze tud fogni, kézzelfogható eredmények szülehetnek.

A felvidéki, erdélyi, vajdasági, kárpátaljai példák azt mutatják, már az is ko-

moly erőfeszítésbe telik, hogy a magyar iskolába íratott gyermekek számát az évek alatt legalább szinten tartsuk. Közben azt is tudjuk, hogy 20-30-40 évvel ezelőtt sokkal több gyermek született. Hogyan lehet felvenni a harcot az ellen a demográfiai válság ellen, amely nemcsak a Kárpát-medencei magyarságot, hanem az itt élő népeket, sőt egész Európát sújti.

Nem vagyok a téma szakavatott ismerője. Egy azonban biztos, szemléletváltásra van szükség, hogy a gyermekben ne terhet, ne a karriernek a gátját lássa egy mai fiatal, hanem sokkal inkább a jövőt, a lehetőséget. Ha az egész társadalomnak a szemlélete meg tud változni, ha gyermekekre, ha az újszülöttre, illetve azokra a családokra, akik több gyermeket vállalnak értéként fog tekinteni a társadalom, akkor ezzel már rövid távon is eredményeket tudunk elérni. Társadalmunknak mindenképpen meg kell tanulnia megbecsülni azokat a családanyákat és családapákat, akik gyermeket, gyermekeket vállalnak. Ehhez természetesen az is kell, hogy az ilyen családokat az állam – anyagi és erkölcsi értelemben is – megbecsülje.

Említettük, hogy 2010 óta gyakorlatilag stabilak a magyar iskolába íratott felvidéki kiselsősök száma. Ez azonban, ha az összes szlovákiai beíratott gyermeket nézzük, arányaiban mindössze hat százalék – noha a felvidéki magyarok aránya 8-8,5 százalékra tehető. Milyen következtetések vonhatók le mindebből a jövőnkre nézve?

A lehetőséget kell látni a dologban. Mégpedig azt, hogy van még honnan merítenünk, és van még kikért dolgoznunk. A Felvidéken nagyon sok helyzettel találkozunk: nagyon sok olyan család van, ahol beszélnek a magyar nyelvet, de az identitásuk nem egészen egyértelmű. És nagyon sok olyan ember is van, aki ugyan magyarul beszél, de ha megkérdezzük tőle, hogy magyarnak vallja-e magát, vagy magyar iskolába járatná-e a gyermeket, nem tud egyértelmű választ adni. Azt gondolom tehát, hogy még mindig nagyon sok tartaléka van a felvidéki magyarságnak és a felvidéki magyar iskoláknak. Ezért is rendkívül fontos, hogy a magyar iskolaválasztás ügyében minden erőfeszítést megtegyenek azok, akik ebben a kérdésben így vagy úgy, de hatni tudnak.

Langschatl Mátyás

biztonságban tudhatjuk gyermekünket, akkor talán még szívesebben választja a magyar óvodát az a szülő, aki egyébként lehet, hogy másként döntött volna. Ha pedig egy gyermeket már „bevitünk” a magyar óvodába, akkor onnantól kezdve csak az óvónők, a helyi közösség, illetve a mi „ügyességünkön” múlik, hogy magyar iskolába lépjen.

A Rákóczi Szövetség a Felvidéken és Kárpátalján túl jelen van Erdélyben és Vajdaságban is. A magyar iskolaválasztás tekintetében nagyon különbözőek azok a problémák, amelyekkel találkoznak az egyes küllhoni területeken?

Minden küllhoni régió egy kicsit más, hiszen minden országnak az oktatási rendszerében, ha sok mindenben hasonló is, vannak eltérések. Ugyanakkor, ha az egyes közösségeket nézzük, gyakorlatilag a Székelyföldet leszámítva a magyar iskolaválasztás mindenütt egy kiemelt téma, hiszen mindenhol vannak olyan családok, ahol vegyes házasságokban vagy nyelvhatáron vagy nagyvárosi

RÁKÓCZI

SZÖVETSÉG

A Rákóczi Szövetség története

Az 1989-ben alakult Rákóczi Szövetség célja a Kárpát-medencei magyarság sokoldalú támogatása hosszú távú megmaradásáért folytatott küzdelmében, valamint II. Rákóczi Ferenc Nagyságos Fejedelem szellemi örökségének népszerűsítése.

A Szövetség, az általa kitűzött célok hatékonyabb elérése érdekében 1990-ben létrehozta alapítványát, a Csehországi és Szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítványt, melynek tevékenysége elsősorban a felvidéki magyarság sokoldalú támogatására terjed ki. Az anyagi segítségnyújtás mellett kiemelkedően fontos a szomszédos országokban kisebbségben élő magyarság oktatásügyének, kultúrájának támogatása, valamint a Kárpát-medencei magyarság összetartozás-tudatának erősítése. A Rákóczi Szövetség központi irodája és a Kárpát-medence szerte működő közel 450 helyi szervezete révén gazdag programsorozatot valósít meg minden évben. A Szövetségnek több mint 250 Kárpát-medencei középiskolában működnek ifjúsági szervezetei.

A Rákóczi Szövetség minden évben igen gazdag rendezvénysorozatot bonyolít le.

A Szövetség a határon túli általános iskolák és gimnáziumok diákjait anyanyelvi táborokban látja vendégül nyaranta Esztergomban, Baján és Győrött. A középiskolás korosztályt a tavaszi és őszi Vezetőképzők, a Sátoraljaújhegyi Diáktalálkozó és a Gloria Victis nevű rendezvények várják. Az egyetemisták és főiskolások a szentendrei főiskolás táborban, illetve a Gloria Victisen vehetnek részt. A Szövetség mindezek mellett a Kárpát-medence történelem- és irodalomtanárai számára is szervez egy-egy nyári tábort.

1991 óta minden év márciusában megemlékezést szervez a Rákóczi Szövetség gróf Esterházy János felvidéki mártírsorsú politikus tiszteletére, Budapesten a Szép utcában található emléktáblánál. Továbbá 2013-tól a Szövetség rendezi a hivatalos megemlékezést április 12-én, a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapján.

A Rákóczi Szövetség 2004 óta egyre bővülő utazási lehetőségeket kínál a Kárpát-medencei középiskolák számára. Ezek az utazások a Szövetség Diákutaztatási programjának égisze alatt valósulnak meg nemzeti ünnepeinkhez, illetve a Nemzeti Összetartozás Napjához kötődve. A program célja, hogy a magyarországi és határon túli fiatalok és iskolák együtt ünnepelhessék nemzeti ünnepeinket, valamint hogy személyes és intézményi kapcsolataik elmélyülhessenek. A Szövetség ehhez nyújt 200 000 Ft-os támogatást a győztes pályázók számára. Feltétel, hogy az utazók megtöltsenek egy buszt, és igazolják, hogy melyik iskola fogadja őket. Március 15-én magyarországi iskolák utazhatnak egy határ átlépésével, június 4-én bármely iskola utazhat bárhová, október 23-án a határon túli iskolák utazhatnak Magyarországra.

Csehországi és Szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány

A Csehországi és Szlovákiai Magyar Kultúráért Alapítványt (korábban a Csehszlovákiai Magyar Kultúráért Alapítvány) 1990-ben a Rákóczi Szövetség hozta létre. 2001-től kiemelten közhasznú szervezetként támogatja a csehországi, szlovákiai és kárpátaljai magyarság társadalmi, gazdasági és kulturális életét. Az Alapítvány jellemzője, hogy bár a Kuratórium és Titkársága Budapesten működik, döntéseiben azonban mindenkor a felvidéki Város és Vidéke Célalapok és Szakalapok munkabizottságainak munkájára támaszkodik.

Felvidéki Beiratkozási Program

A Rákóczi Szövetség és Alapítványa, együttműködve a Felvidéken működő Szülőföldön Magyarul Társulás regionális tagszervezeteivel, a Város és Vidéke Célalapokkal, illetve a magyar iskolákkal és óvodákkal, 2004 óta valósítja meg a Felvidéki Beiratkozási Programot azzal a céllal, hogy minél több magyar család vállalja gyermeke magyar iskolába iratását. A beiratkozási program két fő elemből áll. Az iskola-választási kampány keretében karácsonyi ajándécsomagot kap minden felvidéki magyarul beszélő óvodás (több mint 13 ezer gyermek), aminek része egy szülőkhöz szóló levél a magyar iskolaválasztás érveivel együtt. Ebben a levélben tesz ígéretet a Szövetség arra, hogy amennyiben a szülők vállalják gyermekük magyar iskolába iratását, számíthatnak az iskolakezdést követően a Rákóczi Szövetség beiratkozási ösztöndíjára, ami a magyar civil társadalom és önkormányzatok adományain alapul. A Rákóczi Szövetség 2012-ben Partiumba, 2013-ban pedig a délvidéki szórványra is kiterjesztette beiratkozási programját. 2013-ban Felvidéken 3500, Partiumban 1400, Délvidéken pedig 350 iskolakezdő gyermek családjá vehette át a 10 000 Ft-os támogatást. Az ösztöndíjakat a tradíciókhoz híven minden esetben a Szövetség képviselői és a program támogatói adták át.

Tisztségviselők:

Elnök: 2018-ig Dr. Halzl József, 2018-tól Csáky Csongor

Alelnökök: 2018-ig Dr. Ugron Gáspár Gábor és Martényi Árpád, 2018-tól Kun Ferencz, Maklár-Szalontai Csaba, Martényi Árpád, Németh Zsolt, Ósi Barnabás, Öry Péter, Tárnok Balázs, Varga Róbert

(w, rsz)

Csökkenő diáklétszám az iskolákban

Szlovákiában az iskolahálózat reformokra szorul, az országban a település-szerkezet miatt nagyon sok a kis község és ezzel együtt a kisiskola is. A nemzetiségileg vegyesen lakott területeken ez még nagyobb gondot okoz, hiszen esetenként két alacsony tanulói létszámmal rendelkező oktatási intézményt is fenn kell tartania az önkormányzatnak. Ugyanakkor a magyarság nem tömbben, hanem az ország déli részén, elsősorban kis falvakban él, ami szintén nehezíti az oktatás helyzetét.

Fodor Attila, a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatójának adatai szerint Szlovákiában a 2002-2003-as tanévben még 1 094 584 tanuló volt a közoktatási rendszerben, tíz évvel később már csak 860 230, míg az idei tanévben még kevesebb, csak 847 609 gyerek tanul a közoktatásban. A 2002-2003-as tanévben 65311 tanuló járt magyar iskolába, tíz évvel később 52364, míg az idei tanévben 49146 tanuló jár magyar tanítási nyelvű iskolába. Az fogyás tehát országos, a magyar nemzetiségű tanulói létszámon pedig hatványozottan meglátszik.

Veszélyeztetett iskolák

Országsszerte összesen 2087 alapiskola működik, ebből 522-ben ötven alatt van a tanulók létszáma, ami az iskolák negyede. Ugyanakkor az 51 és 100 közötti diáklétszám is az iskola veszélyeztetettségére utal, országsszerte 223 ilyen intézmény van, tehát 745 iskolában száznál alacsonyabb a tanulói létszám, ami országosan az intézmények egyharmadát teszi ki. Magyar viszonylatban

még ettől is rosszabb a helyzet. 250 iskolából 109 iskolában ötven alatti a tanulói létszám, további 37 intézményben 51 és 100 között van a tanulók száma, ami azt jelenti, hogy 146 intézményünk működik száz alatti diáklétszámmal, azaz az iskolák majdnem felében, ami azt jelzi, hogy az intézményeink fele veszélyeztetett iskolaként működik.

„Országsszerte összesen 2087 alapiskola működik, ebből 522-ben ötven alatt van a tanulók létszáma”

A szakemberek közül már többen kimondták, a legnagyobb gond a szlovákiai közoktatással, hogy nincsen hosszú távú stratégiája, ezért nehéz egy stratégiát megalkotni a szlovákiai magyar tanítási nyelvű iskolák számára is, hiszen az a közoktatás szerves részét képezi. Sokan a megoldást az önkormányzatiságban látnák, aminek köszönhetően a felvidéki magyar iskolákról, mi magunk döntenénk.

A felvidéki magyar közoktatási hálózatot az óvodák, alapiskolák és középiskolák alkotják

Általános vélemény, hogy jelenlegi állapotában az iskolahálózat reformra szorul. A jelenleg hatályos jogszabályok szerint az óvodák és az alapiskolák fenntartói a helyi önkormányzatok, a középiskolák és gimnáziumok fenntartói pedig a

megyei önkormányzatok, de az oktatási - nevelési programot az iskolaügyi minisztérium határozza meg. A fenntartók az iskolák finanszírozásáról szóló törvény alapján normatív (fejkvóta, fejpénz) támogatást kapnak az államtól, amiből fedezniük kell az iskola minőségi működését. Az önkormányzatok nagy részének ez az összeg sajnos a fenntartási költségekre nem elégséges, ezért saját büdzséből kénytelenek kiegészíteni az iskolák költségvetését.

Szlovákiában 2004-ben vezették be az ún. normatív finanszírozási rendszert, amely ideális esetben 250-es tanulói létszámmal számol. Már az akkori törvényalkotók is tisztában voltak azzal, hogy az ez alatti létszámnál finanszírozási gondok adódhatnak az intézményekben. Albert Sándor, a komáromi Selye János Egyetem alapító rektora megállapítása szerint: A felvidéki, teljes szervezettségű magyar alapiskolák döntő többsége meg sem közelíti ezt a létszámot. Hasonló problémákkal küzdenek a középiskolák is. Az alsó tagozatos ún. kisiskoláink többsége szintén a fennmaradásért küzdenek. Valószínűleg a meglebegtetett osztály-alapú finanszírozás sem oldaná meg a problémát, mert ez a megoldás törvényszerűen az osztályok minimális létszámának előírásával párosulna. A magyar iskolák számára ez ugyancsak problémát jelentene. Hiszen a törvényi előírások által meghatározott minimális osztálylétszámokat nagyon sok település iskolája nem éri el.

A 250 magyar tanítási nyelvű alapiskolából csak 29-ben éri el a tanulói létszám a

250-et. Azaz legtöbb intézményünk pénzügyi helyzete miatt is veszélyben van.

Albert Sándor - ahogy több szakértő is - már több helyütt elmondta: a felvidéki magyar iskolahálózatot csak alulról jövő kezdeményezésként tudjuk rendezni. A minimális osztálylétszámok bevezetése (a törvény azóta módosult, de a demoklész kard azóta is a fejünk fölött lebeg) ismét rádöbbenette az oktatással foglalkozó politikusokat és szakembereket, hogy veszélyben van közoktatásunk és megnyugtatóan csak kistérségi megoldásokkal tudnánk megoldást kínálni, de ehhez a jelenlegi intézményvezetők és polgármesterek beleegyezése is szükséges.

Zoboralján óvodával és bölcsődével próbálják orvosolni a helyzetet

Az egyik legveszélyeztetettebb régió a Zoboralja, a Nyitrai járás lakosságának hét százaléka vallotta magát magyarnak. A Nyitrai járásban jelenleg 7 magyar tanítási nyelvű alapiskola működik, ebből három teljes szervezetségű. Nagycétényben és Pogrányba külön igazgatással, Gímesen a szlovák alapiskolával egy igazgatás alatt működik az alapiskola, Kolonban, Csehben, Alsóbodokon és Zsérén alsótagozatos kisiskola működik. Nagycétényben működik a legnagyobb tanulói létszámú iskola, 56 gyerek látogatja az intézményt. A Nyitrai járásban jelenleg nem működik magyar nevelési nyelvű óvoda, csu-

pán Kolonban van egy magyar csoport. Ezért a Videó Alapítvány a Magyar Kormány anyagi segítségével magánóvodát épít a nagycétényi alapiskola mellett. Az alapkövetétel áprilisban megtörtént, a tervek szerint az intézmény szeptembertől fogadja majd az óvodásokat. Ugyanakkor a Manócska óvoda mellett bölcsőde is épül, ami szintén a nagycétényi magyar nevelési és tanítási nyelvű intézményeket segíti.

A Videó Alapítvány kuratóriumi elnöke, Ladányi Lajos kifejtette: „Azért óvoda és bölcsőde, mert kiemelkedően fontos az anyanyelvű óvodai nevelés, és ez az alapja a jó felkészülésnek az iskolai évekre. Itt a nyelvhatáron, az erősen szórványosodó közegben óriási szerepe lehet annak, ha a magyar gyerekek magyar óvodába, sőt bölcsődébe járhatnak. Azért Nagycétényben, mert itt van Zoboralja legéletképesebb, legnagyobb létszámú teljes szervezetségű magyar iskolája és furcsa módon a településen évtizedekig nem volt magyar nevelési nyelvű óvoda. A koloni magyar osztályt leszámítva Zoboralján nincs önálló magyar nevelésű óvoda, még önálló magyar csoport se, ezért is hatalmas előrelépés, hogy ebben az intézményben megfelelő programokkal anyanyelvükön fogják nevelni a gyerekeket.”

Ladányi Lajos szerint: a bölcsőde szintén hatalmas lépés közösségünk fejlődése szempontjából, mert bölcsőde Zoboralja egyetlen településén sincs. Zoboralja Felvidék legveszélyeztetettebb szór-

ványvidéke. Ez az intézmény kitörési lehetőség nemcsak Nagycéténynek, hanem Zoboralja magyarsága számára is, mert az itt felépülő intézménynek regionális szerepe is lesz. Fontos számunkra, hogy a nyelvhatár ne húzódjon lejjebb, hisszük, ez az intézmény ebben segítségünkre lesz, mert az anyanyelvi nevelésnek megtartó ereje van.

Tóth Klára, a Nyitra és Vidéke Célalap ügyvezetője, Nagycétény község önkormányzati képviselője kérdésünkre kifejtette: a régióban minden magyar gyermekért meg kell küzdeni, a cél, hogy a magyar gyermekek anyanyelvükön tanulhassanak. A szórványban sajnos sok szülő még kevésbé érzi át ennek fontosságát, valószínűleg ennek a következménye az is, hogy százalékarányosan ebben a régióban a legnagyobb az asszimiláció

mértéke. Szerencsére vannak jó példák és vannak olyan szülők, akik arra is hajlandóak, hogy naponta utaztassák gyerekeiket magyar iskolába. A nagycétényi alapiskolának, mely a legjobb helyzetben van, de így is veszélyeztetett, hiszen csak 55 tanuló látogatja, nagy segítség lehet a magyar bölcsőde és óvoda. Az idei beiratásakor öt gyermeket írtak be szüleik a nagycétényi iskolába, de várhatóan négyen kezdik meg a tanévet szeptemberben, mert egy gyermek halasztani fog.

Fontos szerepe lesz az óvodának a zoboralji és zobor-vidéki hagyományok megtartásában, továbbadásában, és abban is, hogy a magyar óvodából magyar iskolába menjenek majd a gyermekek.

Pogrányban 14 tanuló van a teljesszervezettségű (9 osztályos) alapiskolában. Decembertől új polgármester vezeti a települést, aki keresi a megoldást, hogy a magyar gyerekeknek is elérhető legyen az anyanyelvű oktatás, bár idén senkit nem írtak be első osztályba. Ugyancsak kevés tanuló látogatja a gimesi iskola magyar tagozatát, hiszen 27 gyerekkel nagyon nehéz kifinanszírozni egy intézményt. Gimesen szeptembertől 3 elsős lesz az alapiskolában. Az alsótagozatos kisiskolák is nagy terhet rónak az önkormányzatokra. Kolonban van a legtöbb gyermek, tizenhárman látogatják az intézményt, ugyanakkor hatása van annak, hogy van magyar csoport az óvodában, hiszen 4 elsős várható jövő tanévben, a gyerekek innen a gimesi iskolába mennek a negyedik évfolyam elvégzése után. Zsérén, ahol 2018-ban indult újra az oktatás, két elsős lesz, jelenleg ketten látogatják az iskolát. Csehiben 3 tanuló van az idei tanévben, áprilisban 2 elsőt írtak be a magyar iskolába. Alsóbodokon jelenleg 6 gyermek tanul, áprilisban sajnos itt sem írat-

tak be senkit, bár várhatóan a következő tanévekben lesznek magyar elsősök.

Alsóbodoki Magyar Tannyelvű Magán-szakközépiskola

„Jó lenne azonban nem megvárni, hogy mások döntsenek az iskolák összevonása, megszüntetése ügyében, hiszen ez esetben nagy valószínűséggel nem a legmegfelelőbb megoldás születik majd meg. „

Az Alsóbodoki Magyar Tannyelvű Magán-szakközépiskola is létszám gonddal küzd. A megoldás a fenntartók kezében van. Sokan úgy vélik, az ideális megoldás két központi iskola létrehozása lehetne. A régióban több egyeztetés is volt, amelytől az iskolák helyzetének megoldását várták, az egyeztetések ezidáig nem hoztak eredményt. Jelenleg is vannak olyan kezdeményezések, amelyek iskolaközpont létrehozásának lehetőségét kínálják, az ügy megoldása a fenntartók és az iskolaügyi minisztérium kezében van. Jó lenne azonban nem megvárni, hogy mások döntsenek az iskolák összevonása, megszüntetése ügyében, hiszen ez esetben nagy valószínűséggel nem a legmegfelelőbb megoldás születik majd meg.

Pozsony megyében stabilizálódott a helyzet

A Zoboralja a legveszélyeztetettebb régió, de a Pozsony megyei magyar-

ság aránya is súlyosan lecsökkent, az asszimiláció mellett az ideköltözők is veszélyeztetik a magyarságot. Pozsony megyében Pozsonyon kívül a Szenci járásban élnek magyarok. Az egész megyében a 2011-es népszámlálás adatai szerint már csak négy százalék a magyarság részaránya, Pozsonyban 3,4, a Szenci járásban pedig 13,8 százalék. De az említett ideköltözés miatt a 2021-es népszámláláskor valószínűleg ez az arány súlyosan lecsökken majd. Ennek ellenére a magyar iskolák helyzete stabilizálódott, az idei évben várhatóan több lesz az elsős mint az előző években volt.

Pozsony

Pozsonyban két magyar tanítási nyelvű iskola működik. Pozsonypüspökin az óvoda és az alapiskola egy intézményként, míg a Duna utcán lévő alapiskola és gimnázium is egy igazgatóság alatt működik, ez mellett még egy magyar nevelési nyelvű óvoda van a fővárosban, az Augustus 29-e utcai óvoda, amelyben két magyar és két szlovák osztály működik.

„Pozsony két alapiskolájában várhatóan 41 elsős lesz”

A két pozsonyi intézmény sokszor nagyon nehezen tudja előre felmérni, hány tanuló várhatnak beiratásakor, hiszen sok gyermek szlovák óvodát látogat, ugyanakkor vannak olyan szülők, akik a gyereket behordják a környékbeli településekről, sőt még Rajkáról is, hiszen Pozsonyban dolgozva ez tűnik jó megoldásnak. Pozsonypüspökin idén 19 elsős van. Az áprilisi beiratásakor 11 gyermeket írtak be a pozsonypüspöki magyar iskolába. Duna utcán idén 22 elsős van, szeptemberben viszont két osztályt nyitnak, ugyanis 30 gyermeket hoztak beiratni a szülők ebbe az intézménybe, ami nagyon jó eredménynek számít. Mind két intézmény próbálja családi napokkal, iskolacsalogatókkal megismertetni az iskolát a jövődi iskolásokkal és a szülőkkel is. Mivel nagyvárosról van szó, másként nehezen érik el a jövődi elsősöket és szüleiket. Pozsonypüspökin az óvoda és az iskola egy igazgatóság alatt működik, ami kissé megkönnyíti a helyzetet, hiszen az óvodába próbálnak olyan gyerekeket felvenni, akik később magyar iskolába mennek majd.

Pozsony két alapiskolájában várhatóan 41 első lesz majd, mint az idei tanévben van.

Szenci járás

A Szenci járásban Szencen és Félben működik kilencosztályos, teljes szervezettségű iskola, Hegysúron, Réten és Zoncon alsótagozatos kisiskola működik. Félben, Zoncon, Szencen, Hegysúron magyar óvoda is működik. Vökön, Egyházfán, Boldogfán csak óvoda van, alapiskola nincsen.

„Csak 5 magyar tanítási nyelvű alapiskola van a járásban,,

A Szenci járásban 14 olyan település van, ahol nagyobb számban élnek magyarok. Sajnálatos módon, csak 5 magyar tanítási nyelvű alapiskola van a járásban. Néhány évvel ezelőtt megszűnt az éberhardi iskola, 2007-ben a gútori, 2003-ban a magyarbéli iskola maradt első tanuló nélkül és meg is szűnt, holott ezt a két utóbbi iskolát éppen a szülők kezdeményezésére nyitották meg a rendszerváltás után. Magyarbélien 1997-ben nyílt újra az iskola, miután az ezerkilencszázhetvenes évek végén az megszűnt. A magyarbéli magyar osztályt a szenci alapiskola kihegyezett tagozataként nyitották meg újra, később önálló intézménnyé vált. Mivel 2003-ban és 2004-ben sem volt magyar első, az iskola bezárt. Azok a gyerekek, akiket szüleik mégis magyar iskolába íratnának, Szencre hordják gyermekeiket. Gútoron is a 90-es évek végén nyílt meg a magyar iskola, 2008-ban viszont nem írtak be egy gyermeket sem, így megszűnt, azóta a magyar szülők a

szomszédos Somorjára hordják gyermekeiket iskolába. Sajnos évente csak néhány gyereket.

A Szenci járás legrosszabb helyzetben lévő iskolája a hegysúri és a rétei. Mind két intézményben 1-1 tanuló várható szeptembertől az első évfolyamban. Hegysúron tavaly három, míg két éve 2 első volt, de előtte két évig egyetlen gyermek sem járt első évfolyamba. Réten néhány éve évfolyamonként egy-egy gyermek tanult az iskolában, ennek ellenére azt az önkormányzat fenntartotta. A tavalyi évben három, az előtte lévő években 2 gyermeket adtak ebbe az iskolába. A zonctoronyi iskolába az idén 6 gyermeket írtak. Idén két gyermek látogatja az első évfolyamot, annak ellenére, hogy több magyar gyermek is volt, de azokat nem a helyi intézménybe írtak szüleik. Mind három kisiskola diákjai az ötödik évfolyamtól Szencen tanulnak tovább. Boldogfán nincsen iskola, az itteni gyerekek, akárcsak a magyarbéliek Szencre járnak iskolába, ha magyar nyelven szeretnének tanulni. A Szenczi Molnár Albert Alapiskolába az idei évben 28 első tanul, a beíratásokkor 32 gyermeket írtak be, de valószínűleg csak 27-en kezdik meg az első évfolyamot. Ennek ellenére a tanulói létszám nőni fog, hiszen a környékbeli kisiskolákból itt folytatják a tanulmányaikat a gyerekek az ötödik évfolyamban.

A féli iskolakörzethez tartozik Vök, Éberhard és Dunasápújfalu. Ez utóbbi településről több gyermek jár a Szenczi Molnár Albert Alapiskolába is, annak ellenére, hogy az iskolakörzete Fél, de azok a szülők, akik a járási székhelyen dolgoznak, inkább a szenci iskolát választják gyermeküknek. Félbe idén áprilisban 22 gyermeket írtak be, jelenleg 15 első van. A halasztások miatt várhatóan

19 első lesz a 2019-2020-as tanévben. A féli iskolába egyébként több Dunaszerdahelyi járásbeli, környékbeli településről is hordanak gyermeket.

A Szenci járás magyarjai számára - Gútor és Szemetet leszámítva - az iskolák viszonylag jól megközelíthetőek, két veszélyeztetett intézmény van, a rétei és a hegysúri. A gútori és a szemeti szülők, igény esetén, Somorjára viszik a gyermekeket, hiszen az közelebb van hozzájuk, mint Fél, vagy a járási székhely, Szenc.

Elérhető iskolákat

Abban mindannyian, akik a magyar iskola mellett teszik le a voksukat, egyet értenek, a magyarság megmaradásának alapfeltétele a magyar iskolahálózat. Abban is egyetértés van, hogy legalább az alsótagozatos képzésnek a gyerekek lakhelyén kellene megtörténnie, ugyanakkor a magyar települések felében nincsen magyar tanítási nyelvű alapiskola, azaz a gyerekeknek nem elérhető lakóhelyén az anyanyelvű oktatás.

„A regionális egyeztetéseket alulról jövő kezdeményezésként a mi polgármestereinknek kellene megkezdeni,,

A szakértők szerint a célok között szerepel az iskolahálózat fenntarthatósága, hogy elérhető közelségben legyen, valamint minőségi oktatást kell biztosítani, hogy az onnan kikerülő tanulók eredményesek legyenek.

Az alapfeltételekben egyetértés van, a megoldás viszont még várat magára, egészséges megoldási javaslatot nehéz kidolgozni, hiszen a magyarság helyzete régióként változó, ezért megoldást csak a regionális egyeztetések és megbeszélések hozhatnak. Időnként felmerül, hogy az iskolahálózat ismét állami fenntartásba kerülne, ez azt is jelentené, hogy még kevesebb beleszólási lehetősége lenne az önkormányzatoknak azok működésébe. Sajnos, jelenleg úgy tűnik az oktatási önrendelkezés elérése csupán álom, a regionális egyeztetéseket alulról jövő kezdeményezésként a mi polgármestereinknek kellene megkezdeni.

Pont került a nagyszarvai szlovák iskola ügyére?

Végtelen történetnek tűnik a nagyszarvai szlovák iskola ügye. Még 2018-ban a nagy többségben magyarok lakta csallóközi falucskában élő szlovák szülők elhatározták, hogy szlovák tanítási nyelvű osztály nyitását kezdeményezik a helyi magyar alapiskolában. Az önkormányzat salamoni döntést hozott és az új képviselő-testületre bízta a döntést. Az pedig idén tavasszal úgy határozott, nem nyit szlovák iskolát a néhány szemzarvai szlovák gyermeknek, hiszen azok járhatnak a nagylégyi szlovák iskolába is.

jegyében, a nagyszarvai szlovák szülők, akik létrehozták a BKZ kezdeményezést, az elmúlt hónapokban alapos nyomás alatt tartották a faluvezetést. Petíciót írtak, lakossági fórumon adták elő követeléseiket, sajtótájékoztatót tartottak, sőt még a kormányfőt is elhívták Nagyszarvára, hogy „tegyen rendet”.

Mikor ez sem volt elég, megszólították a környékbeli falvakban élő szlovákokat, a települések polgármestereit és egy ideje már szlovák iskolát és óvodát követelnek maguknak, meghozza a szerintük kihasználatlanul álló, szabad kapacitásokkal rendelkező nagyszarvai magyar alapiskolában. Sőt, annak kibővítésével

is számolnak. Egy szó, mint száz, alaposan felbolygatták az amúgy csendes kis falu nyugalmát.

Miniszterelnöki vizit és törvénymódosítás

Dióhéjban, a történet akkor kezdődött, amikor Somorja város szlovák iskolája megtelt, és az önkormányzat úgy döntött, hogy tovább már nem tudja fogadni a környékről beutazó szlovák gyermekeket. Ezáltal megszűnt a zömmel Pozsonyban dolgozók kényelme, vagyis, hogy munkába menet és hazafele jövet kitehették, illetve felvehették gyermekeiket az útba eső somorjai szlovák is-

kolában. Amikor az érintett falvak egy része Böst „választotta” körzetnek, ahová ezentúl a nagyszarvai és környékbeli szlovák gyermekek alapiskolába járhattak volna, kitört a balhé. Ez a település ugyanis ellentétes irányban van, és a gyermekeknek autóbusszal kellett volna az iskolába járniuk. Nagyjából 20 percig tart Nagyszarváról az utazás, néhány megállóval. Az iskola közel van a buszmegállóhoz, az odajutás a körforgalom megépülésével kimondottan biztonságosnak nevezhető.

No, azt már nem, gondolták magukban a szülők és elkezdtek követelni a szlovák osztály nyitását a szarvai

magyar iskolában, ahol szerintük bőven van hely. Mivel az önkormányzat nem érezte indokoltnak a szlovák szülők kérelmét – kevés az iskolaköteles gyermek – nem adott neki helyt.

„A szülők csakis Nagyszarvát tudják elképzelni a szlovák iskola helyszínének, holott például Macházán, ahol sokkal több betelepült szlovák él és semmilyen oktatási intézmény sincs,,

Peter Pellegrini, a tavaly ősszel Nagyszarvára is ellátogató kormányfő kijelentette, nem tűrheti, hogy Szlovákiában legyenek olyan helységek, ahol nincs lehetővé téve az államnyelven való oktatás és ha kell, törvényt is módosítanak ennek érdekében. Nem is maradt csak az ígéreteknél, az oktatási törvényt valóban rekordidőn belül, még tavaly decemberben módosította a parlament, ami nagyobb kényszerítő nyomással bír az önkormányzatokra, de Nagyszarva becsülettel helyt állt.

Miért éppen Nagyszarva?

Az ügy érdekessége, hogy a szülők csak is Nagyszarvát tudják elképzelni a szlovák iskola helyszínének, holott például Macházán, ahol sokkal több betelepült szlovák él és semmilyen oktatási intézmény sincs, éppenséggel lehetne építeni egy vadonatúj iskolát, óvodával együtt. Az ottani, egyébként szlovák polgármester viszont azzal érvelt a szlovák szülők előtt, hogy nincs szabad telke, ahová iskolát építhetne...

Ugyanakkor Úszor település már évek óta 850 ezer eurót kér az államtól egy új szlovák iskola felépítésére, amivel megoldható lenne a Somorja közeli falvakban élő szlovák gyermekek iskoláztatása is, de valamiért nem kap rá pénzt. Egy iskola megépítése már magában hatalmas összeget kíván, a fenntartása pedig – pedagógusok és alkalmazottak bérei, rezsiköltségek stb. – nem gyermekjáték, főleg akkor, ha a diáklétszám alacsony. Ezért nem csoda, hogy ilyen nagy beruházásba – kényszerből – leginkább csak azok a Pozsony közeli falvak vágnak bele, ahol az utóbbi évtizedekben megsokszorozódott a lakosság

száma, és egyszerűen „kinőtték” az iskoláikat.

Az is ide tartozik, hogy Nagyszarván évtizedekig működött egy 1-4. évfolyamos szlovák kisiskola, ami pontosan a gyermekhiány miatt szűnt meg. A volt katonatisztek (egykor katonai laktanya működött a faluban) és leszármazottaik gyermekeit ugyanis a szülők Somorjára kezdték hordani.

Status quo: busz fogja Nagylégre szállítani az iskolásokat

László Zoltán, Nagyszarva polgármestere lapunknak elmondta, hogy április 18-án hagyták jóvá az iskolakörzetről szóló általános érvényű rendeletet, ígéretet tettek arra a szlovák szülőknek, hogy szeptemberig megoldják a buszközlekedést – a megye és az SADS együttműködésével – Lég irányába és vissza. Lég egyébként valamivel közelebb van Nagyszarvához, mint Somorja. Tudomása szerint Sárosfa és Csallóköztárnok is ugyanilyen döntést hozott.

„A buszt eleve úgy kértük, hogy az iskolai tanításhoz alkalmazkodjon – ami egyébként menetrendszerű járatként fog működni, nem pedig kimondottan iskolabuszként” – mondta a polgármester, hozzátéve, ezzel az intézkedéssel megkönnyítik azon gyermekek iskolába járását is, akik eddig csak somorjai átszállással jutottak el a légi szlovák alapiskolába. Az új buszjárat sokat segíthet azoknak is, akik a RegioJet vonataival járnak dolgozni, hiszen ők is igénybe vehetik. Egyelőre naponta kétszer közlekedne, egyszer oda, másodszor visszafele irányba. Majd a tapasztalatok alapján esetleg

később változtatnak a menetrendben.

Szerinte a légi iskolában már megvan a kellő feltételek, és szükség esetén ott a kapacitást is növelni lehetne. Egy új iskola létrehozása és fenntartása sokkal többbe kerülne, egy akkora község költségvetésébe, mint Nagyszarva két iskola fenntartása egyszerűen bele sem fér. Logikusabbnak látja azt a felvetést is, hogy a jövőben esetleg Macházán, ahová a legtöbb szlovák költözött be az utóbbi időben és semmilyen oktatási intézmény sincs, egy közös szlovák óvodát és iskolát lehetne építeni.

„Nagyszarván a teljes szervezetségű alapiskola létszáma emelkedésnek indul,,

Nagyszarva tavaly novemberben megválasztott polgármestere örömmel számolt be arról, hogy magyar alapiskolában kedvező folyamatok indultak el. Úgy tűnik, a teljes szervezetségű alapiskola létszáma emelkedésnek indul.

„Az idén 18 elsőst írtak be iskolánkba, közülük négyen kapnak halasztást” – tudtuk meg tőle. Azt is megemlíti, hogy egy meglévő oktatási intézményt, mint amilyen a nagy múlttal rendelkező magyar iskola, könnyebb fenntartani és fejleszteni, kis lépésekben haladva is.

A szülő szabadon választhat, hova írta gyermekét

Földváry Terézia, Sárosfa polgármestere alátámasztotta László Zoltán szavait. A

sárosfai szlovák gyermekek az 5 kilométerre lévő szomszédos településre, vagyis Légre fognak iskolába járni a szeptembertől induló új, közvetlen járatral.

„Valamikor, nagyon régen volt egyes buszjárat községünkben Légre, de mivel a szülők nem érdeklődtek a légi szlovák iskola iránt, hanem inkább a somorjai, 12 kilométerre lévő szlovák iskolába írták gyermekeiket, egy idő után megszüntették ezt a buszjáratot. Az a busz, amit mi kértünk, hogy jöjjön be Sárosfára, Tárnokra és Szarvára is, most Lég és Macháza között közlekedik. Ősztől pedig tovább fog menni Macházáról Tárnokra, Nagyszarvára és Sárosfára” – tájékoztatott a polgármester. Arra a kérdésre, hogy vajon hány szlovák szülő fogja ősztől Légre járatni gyermekét, nem tudott pontos választ adni, mivel nem mindenki választotta gyermekének a légi iskolát. „Szabad iskolaválasztás van, a szülő végül is maga dönti el, hova adja iskolába a gyermekét. Úgy látom, hogy abszolút nem az a mérvadó, hogy az adott iskola milyen közel esik a lakóhelyhez, és az iskolakörzetet sem veszik figyelembe. Az a szülő, aki tudja a gyermekét autóval hordani, messzebbre is elviszi. Van olyan falubeli gyermek is, aki Pozsonyba jár iskolába” – tette hozzá.

Ősszel elérik a bűvös 100-as diáklétszámot

Műhely és konyhakert kialakítását tervezik a nagyszarvai magyar alapiskolában a közeljövőben, tudtuk meg Szilassy Alica igazgatótól, aki szerint a gyermekek kezűességét kívánják ezzel edzeni és főleg a technika órán fogják kihasználni. Az elmúlt tíz évben a szakosításra helyezték a hangsúlyt és felszerelték az iskolát módszertani segédeszközökkel. Több szaktantermet is kialakítottak, melyek szintén a minőségi oktatást szolgálják.

A nagyszarvai magyar iskolában a tanuláson kívül is mindig történik valami, sokféle rendezvényük van, minden hónapra jut belőle legalább egy.

„A személyre szabott oktatás is jól működik nálunk, a kisebb osztálylétszámok miatt. Minden osztályban van integrált tanuló is, akiket asszisztens segít a haladásban” – sorolta az iskola erősségeit az intézményvezető.

Az ideai beíratási adatokat pozitívan érté-

keli, és örömmel újságolta, hogy szeptembertől a diáklétszám eléri, sőt valamivel még meg is haladja, a bűvös 100-at. „Nemcsak Sárosfáról, hanem Tárnokról, Bacsfáról és Keszölcésről is fogadunk gyermekeket, de a beíratott gyermekeink több mint fele helybéli. A diáklétszám év közben némileg változhat, főleg a költözések miatt, szerencsére a többéves statisztikák diáklétszám-emelkedést mutatnak.”

Az igazgató elmondta azt is, hogy az önkormányzat szíven viseli az iskola sorát és lehetőségeihez mérten támogatja működését. Az utóbbi időben került sor a nyílászárók és mellékhelyiségek felújítására, kifestették a tantermeket is. Az iskolában minden feltétel és körülmény adott a minőségi oktatáshoz.

B. Vida Júlia

Képek: a szerző és Nagyszarva község honlapja

Nagyszarva a Csallóköz déli részén, Dunaszerdahelytől 15 kilométerre található. Első írásos említése, Zerva formában, 1250-ből való. Nagyszarva nevének

eredete bizonytalan, bár a szájhagyomány a Duna egyik mellékágának tulajdonítja. A történeti források a községet, valószínűleg a Szent Andrásnak szentelt temploma után, Zenthandrásnak (Szentandrás, Szentandrásfalva) is nevezték. Az egykori Szentandrásfalva a mai településtől északra feküdt.

A község központjában, kiterjedt parkkal körülvéve impozáns, négyszögletű kastély áll, jelenleg időspanzió működik az ódon falak között. Mint egy vigyázó bástya áll a falu szélén az ősrégi templom. Eredetileg román stílusban építették, majd a 15. században gótikus stílusban átalakították. A 18. században toronnyal és sekrestyével bővítették Eredetileg Szent Péter volt a védőszentje, akit a 13. századtól Szent András váltott fel.

A legutóbbi, 2011-es népszámláláskor 1192 lakosából 852 vallotta magát magyarnak, 204 pedig szlováknak. A községben 1-9. osztályos magyar alapiskola és magyar óvoda működik.

(Forrás: községi honlap és wikipédia)

Kisváros négy alapiskolával

Gúta az elmúlt években az oktatási intézmények kapcsán többször is a média középpontjába került. Két évvel ezelőtt, egy több oldalas koncepcióban elemezték a város oktatásügyét, amelyből kiderült, évről évre kevesebb a gyermek, ezért sok a városnak a négy alapiskola, ebből egy szlovák tanítási nyelvű, két városi fenntartású és egy egyházi magyar iskola.

A két városi fenntartású magyar alapiskola között nagy egyenlőtlenségek vannak, a városban öregiskolaként ismert II. Rákóczi Ferenc Alapiskolába nagy számban járnak szociálisan hátrányos helyzetű gyerekek, éppen ezért a szülők inkább az újiskolát, vagyis a Corvin Mátyás Alapiskolát preferálják. Több éve húzódó kérdés, hogy az öregiskola melyik tanévben hány elsősszel tud osztályt nyitni, hogy tud-e egyáltalán osztályt nyitni. Ezért két évvel ezelőtt a két városi intézményt össze akarták vonni, így a II. Rákóczi Ferenc Alapiskola és a Corvin Mátyás Alapiskola helyett megalakult volna a Palkovich Viktor Alapiskola. A tervezet ellen őrjási volt a felháborodás a városban és a felvidéki magyar oktatást szívén viselők között is. A rendszerbe ezért nem nyúltak bele, Gútán megmaradt a 4 alapiskola, egyre kevesebb diákkal és évről évre ismétlődő kérdéssel, mi lesz a Rákóczival?

Beiratkozási eredmények

Országszerte ismertek a számok, az iskolaköteles gyermekek beiratkozási statisztikái, így van ez a csallóközi kisváros esetében is. Felkerestük Horváth Árpádot, Gúta polgármesterét, értékelje az ideai iskolaválasztási eredményeket.

„A város maga nem akarja befolyásolni a

beiratkozásokat, a városi fenntartású és az egyházi iskolák is szépen maguk elintézik a kampányt. Már nem találkoztunk olyannal, hogy agresszívan szólították volna meg a szülőket, mint néhány évvel ezelőtt. Volt egy idő mikor megpróbáltak együtt is beiratkozási kampányt csinálni a kultúrházban az oktatási intézmények, idén már ilyen nem volt. Az óvodások is minden évben ellátogatnak az iskolákba, az első osztályokba, a szülőknek is van lehetősége a tanítási órákba bepillantani, mert minden iskola tart nyílt napokat, órákat. Szombatonként is vannak különböző foglalkozások, így minden érdeklődő megismerheti az intézményeket, mielőtt dönteni kell, melyikbe írassa a gyermekét.” – tudtuk meg a polgármestertől.

Horváth Árpád arról is tájékoztatott, hogy Gútán is megkapták a magyar iskolába íratott gyermekek a Rákóczi Szövetség ajándékát, az iskolatáskát. A visszajelzések alapján nagyon jó minőségű táskákról van szó, nagyon pozitív volt a szülők véleménye ezzel kapcsolatban.

A magyar iskolával kapcsolatban a polgármester kifejtette: „egyetlen negatívum mondható el, hogy nem jó a szlovák nyelv oktatása, évtizedek óta téma már, de még mindig nem történt előrelépés, lehet ezért is választották Gútán is többen a szlovák iskolát. (31 beiratott gyermek van a szlovák tannyelvű Komenský alapiskolába - a szerk.megj.) Sajnos tapasztaljuk, hogy nem tanulnak meg a gyerekek rendesen szlovákul. Mérhető eredmény sajnos, hogy a kilencediket kijárják a gyerekek és nem tudnak szinte konyhanyelven sem szlovákul, leérettségiznek, és nehezen beszélnek a nyelvet. Ha később olyan környezetbe

kerülnek, főiskolán, vagy munkahelyen megtanulják, de az iskoláinkban sajnos nem, más módszerekkel kéne oktatni a nyelvet. Pedig a város magyar tanítási nyelvű alapiskolái sokkal jobb eredményeket érnek el a felméréseken, mint a szlovák iskola.”

Kíváncsiak voltunk, hogy a beiratkozási számok alapján, mi várható, a polgármester úr elmondta: Az iskoláink rendszerben vannak. A Rákóczinál van még egy dilemma, az igazgató úr a következő hetekben dönti majd el, 8-10 gyerekkel nyit-e első osztályt. Az igazgató úr,

Kacz Jenő, már figyelmeztetett minket, hogy pénzügyi gondjai lesznek, előrejelzések szerint 30-50 ezer euró közötti összeggel kell majd az önkormányzatnak kiegészítenie az iskolát. Ez sajnos nem rentábilis, a 8 gyermekre ugyanannyi pedagógus kell, mint a 20-ra. Az oktatás minőségére is kell figyelnünk. Más egy teljes szervezetségű, nagy iskolánál a 8 fős osztály és más egy kisiskolánál, ahol a 8 gyermek soknak számít. De Gútán más a helyzet. Tudjuk, hogy ezek a gyermekek egy kicsit lemaradt társadalmi rétegekből jöttek, nem úgy állnak hozzá a szülők az otthoni tanításukhoz sem a gyermekeknek, hogy ez a magyar iskolákat fogja szolgálni. Ami a Rákóczi előnye lehet, hogy van asszisztens, míg a Corvinban nincs.

Az iskolák költségvetése

Miután Horváth Árpád megemlítette a költségvetési hiányt, érdeklődtünk, hogy áll össze a költségvetés az oktatási intézményeket illetően. Erre a kérdésünkre már Gógh Margit mérnök nő válaszolt, aki az Iskolaügyi gazdálkodási osztály vezetője.

„Nemrég fogadták el a képviselők azt az általános érvényű rendeletet, amelyben meghatározták a fejpénzt. Gútán évekként elzöldült bevezettük, hogy egysé-

get tudjunk tartani az egységes fejpénzt: tehát a napközik egyforma fejpénzt kapnak, és a 2 óvoda is. Valamilyen igazságosság elvét is követnünk kell, folytatunk egyeztető megbeszéléseket is, mivel sejtjük, hogy a fejpénz nem sok, az csak magára a működésre elég. Ezért egyeztetünk, beszélgetünk, melyik intézményben van jubileum, ki megy esetleg nyugdíjba, valamilyen évfordulót ünnepelnek-e, ha ezeket is tudjuk, akkor a plusz költségvetést is jóvá tudjuk hagyni. Kiderült, hogy a magyar óvodában idősebb a pedagógus gárda, mint a szlovákban, mert két éve ketten nyugdíjba mentek. Ez a bérek miatt fontos, mert emelték a pedagógusok fizetését, az idősebbeknél, aki 32 évet ledolgozott, annak magasabb arányban emeltek, mint a fiataloknak, ezek alapján kiszámoltuk, hogy hova mennyit kell elkülönítenünk a bérekre, járulékokra. Az egyeztető eljárásról készült feljegyzéseket aláírják az igazgatók, azért, hogy utána már ne kerüljenek fel felesleges kérdések. A pénz véges, a költségvetés véges, tapasztalatok alapján is tudunk már kalkulálni. Mivel közpénzekről van szó, a szabályokat be kell tartanunk nekünk is.”

Mivel a mérnök nő említette az óvodákat, érdeklődtünk az óvodai helyek számáról is, hiszen rengeteg városban, faluban a szülők panaszkodnak, hogy kevés az

óvodai férőhelyek száma.

„Nem nagyon van olyan falu vagy város az országban, ahol ne lenne óvodai elhelyezésknél gond, nálunk nincs, mindenkinek van helye, helyet tudunk biztosítani minden kérvényezőnek. Nem nagyon szoktak az óvodák senkit sem visszautasítani, szinte minden osztályban van szabad hely. Egyébként egy óvodás korú gyerekre 2000 euró támogatás jár.” – tudtuk meg az osztályvezetőtől. Hozzátette, hogy a napközik is be vannak biztosítva, tehát a szülők el tudják helyezni a gyermekeket délutánonként az iskolai tanítás befejezése után, és a napközis nevelőkkel meg is tanulják a leckét másnapra. Gógh Margit kifejtette azt is: „Évek óta azt lehet mondani, hogy a gútai iskoláknak nincsenek anyagi gondjaik, biztos, hogy mindent megkapnak, sőt ha felújításokra kellett támogatás, azt is be tudtuk biztosítani, akár pályázatokból, akár közpénzekből, de saját költségvetésből is, ha kellett.”

Ingyen ebéd?

Mivel sok szó esik mostanában az ingyen ebédről, amelyet az óvodák nagycsoportosainál már be is vezettek, az felől is érdeklődtünk, hogy fog működni a rendszer az iskolai-óvodai konyhakkal szeptembertől. Megtudtuk, az érvényes bértáblázathoz viszonyítva, a

városi iskolák konyháin dolgozó szakácsnők csaknem 100 euróval kapnak többet, mint amit a szabályok előírnak.

„Ez a projekt nincs előkészítve, nem mindenhol lesz ingyen az ebéd.,,

„Az ingyenes ebéd rendszere Gútán is bevezetésre kerül. A mérnöknő már nagyon régen dolgozik ezen a projekten. Ez egy új program, új rendszer. Tudjuk, hogy néhány falu, város nem veszi annyira komolyan ezt a kérdést, mint mi. Vagy eltolják, hogy majd megoldjuk valahogy. A kolléganő rengeteget jár ki, az óvodákba és iskolákba, hogy felkészüljünk. Nem tudjuk, mi lesz azokkal, aki nem eszik, nem jelenti le a szülő, biztos lesznek gondok. Szerintem körülbelül egy év mire minden kikristályosodik. – ismertette a helyzetet a polgármester.

„Azt tapasztalom, hogy ez a projekt nincs előkészítve, hozzáteszem, nem mindenhol lesz ingyen az ebéd.” – mondta Gógh Margit osztályvezető. Mint megtudtuk, sok minden nem megoldott még, sok kérdés van. „A szoftver készítő cégek, akik együtt dolgoznak a minisztériummal, indítottak egy kísérleti programot, ebben ketten veszünk részt összesen. Úgy érzem, nagyon jó, hogy benne vagyunk, mert tudunk kérdezni. A munka során pontosan kitapasztaljuk, mit nem tudunk, és mit szeretnénk tudni. Van egy szoftveres alkalmazottunk, aki betanítja a szakácsnőket, mit hogyan kell csinálni az új programban, ami nem világos, vagy úgy látjuk, hogy nem jó, ahhoz megfogalmazzunk kérdéseket: mit hogyan kell csinálni, osztályozni, a közbeszerzéssel kompatibilis legyen a program és ezek a szakemberek, a szoftvereseink, továbbítják a kérdést, a minisztérium alkalmazottai pedig megkeresik a megoldást. Amit már tökéletesnek látunk, azzal nem foglalkozunk, de aminél még kérdés van, azt újra megfogalmazzuk. Hetente két órát túlóráznak a konyhán dolgozó alkalmazottak és tanulnak.”

A beszélgetésből kiderült, hogy nagy odafigyelésre lesz szükség minden szereplő részéről, mire az „ingyen ebéd rendszer” jól fog működni.

„Azt tapasztaljuk, és tudjuk, hogy ez a rendszer akkor fog jól működni, ha minden szereplő együtt fog dolgozni. A

pedagógus, a diák, a konyhán dolgozó, a szülő. Jöhetnek új diákok, sok is egyszerűen, a szakácsnő nem fogja ismerni őket, ebben kell majd a pedagógusok segítségével, hogy identifikálják majd a diákokot. A tanároknak és a szülőknek a segítségével kell hozzászoktatni a gyerekeket a „csipogásra”, vagyis a csip használatára. Nálunk már működik a csiprendszer. Fogjuk fel úgy is, mint szolgáltatást a szülő felé, ugyanis a szülő, mikor gyermeke beért az iskolába, kap üzenetet, megjött a gyermek, mikor ebédelt, akkor is kap üzenetet. Az elképzelés szép, sokat kell vele dolgozni, de reméljük, megéri.” – tette hozzá Gógh Margit.

114 beíratott gyermek

A konkrét számokat, ami a beiratkozási eredményeket illeti a Közös Iskolaügyi Hivatal vezetője Mgr. Takács Imre ismertette velünk. Összesen 114 iskolaköteles gyermekről van szó. A Komenský Alapiskolába 31 diákot íratnak ebből 10 gyermek halaszt, kérdés, hogy hány osztályt ismétlő lesz. A Corvin Mátyás Alapiskolába 38 beíratott gyermek van, abból 6 halaszt. A II. Rákóczi Ferenc Alapiskolába 18 gyermeket íratnak, ebből 8 kér halasztást. Az egyházi iskolába pedig 27 beíratott gyermek van.

A beiratkozást Gúta Város általános érvényű rendelete szabályozza, a fenntartónak ki kell jelölnie egy konkrét időpontot, mikor valósul meg a beíratás, a következő iskolaévre idén ez április 11-13 között volt, sikerült megegyezni úgy az egyházi iskolaközpont igazgató nőjével is, előzetes egyeztetések alap-

ján, hogy ők is kérték a fenntartójukat, respektálják ezt az időpontot, hogy egy időben legyen az összes iskolába a beíratkozás. Ne mondhasa senki, hogy valamelyikbe azért fog több gyerek járni, mert korábban volt a beíratkozás.

A beiratkozási eredmények, amelyeket ismertettem a május 15-iki állapotot tükrözik. Az előzeteshez, az áprilisi adatokhoz képest változtak a számok.

Ezek a módosítások annak tudhatóak be, hogy mindig vannak „későn ébredők”, történt beköltözés is a városba. A statisztikák összeállításánál figyelembe kell vennünk, hogy néhány gyermeknél, szakemberek véleményét is ki kell kérni. A beíratások alkalmával történik meg az első felmérés, ugyanis az első találkozás során, a beíratást végző pedagógusok látják, melyik gyereknél merül fel, hogy nem iskolaérett. Mos-

tanra megjöttek ezek a kivizsgálási eredmények.

A szülő jogköre, vagyis a végső döntés az övé, hogy belép-e elsőbe a gyermek vagy nem. Tehát bármilyen véleményt is ad a szakorvos, nem kell, hogy elfogadja a szülő, ez csak javaslat a szakember részéről, halasztásra, esetleg nulladik évfolyamra, vagy speciális oktatásban részesíteni a tanulót. Mondhatja a szülő, hogy nem fogadja el a szakvéleményt. De melyik szülő szeretne rosszat a gyerekének? Eddig pozitív a tapasztalatunk, a családok elfogadják a tanácsokat, még ha először a szülők esetleg nehezményezik is, hogy miért pont az ő gyermekénél vannak tanulási zavarok, időbe telik mire a szülő felfogja, hogy nem leplezni kell, hanem a gyermek érdekében ezt el kell tudni fogadni. – tájékoztatott Takács Imre.

Mivel tudjuk, ma már szinte elvárás a szülők részéről, hogy az iskolában megtanuljanak a gyerekek, ne otthon kelljen még leckét írni, érdeklődtünk, hogyan működnek az iskolai klubok, vagyis a napközik. A Közös Iskolaügyi Hivatal vezetőjétől megtudtuk, hogy míg az iskola átruházott kompetencia, a klubok pedig eredeti kompetencia, feladata a városnak, az önkormányzat dönt arról, hogy melyik iskolában hány klub mű-

ködhet, ez nyilvánvalóan függ a diákok létszámától.

Mi várható?

A számok ismeretében fontos, hogy mit várhatnak a szülők és a gyermekek, ezért megkérdeztem, melyik iskolában hány osztály nyitható.

„Egy iskola életében fontos, hogy minden évfolyamában legyen gyermek, ha teljes szervezettségű iskola esetében kiesik egy évfolyam, mindig nehezebb az „újrakezdés”, a szülők megszólítása.”

A II. Rákóczi Ferenc Alapiskolába 18 diákot íratnak be, ebből 8 a halasztó gyermekek száma, akik nem iskolaérettek. Ez a szám emelkedett, mert vannak későn ébredők, pedig minden lehetséges csatornán hirdetjük a beíratkozást. Nem tudjuk még, hogy hány osztályt ismétlő gyermek lesz, ezért nem világos: mennyi lenne az első évfolyam létszáma, sajnos

kérdéses, nyílik-e első osztály. Az anyagiakat is nézni kell, ez a normatív támogatást nagyon befolyásolja. A pénzügyi helyzet a diáklétszám módosítás alapján mindig változik. Most úgy néz ki, hogy 38 ezer euróval kell dotálni a Rákóczi iskolát, úgy hogy egy végzős osztály van, tizenötös létszámmal, ha az első osztályt 15-ös létszámmal tudnák megnyitni, ez kiegyenlítődne, de hogy mi lesz jövőre, az megint csak kérdés. Ha most nem nyitja meg az igazgató úr az első osztályt, akkor újabb költségvetés módosítás lesz, december végéig a hiány akár 50 ezer euró is lehet. – ismertette a helyzetet Takács.

Egy iskola életében fontos, hogy minden évfolyamában legyen gyermek, ha teljes szervezettségű iskola esetében kiesik egy évfolyam, mindig nehezebb az „újrakezdés”, a szülők megszólítása. Megkérdeztük azt is, hogy mi történhet jövőre, ha idén nem nyílik meg az első osztály.

„Nagy dilemmában van az igazgató úr, van pro és kontra. Amennyiben idén szeptemberben, tehát a 2019/2020-as tanévre nem nyílik meg az első osztály, akkor jövőre is várhatja az iskola a beiratkozó diákokat.”

Nem szabad megfélemedezni arról sem, hogy évről évre kevesebb a gyermek.

Ezzel kapcsolatban a hivatal vezetője elmondta: „Most volt januárban két éve, hogy elkészült egy tervezet arról, hogyan racionalizálhatnánk az iskoláinkat, ebben minden szempontot figyelembe vettünk, a statisztikát is. Akkor a lakos-

sági nyilvántartás alapján úgy számoltunk, hogy a 2019/20-as iskolaévre 75 lesz az iskolakötelesek száma Gútán, ez 78-ra módosult, mert mindig vannak el és beköltözők, de reálisan mértük fel a számot. A 2020/21-es iskolaévre a jelen-

legi számok azt mutatják, hogy 10-zel több lesz a gyermek, utána is picit javul, de utána megint csökken a gyermekek száma.”

Ismert tény, hogy a városban öregiskolaként emlegetett intézmény 1928-tól folyamatosan működik, tehát történelmi tanintézetéről van szó. „Az évek során az a tapasztalat, hogy az osztályok összetételét, ha nézzük, a tanulók kb. 80 százaléka hátrányos helyzetű. Valahogy így alakult ki az évek során, hogy az öreg iskolába kerülnek be a hátrányos helyzetű diákok, nehéz megmondani az okát, ott jobban oda figyelnek talán a felzárkóztatásokra, asszisztensük is van, és vannak nagyon jó képességű diákok abban az iskolában is. Az asszisztens azért jó, mert mindig helyben van egy szakember, aki a problémás, tanulási zavarokkal küzdő gyermekeknek tud segíteni. Ez egy nagy pluszt jelent az intézménynek, egy pályázat alapján foglalkoztatnak asszisztent és speciális pedagógust, ez egy négy évre szóló pályázat volt.

A jelenlegi helyzet az, hogy az igazgató úrnak június 15-ig ki kell adnia a határozatokat a felvételtől, ha nyit első osztályt 8-10 gyermekkel, amit egyébként a törvény engedélyez. A másik verzió, hogy nem nyitnak osztályt, akkor a szülőknek másik intézményt kell választania. Ha

nem nyitnak osztályt, elballag 15 gyerek, az több mint 50-60 ezer euró, ami hiányként jelenik majd meg az iskola költségvetésében és a fenntartónak kell majd pótolnia. Vegyük figyelembe azt is, hogy a kevesebb diákhöz, kevesebb pedagógus is kell. A rezsi költség nem csökken, 10 gyerekre is úgy kell fűteni, mint a 20 gyereknél. Sajnos, azzal is számolni kell, ha nem nyitnak első osztályt a Rákócziiban, az igazgató úr felé jön majd a kritika, hogy ő építette le az iskolát, mert könnyebb kritizálni, mint megoldásokat találni. – vélekedik a Közös Iskolaügyi Hivatal vezetője.

„Volt előkészített anyag az iskolahálózat racionalizálására, tudjuk, hogy hogyan végződött az ügy, a szakmaiságot sokan összekeverték a politikával,,

Érdeklődtünk, mi lehet az alapvető probléma az iskola körül, amire tudjuk, nehéz választ adni, de Takács Imre szerint: volt előkészített anyag az iskolahálózat racionalizálására, tudjuk, hogy hogyan végződött az ügy, a szakmaiságot sokan összekeverték a politikával. Két éve megfeneklett a racionalizálás. Akkor elindítottak egy kampányt, tegyük meg mindent a Rákócziért, azt érték el, mint utóbb kiderült, hogy művileg felduzzasztották a létszámokat, és augusztus végén, szeptemberben az iskolakezdekor visszaszivárogtak az oviba a gyermekek, a terv az volt akkor, hogy lesz egy nulladik és egy első osztály, aztán örült az igazgató úr, hogy tudott egy első osztályt nyitni.”

Takács Imre szerint a többi iskolába, a beiratott gyermekek számát tekintve nincs probléma.

A Corvin Mátyás Alapiskola, amelyet a városban újiskolaként emlegetnek, 1961-től működik, a 2019/20-as iskolaévre 38 beiratott gyermek van, abból 6 halaszt, a komáromi Pedagógiai, Pszichológiai és Megelőzési Központ által elvégzett szakvizsgák alapján ők nem iskolaérettek, tehát 32 gyermek kezdheti meg az elsőt, ők két osztályt nyitnak majd.

A szlovák iskolába: 31 beiratott gyer-

mekből 10 gyermek halaszt, 4 nem iskolaérett és 6 halasztó van, ők az ifjúsághalvai gyermekotthon lakói, akik mentálisan és fizikailag is sérültek. A törvény értelmében azokat a gyermekeket, akik augusztus végéig betöltik a 6. életévüket be kell írni alapiskolába, akkor dől el, hogy ténylegesen megkezdik az oktatásukat, vagy halasztanak. Az ifjúsághalvai gyermekotthonosok vezetve vannak az iskolában, de külön tanterv szerint működnek, speciális, külsős pedagógusok segítségével tanulnak. Tehát, itt 21 gyermek kezd meg az elsőt, lehet két osztályt fognak nyitni, mert valószínűsíthetően 4 gyermek ismételni fogja az első évfolyamot.

A Nagyboldogasszony Egyházi Iskolaközpontba 27 gyermek iratkozott be, nincs még pontos információ a halasztókról. Az iskola kérte két diáknál a szakvéleményt, két diák halaszt, ők nem iskolaérettek és egy gyermek törzsiskolai tanuló lesz. A törzsiskolai tanuló azt jelenti, hogy ők külföldön tartózkodnak, szlovák állampolgárok, tehát iskolát kell választaniuk, vezetni kell őket Szlovákiában is. Mivel az egyház a fenntartó, az iskola igazgató ad egy javaslatot az osztályok számát illetően. Amennyiben két osztályt tud működtetni és a fenntartó, a Nagyszombati érsekség beleegyezik, akkor két osztályt nyithatnak. Az eredetileg 8 évfolyamos gimnázium az évek során átalakult, és 2010. szeptemberétől alapiskolaként is működik.

Takács Imre arról is tájékoztatott minket, hogy a városban működik speciális alapiskola, ahol szlovákul és magyarul is oktatnak. A speciális iskola megyei fenntartású, oda egyenes ágon nincs beiratkozás, hanem azok a gyermekek, akik a kivizsgálás alapján olyan minősítést kapnak, hogy nem fogják győzni az elsőt sem, olyan sérültsége van, azoknak tanácsolják, hogy a tanulmányait a speciálisban kezdje meg. Ennek van egy folyamata, és a szülőé a végső döntés. Sajnos tapasztaljuk, hogy sok a sérült, már az óvodában is, már ott is dolgoznak az igazgatónők azon, hogy be tudják biztosítani a gyermekek fejlődéséhez megfelelő segítséget, akár individuálisan, akár asszisztenssel. A szlovák iskolában és a Rákócziiban van asszisztens és van speciális pedagógus. A Corvinba szolgáltatás alapján járnak ki Érsekújvárból szakemberek.

Vadkerti Neszméri Csilla

Cél a diákjaink sikeres felkészítése az életre

A Pongrácz Lajos Alapiskola a Lévai járás egyik legnagyobb magyar tanintézménye. Jelenlegi épülete Ipolyság Észak lakótelepén található. Az oktatási intézményt 2018 augusztusa óta Bóna Zsolt igazgatja. Az új intézményvezető az Önkormányzati Szemlének bemutatta a nagy múltra visszatekintő Ipoly menti alapiskolát.

Iskolánk alapításának időpontja 1951. szeptember 1-je, akkor nyitotta meg kapuit az intézmény, tehát 68 éve működik. A Pongrácz Lajos Alapiskola nevet 2001-ben vette fel. Jelenleg 248 diák látogatja. 29 pedagógus tevékenykedik az oktató-nevelő munkában és 6 nem pedagógus alkalmazott a gazdasági részlegen, illetve iskolánk környezetének rendben tartása érdekében. A vonzáskörzetünk az egyes irányokban Ipolyhidvégig, Palástig, Százdig terjed.

Milyen tanulmányi programot követnek?

Az iskolánkban sikeresen működik a Cimborá egész napos iskola, melynek célja, hogy könnyebbé tegye az „óvo-

dából az iskolába” való váltás nehézségeinek leküzdését. Továbbá segítsen azoknak a szülőknek, akik késő estig dolgoznak. A program értelmében hétköznap a diákjainknak az első és második évfolyamban nem kell hazahordaniuk az iskolatáskájukat, mivel a felkészülés a további napokra az iskola falain belül történik. Természetesen a szülő, ha igényli, bármikor ellenőrizheti gyermeke fejlődését. További céljai

ennek a programnak, hogy a tanulókat rávegye a kooperatív munkára, megtanítsa őket tanulni, önállóan dolgozni saját tempójuk szerint.

Mire fektetik a hangsúlyt a nevelési-oktatási folyamatban?

Az elsődleges cél, hogy részt vegyünk a testileg-lelkileg egészséges gyermek fejlődésének folyamatában. Természetesen ehhez a szülővel való egyetértésen

alapuló szoros együttműködésre is szükség van. Komoly hangsúlyt fektetünk anyanyelvünkre és hagyományaink ápolására, identitástudatunk erősítésére, továbbá a szlovák nyelv, mint államnyelv alapszintű elsajátítására. Előkelő helyet foglal el a mozgás, a sport iskolánk életében. Az angol nyelv oktatását is kiemelten kezeljük, ezért is szervezünk minden évben angol hetet, angol ajkú lektorok segítségével. Természetesen a tehetséggondozást sem hanyagoljuk el, matematikai, nyelvi és sport versenyeredményeink is ezt bizonyítják. A nagy múltú visszatekintő Csillag-szóró színjátzó csoportunkban személyiségileg erőteljesebben fejlődhetnek gyermekeink, kibontakozhatnak, bátorságot, kiállást, előadásmódot tanulhatnak.

Túl vagyunk már a beiratkozáson. Az elmúlt években miként alakult az iskola létszáma? Az utóbbi években megközelítőleg 250 diák látogatja iskolánkat. Ez annyit jelent, hogy amennyi végzős diák hagyja el iskolánkat, körülbelül annyi is érkezik az első évfolyamba. A következő tanévre sajnos ezt nem sikerült biztosítani, mert kevés magyar gyermeket íratnak magyar alapiskolába régióinkban. Egyrészt az iskolaérettek létszáma is kevesebb volt az elmúlt évekhez képest, másrészt több iskola is osztozik ezen a kevés gyermek, harmadrészt pedig az „érvényesülés” szó hibás értelmezése miatt egyre több magyar ajkú gyermek kerül nem magyar iskolába. A demográfiai mutatók szerint egy-két év múlva kedvezőbb lesz a helyzet, ami az iskolaérettek létszámát illeti az adott tanévben.

Az iskola szép, felújított épületben található. Mik voltak az elmúlt időszak legjelentősebb fejlesztései? Milyen támogatásból tudták ezt kivitelezni?

Ebben a tanévben több, az épületre és közvetlen környezetére vonatkozó fejlesztést sikerült megvalósítani. Úszópadlóval szelvényeztünk egy tantermet és a tantestületi folyosót. Felújítottuk a főbejárathoz vezető bekötő utat, mely térfelvezető és akadálymentesítő lett. Kamerarendszert szereltünk be az értékeink megóvása érdekében. Az Általános Hitelbankhoz (VÚB) sikeresen pályáztunk, melynek köszönhetően az iskolai udvaron alakítottunk ki tanösvénnyel kiegészített játszótérrel.

Három szociális helyiséget újítottunk fel. Az ablakok sötétítővel való ellátása pedig folyamatban van. Az idei naptári évben még remélhetőleg 3 szaktanterem

(technika műhely, nyelvi labor és számítástechnika terem) kerül teljes felújítás alá, önkormányzatunknak köszönhetően.

Melyek a tanintézmény hagyományos rendezvényei, közösségi alkalmai?

Iskolánk hagyományos rendezvényei közé tartozik többek között a honti gyermekjátékok, melyet a Honti Kulturális Napok ideje alatt, szeptember közepén tartunk meg. Az elsősök avatását a Rákóczi Szövetség ösztöndíjadtalásával kapcsoljuk össze. Méltóképpen emlékezünk meg a nemzeti ünnepeinkről, így a március 15-ei megemlékezésről, az aradi vértanúk apjáról, megtartjuk a magyar kultúra hetét.

Májusban szervezzük meg az Anyanyelvünk Összeköt Vers- és Mesemondó Verseny, melynek már hosszú évek óta házigazdája vagyunk. Erre a környék tanintézményeiből is érkeznek versenyzők. A sport, kulturális és tudásszint felmérő versenyek mellett fontosnak tarjuk a helyi és a környező pedagógusok szakmai továbbképzési lehetőségének biztosítását is. Ezt szolgálja a Honti Pedagógus Találkozó, melyet két évente rendez meg az iskola. A beiratkozási körút részét is képezi a Cimborá játszótér, melyet bizonyos időközönként tartunk az óvodások és az alsó tagozatos tanulóink számára.

Közel egy évnyi intézményvezetőséggel a háta mögött hogyan látja a tanintézmény működését?

Az épület korszerű, felújításon ment át

évekkel ezelőtt, melynek előnyeit ma is élvezzük. Teljesen leszigetelték és megvalósult a nyílászárók cseréje is, valamint a szociális helyiségek elemeit is kicserélték. Ami esetleg hátrány, hogy nem a város központjában vagyunk, de Ipolyságon nincsenek távolságok, így aki bizalmat szavaz iskolánknak, megtalál bennünket. Az oktató-nevelő munkában a nevelésre egyre nagyobb hangsúlyt kell fektetnünk. Köszönhetően a felgyorsult világnak, egyre több eleven gyermekkel találkozunk munkánk során. De amennyire én tudom, ez nem egyedi probléma, minden iskola hasonló problémákkal küszködik e téren. Az oktatásban természetesen minden pedagógustól elvárt, hogy a legtöbbet hozza ki magából, a diákok érdekében. A vezetésnek pedig, hogy ennek a feltételeit megteremtse.

Mi a rövid- illetve a hosszú távú célja az iskola élén?

A közeljövőben tervezzük egy pergola (kiülő) létrehozását a hátsó udvarunkban, hogy gyermekeink adott esetben, a szabadban a friss levegőn is tanulhassanak. Szintén ezen az udvaron szeretnénk a tanösvényt tovább bővíteni. A fizikai és kémiai laborunk modernizálása is szükséges már. A hosszú távú célunk, iskolánk diáklétszámának megőrzése, valamint diákjaink sikeres felkészítése az életre, azaz olyan erős alapokat szerezzenek, melyekkel megállják helyüket a középiskolai tanulmányaik során.

A Tompa Mihály Alapiskola büszke hagyományaira, dicső múltjára

A rimaszombati Tompa Mihály Alapiskola tavaly emlékezett az épület meglétének 110. évfordulójára. 2018. májusában ünnepi műsorral is készültek, melyet a rimaszombati Városi Művelődési Központ nagyszínpadán mutattak be, hogy hogyan is folyik náluk az iskolai élet, s milyen nemzeti és regionális értékeket ismernek. Az ünnepi tanévnyitón abban az évben így szólt az igazgató: „Százöt évvel ezelőtt neveli ez az intézmény a magyar gyermekeket, s ad magyar kultúrát, szeretetet s önértéket mindenkinek. Úgy gondolom, ez még nagyon sokáig így lesz. Ehhez azonban szükség van a szülőkre, akik érzik az anyanyelvi oktatás jelentőségét.”

2015-ben pedig a fennállásának 65. évét ünnepelték, akkor karácsonyi műsorral köszöntötték a résztvevőket. „A magyar oktatás újraindítása óta eltelt 65 év alatt iskolaépületek váltották egymást, megkoptak, megöregedtek, vagy éppen megújultak, diákok és tanárok követték egymást, de a cél és a küldetés máig sem változott: Magyaroknak maradni és megőrizni az identitásunkat minden időben” – ezzel az üzenettel köszöntötte az iskolaigazgató, Orosz István akkor a közönséget. Ő maga 2008 decemberétől vezeti az intézményt.

A nagy múltú intézmény a város híres szülőlténe, Tompa Mihály költőnek a nevét viseli, a névadó tiszteletére minden évben Tompa-hetet rendeznek, s aktívan bekapcsolódnak a Tompa Mihály Országos Verseny szervezésébe. Két épületben folyik a tanítás, a belvárosban lakó és a bejáró tanulók a Šrobár utcai épületben, míg a Nyugat-lakótelepen vagy közelében élő gyermekek a Novomeský utcai intézményben tanulhatnak. A város egyetlen magyar alapiskolájában kellőképpen odafigyelnek a szlovák nyelv oktatására, második évfolyamtól az informatikára, harmadiktól az angol nyelvre is. Az Önkormányzati Szemle kérdéseire válaszolva az iskolát Orosz István igazgató mutatja be...

Mit kell tudni a múlttól?

A jelenlegi Šrobár utcai épület 2018-ban ünnepelte 110. évfordulóját. Ezalatt az idő alatt többféle oktatási intézmény típusok működtek benne, leginkább általános iskola, de volt itt középiskola, leányiskola. Egy-két évtől eltekintve mindig magyar nyelvű oktatás folyt az épületben.

Pontosabban a Šrobár utcai épületet 1908. szeptember 10-én adták át, amely-

ben az Állami Fiú- és Leányiskola, az Elemi Leányiskola és a Napközi Otthon kapott helyet. A második világháború után, mivel beszüntették a magyar oktatást, az épület kórházként szolgált. 1950-ben új fejezet kezdődött a felvidéki magyarok és Rimaszombat életében: június 28-30. között tartották meg a beiratást, s ezzel Rimaszombatban is újraindult a magyar nyelvű oktatás. Az iskola életében a következő jelentős fordulópontra 1993-ra datálható, amikor a Nyugat-la-

kótelepen megalakult a város második magyar alapiskolája, amelyik később felvette Ferenczy István nevét. A demográfiai változások miatt 2008-ban a Ferenczy elvesztette jogalanyiságát, s azt összevonták a Tompa Mihály Alapiskolával. Így alakult ki a város legnagyobb oktatási intézménye, ma 530 diákkal.

Az iskolánknak számos nagy hírű diákja volt és van, hogy csak párat említsünk: a neves színész, Csendes László.

ló, Nagyferenc Katalin képzőművész, Nyitray László ügyvéd, Gaál Lajos geológus, Benedek László fotós, a Magyar Kultúra Lovagja, Hizsnyan Géza orvos, Zsélyi Katalin drámapedagógus, Bód Titanilla és Szekeres Éva újságírók, a Tóbisz család, Juhász Katalin költő, Novák Henriett és Rák Viktória színésznők vagy Andreas Várady dzsesszgitáros. Számukra egy dicsőség falat is készítettünk, s külön tablón emlékezünk meg iskolánk egykori igazgatóiról, tanáraitól és jeles diákjairól. Akkor az esemény alkalmából Tóthné Madarász Csilla igazgató-helyettes szerkesztésében jubileumi évkönyvet is kiadtunk, amely szól a magyar oktatás, az iskolának otthont adó két épület sorsáról, ahogy nem felejteti el hosszasan felsorolni az iskola neves és kiemelkedő eredményt elért személyeit sem.

Mi az iskolának a filozófiája, főképpen mire összpontosítanak?

Az iskola pedagógiai programja nem sokban tér el az általánostól, hiszen annak a 90%-a minisztériumilag előírt. Úgy gondolom, egy magyar tannyelvű intézménynek nincs sok lehetősége mozogni az adott kereteken belül. Anynyira kevés a szabad óraszám, hogy általában ezt a magyar nyelv oktatásának a megerősítésére próbáljuk kihasználni. Mindemellett nagy hangsúlyt fektetünk a matematika, a természettudományok, de ugyanúgy a nyelv oktatásra és a szlovák nyelv képzésre is. Nagy segítség, hogy a törvény értelmében, a szlovák órákon a 18-as gyereklétszám fölött osztani kell kötelezően csoportokra az osztályt. Megtalálható nálunk minden olyan dolog, ami standard. Külön ki szeretném emelni a főzőszakkört, fantasztikusan szeretik a gyerekek. Az 5-6-7. osztályoknál működik, három kolléganő is vezeti. De ugyanilyen népszerű a kerámiaműhely, ahol a gyerekek agyagozással foglalkoznak, s ott helyben az adott termékeket ki is tudják égetni. Ezeket vagy haza vihetik, vagy különböző kézművesvásárokon árúsítják, és az ára valamilyen adomány formájában az iskolához visszakérül. Nekem büszkeségem az iskolai zenekar, ahol egy komplett felszerelt stúdiója van az intézménynek, gitár, orgona, dob hangszereken tudunk tanítani, mindig vannak érdeklődő és ügyes gyerekek. A többi szakkör standard a fizikától kezdve a matematikán át egészen a testnevelésig.

Milyen a kapcsolat a városvezetéssel?

Lassan 11 éve vezetem az intézményt.

Ennek az első fele eléggé mentes volt az önkormányzati támogatásoktól, viszont ennek ellenére rengeteg fejlődésen ment keresztül az iskola. Tetőcsere volt, felújítottuk az alagsori helyiségeket, szaktantermeket alakítottunk ki, de mindez az oktatási minisztériumnak volt köszönhető, de azon kívül különböző támogatóknak és pályázatoknak. Igazgatásom második feléről viszont már elmondható a sikeresebb együttműködés a várossal. A tornaterem felújításához bizonyos önrészt vállalt az önkormányzat, azonban a konyhát már teljes egészében a város újította fel és a multifunkciós pályát is az udvaron.

Mennyi és mire elegendő a költségvetés?

Az iskola költségvetése 1 millió 200 ezer euró, ez elég arra, hogy a két épület működni tudjon. Ebből az összegből egymillió az átvitt jogkörök, amit a minisztérium az önkormányzaton keresztül biztosít, s a fennmaradó rész, amit az önkormányzat biztosít az iskola felé. Azt kell mondanom, hogy ennek a 70%-a bérköltség, a maradék 30% a fenntartási költség, s a maradékokból lehet pályáza-

ti önrészt fedezni, vagy kisebb befektetések, beruházásokot eszközölni. Ebben az összegben már benne van az is, amit a szociálisan hátrányos helyzetű tanulóknak vagy a természeti iskola lebonyolítására, a körülményekre kapunk. Plussz benne van éves szinten az iskola kb. 60 ezer eurós saját bevétele, amire megint csak büszke vagyok, mert Rimaszombatban nincs még egy olyan intézmény, amely éves szinten ilyen mértékű saját bevételt tudna produkálni. De ez mind kell ahhoz, hogy fenn tudjuk magunkat tartani, és működni tudjunk.

Milyen nehézségekkel jár, hogy két épületben folyik az oktatás?

Mindenképpen nehézség, hogy két épületet kell fenntartanunk. Az adott normatívával és pénzüsszeggel egy épületben tudnánk tevékenykedni, akkor sokkal egyszerűbb lenne a helyzetünk és sokkal több jutna fejlesztésre.

Akkor a fenntartás mellett most milyen fejlesztéseket tudnak elvégezni?

Még önkormányzati szinten képviselő-testületi döntés nincs róla, de mivel

tagja vagyok a városi oktatási bizottságnak, ezért tudom, hogy a Tompa Mihály Alapiskolának egy 23 ezer eurós támogatást javasoltak a homlokzati felújításra. Ugyanis a 110 év meglátszik az épületen, s itt kimondottan a Šrobár utcai épület főbejárataról van szó, s akkor ott sikerülhetne ablakokat cserélni, és végre kívülről is megszépülne az intézmény, mert belülről szépen felszerelt osztálytermek várják a gyerekeket.

Milyen programokba, pályázatokba kapcsolódnak be?

Különböző pályázataink futnak, ezek között van olyan is, amely befektetésre irányul, de vannak olyanok is, amelyek az asszisztensekre vagy a szociálisan hátrányos helyzetű diákokra fókuszálnak. Igyekszünk minden lehetőséget megragadni, hogy pénzhez jussunk, hogy mindent be tudjunk biztosítani a minket látogató diákoknak. Ennek érdekében alapítottunk egy polgári társulást is Tompaart néven, mely most lett beregisztrálva, és pontosan azzal a céllal jött létre, hogy a pályázatok terén segítse az iskolát. Ugyanis nagyon sok olyan felhívás van, amelyet mint önkormányzati fenntartású intézmény nem tudunk megpályázni. Így most már az iskola mellett lesz egy olyan szervezetünk, amely már eddig is tevékenykedett, de most már jogi formában is fogja tudni segíteni az iskolát, és jövőre már sikeres projektekbe tud belemenni.

Milyen a munkaerő az intézményben?

Iskolánknak közel 70 alkalmazottja van. Ez a szám évközben is sokat változik, perpillanat is hatan vannak anyasági szabadságon, ketten hosszabb távú betegszabadságon.

Összesen hány diák látogatja az intézményt, s mi várható a következő tanévben?

A diáklétszámra is csak azt tudom mondani, hogy kb. 530, mert a gyerekek külföldre mennek tanulni vagy érkeznek, Rimaszombatba költöznek, ezért ez változó s mindig olyan +/- 10 főre tehető. Ami a jövőt illeti, nem tudunk a 2019/2020-as tanévben harmadik első osztályt nyitni. Viszont a beiratkozáskor úgy láttam, hogy nagyon ügyes leendő elsősökről beszélünk. 44-en iratkoztak be hozzánk, ez két osztályt eredményez. Tudni kell azonban, hogy ez is változhat. Nyílt titok ugyanis Rimaszombatban, hogy hamarosan megnyitja kapuit a városban egy újabb magyar oktatási intézmény, amely a református egyház

működtetése alá fog tartozni. Amennyiben ez bekövetkezik sajnos az a Tompa Mihály Alapiskolának nem konkurenciát jelent, hanem különböző okok miatt minimum minden évfolyamon egy-egy osztállyal csökkenést fog eredményezni. Ezáltal kb. 6-7 pedagógus kerülhet szeptembertől az utcára. S pár éven belül úgy gondolom, hogy a nyugat-lakótelepi, a Novomesky utcai épületet teljesen fel kell, hogy adja az intézmény, ugyanis már nem lesz annyi diákja, hogy ezt képes legyen megfinanszírozni és megfelelőképpen működtetni.

Hogyan illeszkednek be a vidékről érkező diákok?

Intézményvezetőként nem vallom azt az elvet, hogy minden áron gyerekeket csábítsunk át a környező iskolákból. Azt mondom, főleg a kis gyerekeknél, hogy az a jó, ha helyben van az iskola, s helyben kapja meg az ismereteket, s amikor már eléri azt ötödik évfolyamot, s a faluban nincs több lehetőségük, akkor már nagyon szívesen látjuk őket. El kell, hogy mondjam, hogy nagyon változó a hozzánk érkező gyerekek felkészültsége, hiszen ez nagyon iskola függő. Tudni kell, hogy ötödiktől a Dúsa úti roma lakótelep iskolájának a tanulói is minket látogatnak, az ő felkészültségükről inkább nem nyilatkozom. Viszont, amit nagyon kiemelnék az a nagybalogi alapiskola, onnan nagyon színvonalasan felkészített gyerekeket kapunk évről-évre. Nagy gratuláció feléjük.

Van-e valamilyen kapcsolat a szomszédos falvak önkormányzataival?

Konkrét kapcsolatot nem ápolunk. Néha-néha, amikor nagyobb akciónk van, akkor volt már rá példa, hogy megpróbáltuk megszólítani főleg azokat a falvakat, ahonnan gyerekek látogatják intéz-

ményünket. S ha valamit kértünk, akkor készségesek.

Az intézmény ápol-e testvériskolai kapcsolatot?

Már 20 éves kapcsolatunk van az egeri Eszterházy Károly iskolával, ez most picit gyengült, mert a valamikori vezetés, amely évtizedeken át irányította az iskolát, nagyban megváltozott, s átalakult a tanári gárda, mint ahogyan nálunk is. Azért megpróbálunk két évente találkozni. Akikkel viszont szakmailag is többet vagyunk, az a putnoki Serényi általános iskola, oda gyakran kapunk meghívást, s mi is többször meghívjuk őket. Igerkező kapcsolat mutatkozik a kassai Márai Sándor Gimnáziummal, s gondolkudunk közös programokban. Futó programjaink vannak az Erasmuson belül, s bár ezzel rengeteg munka van, de a gyerekek nagyon szeretik, s úgy szülő, mint a pedagógusok ezt nagyon pozitívan értékelik. Itt nyílik arra lehetőség, hogy más iskolákkal tartsuk a kapcsolatot. Ennek keretében a gyerekek külföldre tudnak utazni, tapasztalatot szereznek, most tért haza egy csoportunk Franciaországból, s ott francia, lengyel, török és román intézményekkel is kapcsolatba kerülünk. A környező gömör-nógrádi falvak intézményeivel szintén együttműködünk különböző versenyeken, amelyet a pedagógusszövetség szervez. Ilyen volt a „Meggyült szövetség”: Tompa Mihály emlékére rendezett tanári konferencia is tavaly Rimaszombatban, s ilyen találkozásra kerül majd sor hamarosan, amikor a pedagógiai projektnapnak adunk otthont a Nyugat-lakótelepi intézményünkben, ezúttal a gömöri iskolák az értékekkel foglalkoztak, s ezt mutatják majd. Nagy rendezvény lesz.

Pósa Homoly Erzsó

Önértékelésre és életpályamodellre oktatják tanulóikat

„Oh kedves virágai a Palócföldnek: A tündérgert se szebb tán, a kelet Gyöngyei se bájolóbbak, mint a ti boróka bogyóitok. Ez a szőnyeg, amely az én bölcsöm alá volt terítve, amelyet én annyiszor megtapodtam. Valami édes csiklandozást érzek a talpamon, ha rátok lépek...vagy talán a szívemben van az...”

/Mikszáth Kálmán: Utazás Palócországban/

A Palócföldnek is legpalócosabb vidéke a Gömörben lévő Túróc-völgy, amely a széles Sajó-völgyből északnyugatra kerül el. Itt található két oldalról a dombok között megbújva Deresk település. A Túróc-völgy északi részében, amely a városoktól távol esik, a lakosok megőrizték eredeti palóc beszédkulturájukat, így a dereskiek is.

A községben napjainkban 600 lakos él, amelyből 86 az aktív korhatárt már elhagyta, illetve mintegy 130 közülük az aktív korhatár előtti éveiben jár. A falu lakosságának több mint 56 százaléka roma. A községben két oktatási intézmény található.

Deresken az óvoda 1952/53-as évben nyitotta meg kapuit első alkalommal a megüresedett tanítói lakásban, amelyben 1968-ig működött. Ekkorra a templom tövében épült fel az új óvoda, amely épület mai napig teljesíti küldetését. Az ideai tanítási évben 18 gyermek látogatja

Példaértékű a dereski kisiskola: Nem panaszkodnak, céljuk pedig az életre való nevelés

Az iskola látogatását hat évvel az óvoda után, 1958. szeptember 1-jén kezdhették

meg az első diákok Deresken. 1977-ig szlovák és magyar nyelven folyt az oktatás 1.- 5. évfolyamban. Ekkor az ötödik osztályt leválasztották és a tanulók azóta is Harkácsra járnak a felsőbb osztályokba. Deresken tehát alsó tagozaton folyik az oktatás. A gyereklétszám folyamatosan növekszik. A várható elsősök száma idén kilenc gyerek.

Jelenleg negyvenkét gyermek van beíratva az intézménybe a 2018/2019-es iskolai évben, amelyből harmincegy látogatja rendszeren az iskolát, tizenegy pedig külföldön él a családdal (tehát nekik törzsiskolájuk a dereski alapiskola), ők nyárra hazajönnek, és ilyenkor teszik le a kötelező vizsgát. Az iskola fenntartója a község, és immár tizenöt éve igazgatója PaedDr. Korda Edit.

Az utóbbi években évről évre fejlődött az iskola. Az osztályokat korszerű bútorokkal rendezték be, van számítógépes termük és interaktív táblájuk is. A tanulók nagyon ügyesek, annak ellenére, hogy 80 százalékuk hátrányos helyzetű családból származik. A gyerekek sokszor felkészítés nélkül érkeznek az intézménybe. Az ilyen iskolában tanító pedagógusnak szinte egyé kell válnia a megoldandó problémával. Ismernie kell

a családi hátteret, és akarnia kell segítenie diákját a tanulásban.

Az iskola alapelve: megtanítani a tanulókat az alkotó gondolkodásra, a csoportban együttműködésre, a kölcsönös tisztelet képességére, valamint önállóságra, felelősségtudatra nevelni őket.

Rengeteg rendezvényt tudhatnak magukénak, de részt vesznek mások által szervezett versenyeken, programokon is. Rendszeres a sportnap, a papírgyűjtés, a Ki mit tud vetélkedő Rimaszécsen, Mikulás napi ünnepség, színházlátogatás, téli sportnap, álarcosbál, közlekedési nevelés a tornáljai rendőrséggel karöltve, anyák napi műsor, palóc mesemondó verseny, iskolai kirándulás. Mindemellett minden hónapnak van egy tematikája, mint például a drogok káros hatásai és az egészséges élet szabályai, a szabadidő helyes kihasználása, az idősek iránti tisztelet gyakorlása és az öregek meglátogatása, az etikus viselkedés szabályai, karácsonyi és húsvéti szokások, de akár a természetvédelem is.

Nem csak olvasási készségeiket, de az anyagi készségeiket is fejlesztik tanulóiknál,

Élményeiket gazdagítják és az önértékelésre, valamint egyfajta életpályamodellre oktatják őket.

Ezt az iskolai évet három osztállyal nyitották meg. Van két összevont osztály, és egy speciális osztály. Ugyanis a tanulók mintegy 40 százaléka speciális nevelési igényű gyermek. Valamiféle hátrányban szenvednek. Vannak, akik már születésüktől valamilyen rendelkezéssel küszködnek. A diákok közt van mozgáskorlátozott, de akár autista is. Éppen ezért az iskolát 2018-ban akadálymentesítették. A gyerekek zömében roma nemzetiségűek, de az iskola vezetés több éves befektetett munkáját követően megjelentek a nem roma gyerekek is, előfordul, hogy a helyi óvodából a gyerekeket a szülők elviszik más iskolákba. A 2019/2020-as iskolai évre az első osztályba beíratott tanulók száma kilenc. Ezért is kellett azon elgondolkodni a fenntartóval együtt, hogy bővíteni kell az iskolát. Ez egy jó dolog, mert azt jelenti kinőtték az iskolát, van utánpótlás. A bővítéssel kapcsolatos első lépések már megtörténtek. Ha nem sikerül támogatást elnyerniük, akkor önerőből valósítják meg céljaikat, terveiket, vagy elégitik ki szükségleteiket. Ilyen volt, amikor két évig, amíg a konyha elkészült behúzott nadrágszíjjal működtek. Azóta három éve már, hogy meleg kosztot tudnak biztosítani a diákok mellett a falu idős lakosainak is. Ehhez az kell, hogy az iskola, illetve a fenntartó is egyformán gondolkodjon, egyfelé húzza a szekeret. Deresken szerencsére ez így működik.

Az oktatási intézményt idén tizenöt éve, hogy Paedr. Korda Edit irányítja, aki duplanagymamaként még a gyógy pedagógiát is elvégezte, hogy jobban elláthassa hivatását, és minél több diákjának, földiének tudjon segíteni, akik erre rászorulnak.

Mennyi munkát kellett befektetni az iskola arculatába, illetve mit kellett felmutatni, hogy a szülők megváltoztassák véleményüket? Mennyi időt vett ez igénybe?

„Ez nagyon sok munka eredménye. Tizenöt évvel ezelőtt vettem át az iskola irányítását. Napjainkra az iskolában szinte az utolsó szög is ki lett cserélve. Folyamatosan korszerűsítettünk és lépést tartottunk, fejlődünk a korrallal. Tehát intézményünk egy jól felszerelt iskolának mondható. A gyerekek imádnak az interaktív táblával dol-

gozni. Több, olyan segédeszközünk van, amellyel a logikus gondolkodásra neveljük a tanulókat, fejlesztjük pénzügyi készségüket, hiszen köztudott, hogy az ilyen gyerekek könnyen befolyásolhatók, akár becsaphatók. Mindig figyeljük a pályázati lehetőségeket, amelyekkel élünk is. A szülő bizalmának elnyerésébe rengeteg munkát kell befektetni, ami nem csoda, hiszen mindenki gyermekét a legjobb helyen szeretné tudni. Esetünkbe valójában egész napos iskoláról beszélhetünk, ami nem csak a gyerekeknek szól. Minden évben rendszeresen járunk versenyekre, mint az Ipolyi Arnold Népmesemondó Verseny, hiszen jó palócos, sajátos kiejtésük van a gyerekeinknek. Rajzversenyekbe is bekapcsolódunk. Az itteniekbe is, de főleg magyarországiakba, mivel ott jobban odafigyelnek ezekre a dolgokra. Imádják csinálni a „Miénk a város” című versenyt. Mivel a környéken sok a sajátos bánásmódot igénylő tanuló, a pedagógus szövetséggel kitaláltuk azt, hogy nem versenyszerűen „Hagyományok hetét” tartunk ezen gyerekek számára, amely napjainkra kinőtte magát. A hét alkalmával kézműveskedünk, mese- és énekesztívtartunk, és megismertetjük őket a régi gyermekjátékokkal. Észak-Gömör négy településén valósítjuk ezt meg, Deresken, Tornalján, Sajógömörön és Bátkában. A másik ilyen csoport az alsó-gömöri

települések, Feled, Gortva és Almágy, akiknél szintén hasonló a program. Azért választottuk a fesztivál formát, hogy ezek a gyerekek is megízlelhessék a siker élményét, mert ők a nagyversenyeken nem tudnak labdába rúgni. Rendszeresen járunk velük kirándulni is. Például vonatozni nagyon szeretnek, mivel nálunk még sínek sincsenek. Nem szoktunk messzire menni, de legyen annak valamilyen történelmi háttere is, hogy ők is megismerjenek bizonyos korokat, látnivalókat szűkebb hazájukban” – fejti ki Korda Edit, igazgató.

Az iskolát nagyon sokféle gyerek látogatja. Összetett a diákjaik palettája. Egy azonban közös, szinte majd mindegyik hátrányos helyzetű, és/vagy sajátos nevelési igényű tanuló. Nem csak a szociális hátrányról beszélünk ez esetben, hanem akár a fogyatékoság valamilyen más formájáról is.

Mit jelent a sajátos bánásmód?

„A sajátos nevelési igényű gyerekek kifejezés azt jelenti, hogy ők nem tudnak azal a tananyaggal dolgozni, amely központilag elő van írva. Ők vagy a speciális osztályban, speciális tankönyvekből tanulnak, illetve akik a teljes oktatáshoz vannak besorolva, csökkentett tananyaggal dolgoznak. Tehát annyi tananyaggal dolgozunk velük, amennyit ők elbírnak” – magyarázza az igazgatóasszony.

Mit tudnak, vagy mit lehet ilyen gyerekekkel elérni?

„Nagyon szép eredményeink vannak. Amikor elkerülnek a gyűjtőiskolákba, akkor kapunk visszajelzéseket a kollégáktól, miszerint olvasás, írás, számolás területén tudnak mire építeni esetükben. Általában jó a nyelvérzékük, de ezeknél a gyerekeknél inkább a kézügyességük, képzőművészeti hajlamuk emelhető ki. Éppen ezért indítottuk el 2017-ben a kertprogramot is. Ezzel a munkára nevelést erősítjük, illetve a mindennapi élethez szükséges gyakorlatias dolgokat próbáljuk nekik megtanítani” – ismerteti Korda Edit a programot.

Hogy működik ez a program?

„A program keretében az önkormányzattól kapott szép nagy területet művelünk meg a gyerekekkel. A „kertecskénket” be is kerítettük, hogy óvjuk. Már az első éven jól ment a munka, a gyerekek tavasszal maguk vetették el a magokat, magunknak neveltük ki a palántákat, tehát végig mentünk azokon a folyamatokon, amelyeket a növénytermesztés igényel. Nyáron is folyamatosan jártunk be, betakarítani a termést. A gyerekek látták, hogy a kert hogyan adja a „gyümölcsöt”.

A gyerekek általában nyáron elkerülik az iskolát. Szívesen jártak a kertbe?

„Nálunk az a gond, ha be van zárva az iskola, tehát az iskolalátogatással nincs problémánk, mert itt szívesen járnak a

gyerekek iskolába. Nyáron is szívesen jönnek be. Sokat és szeretettel dolgoztak idén nyáron is a kertben. Egész évben tudták értékelni a megtermett zöldségeket. Volt saláta, uborka az ebédhez. Nyáron folyamatosan termett a paprika, paradicsom, amit azok közt a gyerekek közt osztottunk szét, akik bejártak, valamint az önkormányzatot harminc kiló hagymával támogattuk meg a falunapokra. Az utolsó paradicsom és paprika termésből pedig csináltunk egy jó lecsót a játszóterünk átadására. Úgy gondolom, jól érzik magukat nálunk a diákok.

Problémáik nincsenek, csak megoldásra váró feladataik

Az optimális légkör kialakításában jelentős szerepe van az igazgató személyiségének. Az igazgató munkához való viszonya, munkafegyelme, az esetleges konfliktusok megoldásának módja – meghatározó tényezők. Azonban mit sem érne ez, egy megfelelő csapat nélkül.

Az iskola egész napos, tehát iskolai klub is működik, amelynek célja, hogy a gyerekeknek aktív szabadidőtöltést biztosítson, olyan lehetőséget teremtsen számukra, amelynek köszönhetően minőségileg fel tudnak készülni a tanítási órákra, megtanuljanak közösségben tevékenykedni, valamint szociális és kulturális tulajdonságok kifejlesztésére,

önmegvalósításra és kiteljesedésükre ad helyet.

Elsődlegesen az önállóságot és felelősségteljes hozzáállást támogatja tevékenységük, de a személyiségfejlesztését és a hasznos időtöltést is preferálják. A napköziben váltakozva történnek a tevékenységek, amelyekkel alkalmazkodnak a diákok szükségleteihez.

Annyi sok szépet hallottam eddig. Vannak egyáltalán problémáik?

„Vannak problémáink is, de a problémák nem azért vannak, hogy azokról beszéljünk. Nem szoktunk panaszkodni. A problémákat mi megoldásra váró feladatoknak tekintjük.” – világosít fel mosolyogva Korda Edit.

Mégis mivel küszködnek?

„Hát én ezen még úgy nem is gondolkodtam, mert mi, ha valamilyen probléma adódik, akkor azonnal oldjuk is. Ez annak tudható be, hogy jó a csapat. Hiába, hogy egy kis falusi iskola vagyunk, mindig papírra vetjük terveinket, céljainkat, mit akarunk elérni, és ki az adott feladat felelőse, szervezeten dolgozunk és működünk együtt fenntartónkkal. Tehát konkrét problémát, amely nehezítené napjainkat nem is tudok mondani” – zárja beszélgetésünket az igazgatóasszony.

Beke Beáta

Iskolai beíratási adatok a Bodrogközben és ami mögötte van

Évről évre figyelemmel kísérjük az iskolai beíratási adatokat a felvidéki magyar tanítási nyelvű alapiskolákban, és a hírek évek óta arról szólnak, hogy emelkedés mutatkozik a beíratottak számát tekintve. Mivel az iskolák zöme önkormányzati fenntartású, az önkormányzatok oktatási és kulturális bizottságai számára is fontos feladat az adatok és a helyzet elemzése, szükség esetén a negatív folyamatokat visszafordító cselekvések sora.

A beíratási számok mögött minden évben akad kirívó eset, amelyre oda kell figyelni helyi szinten, hiszen hiába van egy-két iskolában létszámnövekedés, ha közben megszűnik valamelyik településen a magyar oktatási nyelvű kisiskola. Nem egy esetben igaz, hogy a növekvő létszám mögött nincs valós növekedés, vagy a magyar óvodát látogató gyerekek számarányához képest a helyzet egyáltalán nem rózsás. Sőt, igencsak tuskés! Ugyanis az egyes települések esetében arra is érdemes lenne odafigyelni, hogy a magyar lakosság részaránya, vagyis a magyar nemzetiségű gyerekek száma

visszatükröződik-e a magyar óvodai csoportok létszámában, majd azt követően a magyar iskolába íratott gyerekek létszámában.

A Bodrogközben is akad bőven példa arra, hogy a magyar óvodai csoportba járó gyereket szlovák iskolába íratják a szülők. Ezek az esetek identitászavarról mutatnak tükröt, az adott helyeken bőven akadna dolguk e téren a nemzetstratégiai célokat követő pedagógusoknak, civileknek, oktatási bizottságoknak, egyházi és világi szakembereknek egyaránt. Tehát nem lehet elégedetten hátradőlni, és egyszerűen nyugtázni, hogy jól állunk ám, a nemzeti önazonosságtudat erősítése elégséges, hisz az előző évhez képest nőtt az elsősök létszáma. Ilyen esetekben pusztán a számadatok publikálása félrevezető, az elemzés felületes, a probléma a szőnyeg alá van söpörve, és ez hosszú távon végzetes következményekhez vezethet.

Az idei bodrogközi beíratási adatok tükrében (a SZMPSZ által közzétett adatok alapján) egyelőre összességében

sem beszélhetünk létszámnövekedésről, hiszen az áprilisi beíratások során a Töketerebesi járás 17 magyar iskolájába (amelyek közül kettő közös igazgatású) 153 kisdíákot íratott be, bár az igaz, hogy ez a szám szeptemberig még változhat. Tavaly ilyenkor 154 fős gyereklétszámot mutattak ki, szeptemberben viszont 169 kisdíák kezdte meg tanulmányait a járásbeli magyar alapiskolákban.

Szeptemberben majd az első osztályt kezdők számadatait tekintve vizsgálat tárgyát kellene, hogy képezze az is, hogy az elsősök közül hányan ismételnék évfolyamot (mert ugye akkor azok a gyerekek benne voltak az előző évi elsős létszámban is, most pedig a további évfolyamban okoznak lemorzsolódást). Fontos az is, hogy a szeptemberben első osztályt kezdők között hányan vannak olyanok, akik nulladik (felzárkóztató) évfolyamból lépnek első osztályba, mert ők ismételten nem gyarapítják az iskola létszámát. Így történhet meg az, hogy az elsősök száma a statisztikai adatok alapján folyamatosan nő, a magyar iskolák diáklétszáma viszont csökken.

„Szeptemberben majd az első osztályt kezdők számadatait tekintve vizsgálat tárgyát kellene, hogy képezze az is, hogy az elsősök közül hányan ismételenek évfolyamot, hányan vannak olyanok, akik nulladik (felzárkóztató) évfolyamból lépnek első osztályba, mert ők nem gyarapítják az iskola létszámát. Így történhet meg az, hogy az elsősök száma a statisztikai adatok alapján folyamatosan nő, a magyar iskolák diáklétszáma viszont csökken. „

A számadatok mögé nézve nézzük, a már évek óta külön figyelemmel kísért királyhelmeci magyar alapiskola jelenlegi helyzetét.

A régió legnagyobb magyar iskolája, a Helmecey Mihály Alapiskola Királyhelmecen, három évvel ezelőtt negatív értelemben volt kirívó eset (drasztikus létszámcsökkenés, amely nem kizárólag a demográfiai mutatók rovására volt írható), amikor a korábbi évek gyakorlatának megfelelően nem tudtak két első osztályt nyitni a beirattottak alacsony létszáma miatt. 2017-ben konkrétan arról számoltunk be az Önkormányzati Szemlében is, hogy „Királyhelmecen soha olyan kevés elsőst nem írtak magyar iskolába, mint 2016-ban, mindössze 21 elsőstük volt. Akkor több szervezet pl. a Rákóczi Szövetség, az intézmény, az önkormányzat, szülők, egykori diákok, az iskolavezetés, és az iskola pedagógusai szinte egy emberként mozdultak meg a negatív tendencia megállítása érdekében.

Azóta minden évben nyomon követjük a változást, az iskola sorsát, az ott folyó munkát és az eredményeiket is.

Szabó Ferdinánd igazgatót a jelenlegi helyzetről kérdeztük. Az igazgató elmondta, hogy nagy öröme az elsősök száma folyamatosan nő. Meg tudták fordítani a negatív tendenciát három évvel ezelőtt. Az idén áprilisban 44 gyereket írtak be a szülők a királyhelmeci magyar iskolába (ez a szám is még változhat szeptemberig), de a szakemberek javaslata alapján 4 gyermek halasztásra kényszerül, így előreláthatólag 40 gyerek kezd meg tanulmányait a két első osztályban szeptembertől. A jelenlegi első évfolyamban 33 kisdíák tanul. Tehát a növekedés szemmel látható. Most már arra is van példa, hogy a szülők az óvoda szlovák osztályát látogató gyerekek közül is írtak gyerekeket a magyar iskolába.

Arra a kérdésre, hogy milyen munka áll a pozitív változás mögött, azt válaszolta, hogy kiváló pedagógus kollégák, rengeteg iskolai és családi program, szülői és önkormányzati támogatás, valamint az oktatási folyamatba beépített szemléltetváltás, innovatív oktatási módszerek bevezetése, mind-mind egyaránt hozzájárult a változáshoz. Fontos számukra a családias légkör kialakítása, a szülőkkel, az óvodákkal, óvodásokkal való rendszeres kapcsolattartás, az iskolai és az is-

kolán kívüli programokba való bevonásuk. Az oktatáson kívül is mérhetetlenül sokat dolgoznak a pedagógusok azért, hogy kifelé is meg tudják mutatni az iskolában folyó munkát. Számos rendszeresen ismétlődő programot indítottak ennek érdekében, amelyek sikeresnek mondhatóak, hiszen az óvodások és szüleik szívesen vesznek részt ezeken a programokon. Ezek közé tartozik a programsorozatként szervezett „Kukkants be” program, a nyitott nap, a Helmecey Mihály Anyanyelvi Vetélkedő, családi nap, sport programok, de otthont adtak a Magyar tudósok a középpontban - tudománytörténeti vándorkiállításnak is, és a sikerrel alkalmazzák a „KIP” - Komplex Instrukciós Programot is. (a programot 2018-ban részletesen is bemutattuk az Önkormányzati Szemlében).

A „KIP” program keretében Szlovákiában elsők között új oktatási módszereket vezettek be, és már sikerrel alkalmazzák, folyamatosan csoportfoglalkozásokat szerveznek, és a pedagógusok képzését is megvalósították. Az új oktatási módszer bevezetésén kívül a program tananyagfejlesztésre, eszközvásárlásra, tankönyvek írására és egyéb segédanyagok létrehozására, valamint számos továbbképzés, műhelymunka szervezésére is lehetőséget nyújtott. A projekt lezárására augusztusban kerül sor, a záró rendezvényre pedig júniusban. A projekt lezárása azonban nem a program lezárását jelenti, hanem éppen a projekt eredményének hasznosítását, alkalmazását az oktatásban, és akár továbbfejlesztését is. Odafigyelnek a tehetséggondozásra is, így tanulók sikeresen szerepelnek számos versenyen. Programjaik nem zárt ajtók mögött zajlanak, szinte minden alkalommal meghívják a sajtó munkatársait is annak érdekében, hogy rendezvényeik híre eljusson a széles nyilvánossághoz.

Mindennapi munkájukban és programjaik szervezésében az önkormányzat szívesen támogatja az iskolát, és az anyagiakon túl a Közös Tanügyi Hivatal által is segíti munkájukat.

Leczo Bernadettet, a tanügyi hivatal vezetőjét is megkérdeztük az iskola munkájáról, aki elégedetten nyilatkozott az együttműködésről. Beszámolt arról is, hogy hivatali munkáját kiválóan tudja ötvözni az általa vezetett „Tempora Orientia - A Jövő Nemzedékek, Dél-Zemplén Kultúrájáért és Fejlődéséért Polgári Társulás” célkitűzéseinek meg-

valósítása érdekében végzett munkával. A társulást a bodrogi szülők és pedagógusok körében felmért igényekre reagálva hívták életre 2018-ban azzal a céllal, hogy a bodrogiak érdekeit szem előtt tartva segíteni tudják az anyanyelv ápolását, a hagyományörzést, az identitástudat erősítését, és célirányos programok szervezését az oktatási intézmények bevonásával. Ennek köszönhetően tudták megszervezni a hiánypótló „Bodrogi Pulyák” amatőr gyermek néptáncsoportot Királyhelmeceken, amelyben már akár óvodás kortól táncolhatnak a bodrogi gyerekek 10-11 éves korig. A tervek szerint versenyeken és helyi, valamint országos programokon való részvételi lehetőségek kihasználásával ígéretes jövő áll a táncsoport előtt. A néptáncsoport próbáinak az alapiskola ad otthont, a szakmai munkát pedig Ádám Csilla és Ádám Norbert néptáncoktatók vállalták. A társulás jó kapcsolatot ápol a Hagyományok Háza Hálózat szlovákiai kirendeltségével, akik szakmailag segítik a programok szervezését. A közös szervező munkát dicséri az is, hogy a Cseperedő program keretébe elindultak a Bodrogi közben is a „Ringató” foglalkozások a kisgyermekes szülők és gyermekeik részére, de szerveztek „Babaszínházat”, a néphagyományok oktatásba való beépítését segítő továbbképzéseket is a pedagógusok számára, a Rákóczi Hálózat által irányított „Beiratkozási Programot” szintén a társulás bo-

nyolította a Bodrogi közben, valamint az újszülöttekre figyelő Rákóczi Szövetség Gólyahír programjába is bekapcsolódtak. Igyekeznek odafigyelni a tehetséggondozásra is. Programjaik megvalósítását elsősorban pályázatok útján elnyert támogatásokból fedezik. Hisznek abban, hogy az itt felsorolt programokkal segíteni tudják a szülőket a helyes iskolaválasztásban is.

Ez az írás nem a királyhelmecei iskola hibátlanságára kíván rámutatni - hiszen javítani és fejleszteni való akad bőven - hanem azt szeretné láttatni, hogy a királyhelmecei példa bizonyítéka annak, hogy szemléletváltás, és széleskörű összefogás kell ahhoz, hogy egy átfogó célt sikerre tudjanak vinni akár az oktatásban, akár más területen. Úgy tűnik, nekik az iskola berkeiben sikerült, és láthatóan, elszántan dolgoznak azon, hogy az iskolát egyre vonzóbbá tegyék, minden magyar gyerek megtalálja benne a helyét, az oktatás színvonalát és minőségét pedig tovább emeljék.

Az önkormányzat, az oktatási intézmények, a szülők, a civilek, és az egyházak segítségével egyaránt fontos abban az ügyekben, amely a megmaradásunkat szolgálja. Együtt, közös akaráttal, összefogással a bodrogi településeken is tennünk kell ezért (nem csak az oktatás terén!).

Tökölyi Angéla

Az utóbbi években stagnál a magyarországi iskolát választó felvidékiek száma Párkány környékén

Annak ellenére, hogy a Mária-Valéria hídnak köszönhetően a napi ingázás is könnyebb, mint más határmenti települések esetében, az elmúlt években folyamatosan csökken, de minimum stagnál azon felvidéki diákok száma, akik Párkányból vagy környékéről a magyarországi testvérváros, Esztergom oktatási intézményeit választják. Továbbra is elsősorban a középfokú tanintézményekbe érkeznek a diákok, általános iskolákba, vagy akár óvodákba azon felvidéki szülők gyermekei iratkoznak be inkább, akik – szlovák állampolgárságukat megtartva – Esztergomban telepedtek le.

A nem reprezentatív felmérés során megkérdezett esztergomi intézmények kivétel nélkül arról számoltak be, hogy a Mária Valéria híd megépülését követő fellendülés az utóbbi 5-10 évben stagnál, sok helyen pedig évről-évre csökken a Felvidékről hozzájuk érkező diákok száma. Kivételt ez alól talán csak az

egyházi fenntartású intézmények képeznek – Esztergomban óvodák, általános és középiskolák is működnek egyházi fenntartásban -, ahol némileg növekszik ez a létszám. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy egyházi fenntartású intézményből a Duna bal partján jóval kevesebb található, nem mellesleg pedig Esztergom, mint a magyar katolicizmus központja vonzó választási lehetőség a hívő szülők számára.

A többi középfokú oktatási intézményben – gimnáziumok, szakközépiskolák – azonban folyamatos a csökkenés, van olyan szakiskola, ahol az elmúlt tíz évben felére, negyedére csökkent a szlovák állampolgárságú diákok száma. Ennek ellenére a tucatnyi esztergomi suliban (általános- és középiskolák együtt) még így is legalább 50-80 főre becsülhető a szlovák állampolgárságú magyar gyermekek száma, és ez a létszám jó eséllyel fájóan hiányzik a párkányi intézményekből.

Miért vonzó a magyarországi iskola?

Arra a kérdésre, hogy miért választják a diákok a magyarországi iskolákat, a megkérdezettek nagyon hasonló válaszokat

adtak, amelyekből nyilván cáfolhatatlan bizonyosságok nem olvashatók ki, de az aktuális trendekre következtetni lehet.

Az egyik legfontosabb érv a magyarországi intézményválasztás mellett a teljes egészében magyar nyelvű oktatás, ebben az anyanyelvhez való ragaszkodás mellett többnyire a gyengébb szlovák nyelvtudás is szerepet játszik. Mindebből egyenesen következik, hogy ezen diákok többsége a későbbiekben is jó eséllyel a magyarországi továbbtanulást, munkavégzést és végső soron az áttepedést preferálja, közülük jó eséllyel előbb-utóbb véglegesen az anyaországot választják a Felvidékel szemben, az ő gyermekeik esetében pedig már valószínűleg fel sem merül a szlovákiai magyar nyelvű iskolák választásának lehetősége.

A második leggyakoribb indok az egyre jellemzőbb vegyesházasságok révén kialakuló rokoni kapcsolatok, amelyek közvetetten is érinthetik a tágabb családhoz tartozó iskoláskorú gyermekek intézményválasztását, hiszen segíteni tudnak mind az iskola kiválasztásában, mind a közlekedésben, esetleg a lakhatásban.

A Mária Valéria híd megépülése szintén

fontos, hiszen 2001-ig csak kompjárat kötötte össze a két várost, amely a téli időszakban csak délután 3-4 óráig közlekedett, nem beszélve az uniós csatlakozás, majd a schengeni határyitítás jelentette szabad határátlépésről.

Volt olyan igazgató, aki szerint, ha működnének például a két várost összekötő rendszeres buszjáratok – vagy akár célzott iskolabuszok –, akkor a felvidéki magyar diákok létszáma akár jelentősen is nőne az esztergomi intézményekben. A közösségi közlekedés ilyen jellegű bővítése azonban információink szerint nem szerepel napirenden egyik város részéről sem.

Szintén nem lényegtelen, hogy a párkányi régióhoz képest jóval nagyobb a választási lehetőség, a gimnáziumok, egyházi iskolák mellett több szakképző intézmény is működik Esztergomban, amelyek a – közvetve és közvetlenül - több tízezer embert foglalkoztató ipari park vállalatának igényeihez igazodva igyekeznek az épp aktuális hiányszakmák oktatásával diákokat magukhoz vonzani.

A diákok majdani munkavállalási lehetőségei mellett legalább ennyire fontos a szülők munkahelye: az utóbbi időben ugyan csökkent a szlovák állampolgárságú munkavállalók száma, de a Magyar Suzuki Zrt-nél és a többi, zömmel az autóiiparhoz kapcsolódó multinacionális vállalat esztergomi gyártóüzemében több ezer felvidéki magyar dolgozik. Legtöbbjük naponta, buszokkal ingázik, de egyre gyakoribb, hogy a nagyon hasonló ingatlanárak következtében közülük sokan Esztergomban telepednek le.

Az anyanyelvi oktatás, a tucatnyi választható oktatási intézmény, a magyarországi felsőoktatási intézményben történő továbbtanulás, az anyaországi munkavállalás mellett az otthon közelsége kétségtelenül továbbra is vonzó választássá teszi az esztergomi intézményeket a felvidéki tanulók számára. Ugyanakkor az iskolák által elmondottak alapján úgy tűnik, hogy a szülőföldről ragaszkodás, a felvidéki magyar oktatási intézmények, a magyar mellett a szlovák nyelv ismerete, és általa a könnyebb boldogulás reménye Szlovákiában még mindig nagyobb súllyal esik a latba. Mondhatjuk: szerencsére, hiszen az anyaország intézményeiben továbbtanulók közül sokakat elveszít felvidéki magyar közösségünk.

A tanári kar a legnagyobb erősségünk

Naszvadon három iskola van, egy magyar iskola, egy szlovák iskola, és van az ógyallai speciális iskolának kihelyezett részlege. Fejleszteni mindig van mit, - állítja Becse Norbert a naszvadi magyar iskola igazgatója, az intézmény, amelyet vezet, szerinte jó kondícióban van, anyagilag és tantestületileg egyaránt. Az elmúlt években sikerült átépíteniük a tankönyvraktárt is.

Naszvad a Komáromi járásban található település. Az itt élők közül a 2001-es népszámlálás során 2957 fő magyar, 1780 szlováknak, 233 cigánynak, 20 csehnek, 1-1 fő bolgárnak, oroszoknak és horvátnak vallotta magát, 2001-ben 5014 lakosa volt. 2011-ben 5068 lakosából 2717 magyar, 1809 szlovák és 334 roma volt.

Naszvad magyar közösségét is negatívan érintette a II. világháború utáni időszak, 1945-ben magyar lakói közül többeket csehországi kényszermunkára vittek, illetve 1947-ben a magyar családok mintegy 70%-át Magyarországra telepítették át. A Komárom-Esztergom megyei Szőnybe például annyi naszvadi került, hogy akár Kis-Naszvadnak is nevezhetnénk. A kitelepítettek helyére magyarországi és romániai szlovák családok érkeztek. Csupán 1947-ben 1200 szlovák nemzetiségű lakost (280 családot) telepítettek be Naszvadra. 1945 szeptemberében az oktatás már kizáró-

lag szlovák nyelven indult meg, egyben ekkor egyesítették a korábbi fiú- és lányiskolát is.

A magyar és szlovák alapiskola egyaránt a Komenský utcában található, egy 1974-ben épült épületegyüttesben működik. Két óvoda is működik a faluban, a Sládkovič utcai Nefelejcs és a Hurban utcai óvoda.

Az első írásos feljegyzés a naszvadi iskoláról 1858-ból származik. Ez egyházi iskola volt, ahol a tanítás magyar nyelven folyt. Az első tanító Pataky György volt, aki 1895-ig tanított. Az iskolát fiúk és lányok egyaránt látogatták. 1878-ban az iskolakötelesek száma 12 éves korig 372, de ebből mindössze 284 gyermek látogatta az iskolát. 1894-ben magán lányiskola nyílt meg, ahol apácák tanítottak. 1920/21-es tanévből írásos feljegyzés van az iskola fejlődéséről. A tanítás magyar nyelven folyt, és az órarend 1 idegen nyelvet, csehszlovák órát is tartalmazott, melyből havonta 2 órát tartottak.

A II. világháborút követő három éves jogfosztottság után 1949-ben újra megindult a magyar nyelvű oktatás Naszvadon is. Az 1949/50-es tanévben 3 osztállyal működött az iskola 182 tanulóval. Az 1960/61-es tanévben az iskola kilencéves alapiskolává vált. A magyar pedagógusok bebizonyították oktató-nevelő tevékenységük magas színvonalát,

hisz az 1969 áprilisában végzett országos méretű felmérés szerint tanulóink az országos átlagnak megfeleltek.

„Minőségi iskolát építettünk” – vallja Becse Norbert igazgató úr. Jelenleg 170 diák látogatja az iskolát, ebből 32 gyermek van integrálva. Az idei iskolaévben 11 nulladik osztályos tanuló van, jövőre 8 lesz. Előreláthatólag 14 kisgyermek lépi majd át kisesősként az iskola kapuit szeptemberben. „Úgy döntöttünk a Rákóczi Szövetség ajándékát, az iskolatáskát a jövődöbéli kiselsősöknek az óvodai balagaskor adjuk át, két ovi van Naszvadon, mind a kettő vegyes nevelési nyelvű. A szülők örülnek ennek az ajándéknak, mert nem kis tétel egy jó minőségű iskolatáska.” – tudtuk meg az intézmény vezetőjétől. Nagyon büszke vagyok a tanári karra, nagyon jó kollektíva, igazi csapatként

*„A kilencedikesek
tesztelése nagyon jó
eredménnyel zárult, a
monitorra nagyon sokat
készültek a diákok, jóval
az országos átlag felett
teljesítettek mindhárom
tárgyból..”*

dolgoznak, ez nagy előnye az iskolának. Fontos, hogy a tanárok szeressenek dolgozni jární – mondja Becse. A diákokkal kapcsolatban kiemelte: a kilencedikesek tesztelése nagyon jó eredménnyel zárult, a monitorra nagyon sokat készültek a diákok, a felmérés idején nem segítünk a diákoknak. Elmondhatjuk, hogy jóval az országos átlag felett teljesítettek mindhárom tárgyból a diákok. Magyarból húsz százalékkal, matematikából 7 százalékkal és szlovákból 9 százalékkal voltak jobbak az országos átlagnál. De nem csak idén volt ez így, hosszú évek óta mindig az átlag felett teljesítenek a gyerekek.

Nagyon sok tanulmányi versenyen is részt vesznek az iskola diákjai, viccesen azt is mondhatnám: mi nem tanulunk, állandóan versenyekre járunk, de persze tudom, nem kevés energia, befektetés a versenyeken való részvétel a tanárok és a diákok részéről. – büszkélkedett az igazgató.

Több matematika versenyen is részt vesznek a naszvadiak: a Matematika Olimpiáson, a Pitagoriáson, a Kenguru matematikaversenyen, a MAKS, MAKSÍK Levelező matematikaversenyen, a Katedra matematikaversenyen. Nem maradhat ki a szavalóverseny sem: a Tompa Mihály Vers- és Prózamondó Verseny, de a Simonyi Zsigmond Helyesírási Versenyen és az Anyanyelvi vetélkedőn is helytállunk. Szlovák versenyekre is járnak a gyerekek: a Slávik Slovenska szlovák népdalverseny, a Poznaj slovenskú reč nyelvi verseny és a Dobré slovo szavalóversenyre is mindig készülnek diákjaink. Az Angol Olimpiász, a Fizika olimpiász, a Biológia olimpiász, Földrajz versenyek aktív résztvevői vagyunk. Több sportversenyen is ügyesek a naszvadi iskolások: Mezei futóverseny, Polgár József VI. Emlékkupa focitorna, Kosárlabda fiúknak és lányoknak, Feszty Kupa teremfoci, Karácsonyi Kupa, Kézilabda – fiúk, Kispályás focitorna. Érdekes az EXPERT - GENIALITY SHOW – országos műveltségi vetélkedő, hiszen szlovák nyelven kell megoldani a feladatokat. Részt veszünk a Feszty Árpád Kép és Rajzpályázaton, a Feszty Árpád Műveltségi Vetélkedőn Ógyallán, a Kincskeresőkön - a regionális értékeket kutató diákok országos konferenciáján Dunaszerdahelyen. Voltunk a Hungarikum, nemzeti kincsek – műveltségi vetélkedő a Kárpátmedencei általános iskolák számára - döntőjén Lakitelken, Nemesócsán a Tűzokfar-

mon a Hypericum - környezetvédelmi csapatversenyen, a Nemzetpolitikai Államtitkárság meghirdetésében a Miénk a város!- játékon, a Heuréka – magyar tudománytörténeti vetélkedő: Világjáró magyarok –csapatversenyen, az Ifjú elsősegélynyújtók versenyén.

Mivel az igazgató úr azt mondta, fejleszteni mindig van mit, megkérdeztük, most milyen fejlesztések vannak az iskolában.

Mi is bevezetjük a csipkártya rendszert, ami ősztől, szeptembertől lesz nagyon aktuális az ingyen ebéd miatt. A kollégák kabinjait is fejlesztjük, új bútorzattal látjuk el őket, illetve most vettünk három interaktív kivetítőt, most már az iskola minden osztálytermében van interaktív tábla – kivéve a nulladikat, a szaktantermekben is használhatják a diákok, van a könyvtárban és a napköziben is.

-vncs-

A felvidéki magyar oktatás története 1998-ig

A felvidéki magyarság oktatásügyének története 1918-tól számítható. „A kisebbségi helyzetben az anyanyelvi iskolák nemcsak a közművelődésnek és a kulturális életnek képezik alapját, hanem a nemzeti fennmaradásnak is egyik legfőbb biztosítékát jelentik” – írta Turczel Lajos, és tudjuk, ez a gondolata még ma is nagyon aktuális.

A felvidéki magyar iskolák helyzete 1918-1938 között

Nagy-Magyarország felbomlása, vagy az ún. impériumváltás után a magyar iskolákat az állítólagos magyarosító hatása miatt megváltoztatták „csehszlovák” tannyelvűekre. Az iskolaszervezés/rombolás terén Anton Štefánek iskolaügyi referens utasítására változott szlovákká a legtöbb magyar iskola, illetve ő záratta be a magyar városok iskoláit.

A Felvidéken már javában folyt a magyar tannyelvű elemi és polgári iskolák tömeges szlovákosítása, amikor a prágai Nemzetgyűlés 1919. április 3-án elfogadta azt a törvényt, amely értelmében a tanulók tanítási nyelve az anyanyelv, azokban az iskolaközségekből, ahol legalább 400 gyerek tanul polgári iskola szervehető. A baj csak az volt, hogy későbbi rendeletnek kellett volna életbe léptetnie ezt a törvényt Szlovákiában, ami soha nem történt meg.

Mindjárt az 1918/19-es csonka tanév-

ben „csehszlovák” tannyelvűvé vált a felvidéki középiskolák egész sora. A magyartalanítás, illetve a szlovákosítás első hullámban főleg az állami tanintézeteket érintette, rövidesen azonban a felekezeti iskolákra is sor került.

Az 1919/20 tanév elejére már valamilyen középiskola sorsa rendeződött valamilyen formában. Voltak tanintézetek, amelyek ekkorra már visszavonhatatlanul csehszlovák tannyelvűekké váltak, voltak iskolák, ahol megtűrték ugyan, de kihalásra ítélték a magyar nyelvet, de volt olyan középiskola is, amely csaknem zavartalanul megtarthatta magyar tannyelvét.

Szlovákiában csak 4 gimnázium és 1 tanítóképző maradt meg önálló magyar tanintézetnek.

A felvidéki felsőfokú tanintézetek sorsa

A menekülő felsőfokú tanintézetek sorsát a Selmecbányai Magyar Királyi Bányászati és Erdészeti Főiskola nyitotta meg,

1918. december 14-én a diákságnak mintegy 300 fős csoportja a megszálló cseh csapatok elől Budapestre menekült. Az Eperjesi Evangélikus Kollégium Teológiai valamint Jogtudományi Kara is áttelepült.

Pozsonyból az Egyetemes Evangélikus Teológiai Akadémia is menekülni kényszerült.

Néhány felsőoktatási intézmény megpróbált berendezkedni és átvészelni az átmenetnek vélt állapotot. A pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem, a Kassai Állami Gazdasági Akadémia, a Kassai Állami Jogakadémia kitarított, de az állam ezeket is fel akarta számolni.

Az 1920-ban fellángoló iskolavédő tiltakozó akciók a felvidéki magyarságnak szinte valamennyi társadalmi csoportját és rétegét aktivizálták. Az iskolavédő akciók szervezői sok esetben a helyi egyházi vezetők voltak, esetleg a folyamatosan alakuló, vagy már meglévő pártok aktivistái. A magyar sajtó sorra hozta a híre-

ket az újabb és újabb iskolabotrányokról, és bíráló cikkekben kritizálta a kormány kirakat demokráciáját.

Az 1919/20-as tanév folyamán valamennyi szlovák többségű városban és községben felszámolták a magyar elemi népiskolákat, illetve azokat szlovák tannyelvűekké változtatták, függetlenül attól, hogy állami vagy felekezeti iskoláról volt-e szó. A vegyes lakosságú községek magyar elemi népiskolái is rendre erre a sorsra jutottak, még abban az esetben is, ha e helységek magyar többségűek voltak.

Az 1919. április 3-án elfogadott 189/1919. számú törvény értelmében a Felvidék szlovák többségű városaiban és helységeiben is megszervezhetőek, illetve megtervezhetőek lettek volna a magyar elemi és polgári iskolák, csakhogy ezt a törvényt a volt magyarországi területeken soha nem léptették életbe.

A 1920-as évek elején főleg a vegyes lakosságú, de azért még magyar iskolákkal bíró városokban került alkalmazásra az a ravasz eljárás, hogy a tanfelügyelők vagy más helyi „illetékesek” az ún. névelés módszerével próbálták meg kiszűrni a magyar iskolából az ő értelmezésük szerint szlováknak minősülő tanulókat. A szorosabb értelemben vett középiskolák leépítése mellett a különböző rendeltetésű egyéb középiskolai jellegű szakiskolák felszámolása is megtörtént. Ezek közül főleg a tanítóképző intézetek felszámolása jelentett pótolhatatlan hiányt. A magyar nyelvű felső kereskedelmi iskolák is szlovákká változtak.

Középiskolai jellegűnek számított a Kassai Állami Ipariskola, mely magyar tagozattal működött.

A középfokú mezőgazdasági szakintézetek között sem önálló magyar iskola, sem tagozat nem volt, csak a Komáromi Állami Földműves Iskoláé.

A 20-as évek első felében a magyar elemi, polgári, valamint közép- és szakiskolák – ahol még az államhatalom nem számolta fel őket – mindenütt szinte túlszűfoltak voltak

A felsőfokú magyar tanintézetek végleges felszámolására az 1921. augusztus 11-én kelt kormányrendelet értelmében került sor – ez a pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem Jogi- és Államtudományi Kara és a Kassai Állami Jogakadémia volt.

A 20-as évek első felében a magyar elemi, polgári, valamint közép- és szakiskolák – ahol még az államhatalom nem számolta fel őket – mindenütt szinte túlszűfoltak voltak. A nem anyanyelvi iskolába járó magyar gyerekek többsége ekkor még saját vagy szülei akarata ellenére kényszerült idegen iskolába. A városok többségében ugyanis vagy teljesen megszüntették, vagy ha meg is hagyták, annak kapacitása rendszerint nem volt elegendő valamennyi magyar gyermek befogadására.

A felvidéki magyar tanítóképző intézetek majdnem teljes körű felszámolása következtében, 4-5 év elteltével, a magyar pedagógus hiány is kezdett érezhetővé válni. Ez a tény bírta rá az Iskolaügyi és Nemzetművelődési Minisztériumot, hogy az 1924-25-ös tanévtől a Pozsonyi Csehszlovák Állami Tanítóképző Intézet keblében magyar tannyelvű tanfolyam megnyitását engedélyezze, érettségizett magyar fiatalok számára.

A Csehszlovák Köztársaság Iskolarendszerében az impériumváltás után nem szűntek meg a Monarchia idejéből származó különbözőségek: a cseheknél az osztrák, a Felvidéken a magyar iskolaügyi törvények maradtak életben.

A Felvidéken tehát egyelőre hatályban

maradtak a régi magyar jogszabályok. Mindemellett Szlovákiában az oktatásügyi problémák operatív intézése kezdettől fogva a Szlovákiai Teljhatalmú Minisztérium keretén belül létrehozott Iskolaügyi Referátus hatáskörébe tartozott.

Lényeges jogszabálynak ígérkezett Szlovákia számára az 1922. július 13-án kelt 226/1922 számú törvény (vagyis a kisiskolátörvény), amely a szlovákiai „nemzeti iskolák” kategóriájába tartozó elemi iskolai oktatást lett volna hivatott átalakítani a cseh országrészekben meghonosodott minta szerint. A leglényegesebb intézkedései a következők voltak:

- módosította a tantervet, a nemzetiségi iskolákban kötelezővé tette a csehszlovák nyelvet
- maximalizálta az osztálylétszámot
- az egész országban kötelező a 8 éves tankötelezettség, a volt magyar területeken lévő 6 osztályos elemi népiskolát 8 osztályos mindennapi iskolákká bővítette.
- a polgári iskolákat olyanná kellett volna szervezni, amilyenek a cseh országrészekben vannak.

A felvidéki magyar oktatásügy egyik fontos mozzanata a szlovák nyelv kötelező tantárgyként való bevezetése. Az 1921-22-es tanévtől valamennyi nem szlovák nyelvű elemi népiskolában heti 3-3 órában tanítandó a szlovák, a 2. osztálytól. A magyar tanítóság többsége semmilyen szlovák nyelvi ismerettel nem rendelkezett. Tankönyvek sem voltak, csak 1921-ben jelent meg az első: Wessely

Lajos Bevezetés a szlovák nyelv tanításába című könyvecskéje. A Magyar Tanító című tanügyi szaklap vezércikke az 1921-22-es tanév végén arról panaszkodott, hogy a szlovákiai magyar iskoláknak nincsenek használható tankönyvei. Az 1925-26-os tanévben minimum 150 iskolával volt kevesebb, mint kellett volna, a 7 középiskola, ami működött kevés volt, hiányos volt a tanítóképzés is.

A Szlovák Liga az iskolai szlovákosítást tekintette egyik fő küldetésének, és lelkesen ki is vette részét annak gyakorlati megvalósításából.

A 20-as évek második felében kezdetét vette az iskolák magyartalanításának második fázisa.

A magyarellenes iskolapolitika valamennyi iskolatípus vonatkozásában - állami és egyházi - kimutatható. Valamennyin túltett a Szlovák Liga agresszív nacionalizmusával. A Szlovák Liga az iskolai szlovákosítást tekintette egyik fő küldetésének, és lelkesen ki is vette részét annak gyakorlati megvalósításából. A nagy népszerűségnek örvendő polgári iskolák alacsony száma volt a felvidéki magyarság egyik igencsak megalapozott iskolaügyi sérelme. Az 1927-28-as tanévben Szlovákia 136 polgárijából 14 volt magyar és 7 polgárinak volt magyar tagozata. A magyarlakta járások többségében egyáltalán nem volt magyar, de szlovák polgári sem. A helyzet csak rosszabb lett.

A húszas évek második felében és a 30-as évek elején a középiskolák vonatkozásában sem alakult kedvezőbbben a szlovákiai magyar oktatásügy helyzete.

A magyar középiskolák leépítésén belül különösen nagy gondot jelentett a kisebbségi magyar társadalom számára a tanítóképzés csaknem teljes felszámolása. Az 1924-25-ös tanévtől a Pozsonyi Csehszlovák Állami Tanítóképző Intézetben belül magyar nyelvű egy éves tanfolyamot hoztak létre, amely évente 40 fiatalnak tette lehetővé a tanítói képzés megszerzését.

Az oktatásügyi tárca 1927-28-as tanévben engedélyezte a Pozsonyi Csehszlo-

vák Állami Tanítóképző Intézet mellett magyar párhuzamos osztály megnyitását, 40 diáknak.

Erre a tanévre kialakult Szlovákiában egy véglegesnek bizonyuló magyar középiskolai hálózat. Ebben a tanévben Szlovákia 9 középiskolájában folyt magyar nyelvű oktatás. A 9-ből csak 6 volt magyar iskola, 3 pedig szlovák iskola mellett működő tagozat volt.

A magyar nyelvű szakoktatás - nem volt egyetlen magyar középfokú képzést nyújtó szakiskola sem, csak magyar tagozat: a gépipari irányultságú kassai középiskola, kereskedelmi jellegű képzés magyarul csak tanfolyamok keretében volt megoldott, Komáromban volt a földművelési iskolában magyar tagozat.

A magyar középiskolák élére a tanügyi felettesek csakis szlovák igazgatókat voltak hajlandók kinevezni.

A 20-as évek végén az érsekújvári Fellingner-intézet (amelyik eredetileg csak katolikus polgári leányiskolát és egy éves kereskedelmi tanfolyamot működtetett), 1927 szeptemberében beindított egy nőipari szaktanfolyamot is, 2éves tanulmányi idővel, nyilvános jellegű szakiskolára az 1929-30-as tanévre kapta meg az engedélyt. A minisztérium az 1936-37-es tanévtől engedélyezte a háztartástan-tanítóképző felállítását is.

A felsőfokú képzés megoldatlansága továbbra is az egyik komoly sérelme volt a felvidéki magyarságnak.

Milan Hodža, iskolaügyi és nemzetművelődési miniszter rendeletileg megtiltott

ta a Magyarországon 1928. október 1-je után szerzett diplomák nosztifikálását. A csehszlovák törvényhozás 1935. december 20-án elfogadta a 223/1935. számú törvényt, amely kimondta az ügynevezett körzeti polgári iskolák rendszeresítésének elvét. E törvény értelmében 1936. január 1-től minden polgári iskola 8 km-es körzeten belül, az elemi iskola 5. évfolyamának elvégzése után, minden tanuló számára kötelezővé vált volna a polgári iskola látogatása. A törvény szelleméből egyúttal újabb polgári iskolák felállítása, valamint a már eddig is létezők személyes és anyagi természetű problémáinak megoldása is következett volna. Szlovákiában ez a törekvés sem realizálódott. Itt a már létező polgári iskolák körzetesítését sem hajtották végre hiánytalanul, s ezen belül is főleg a magyar iskolai körzetek kijelölését hanyagolták el az illetékesek.

A magyar ellenzéki politikusok és a sajtó mellett főleg a legelhivatottabb magyar lelkipásztorok és pedagógusok vették fel a harcot a gyakran láthatatlan és így megfoghatatlan ellenséggel, a félelem, a megalkuvás és a behódolás démonával.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos lapja a Magyar Tanító is sűrűn számolt be a magyar pedagógusok problémafelvető megnyilvánulásairól, és a tanügyi kormányzattal szembeni követeléseiről.

1938-1945: A visszatért Felvidék iskolaügye

Az 1938-as első bécsi döntés és az anyaországhoz való visszatérés után haladéktalanul elkezdődött a felvidéki magyar isko-

lahálózat rekonstrukciója. Mind az elemi, mind a polgári iskoláké, mind a közép és szakiskolák, és a felsőfokú képzése is.

Általános elképzelés szerint teljes mértékben biztosítani kellett az iskolai munka folyamatosságát és zavartalanságát, de ezen túlmenően az is fontos volt, hogy a visszacsatolt területek tanulóiújúságát, valamint pedagógusait a történelmi fordulat miatt semmilyen hátrány ne érje.

Az egyes iskolatípusok tananyaga sem változott, csak a „nemzeti vonatkozású ismeretek tekintetében, – irodalom, történelem, földrajz, alkotmánytan – kellett haladéktalanul biztosítani a magyar szellemiséget. A szlovák és rutén nyelv oktatása érintetlenül folyt tovább minden olyan iskolában, amelybe ilyen anyanyelvű gyerekek jártak.

Az első Szlovák Köztársaság iskolaügye

A Szlovák Köztársaság oktaásügyi reformját több törvény, törvény erejű kormányrendelet, miniszteri rendelet és végrehajtási utasítás alkotta.

A nemzetiségi jogok szabályozásának kiinduló pontjai a Szlovák Köztársaság Alkotmányában lefektetett alapelvek voltak: mindenki szabadon jelentkezhet nemzetiségéhez, az asszimiláció büntendő, a nemzetiségi csoportok szervezetekbe tömörülhetnek, használhatják a közéletben és az oktatásban nyelvüket.

A Szlovák Köztársaság Nemzetgyűlése 1940. november 26-án elfogadta a 30/1940 számú népiskolai törvényt. A törvény 6. része vonatkozik a nemzeti kisebbségek iskoláira. A törvény kimondta, hogy nemzeti iskola létrehozására és fenntartására csak azokban a községekben kerülhet sor, amelyekben valamely nemzeti kisebbség az ilyen iskolát minimum 30 tanköteles gyerek számára kéri. Kivételesen 15 gyerekkel is megnyitható, de csakis azzal a feltétellel, hogy annak fenntartása nem terheli az állami költségvetést.

A népiskolai hálózat magasabb fokozatát a Szlovák Köztársaságban is a polgári iskolák alkották. A szaktárca 1940. júniusára elkészített törvényjavaslata értelmében csökkent volna a polgári iskolák „népiskolai” jellege, és fokozatosan amolyan alsóbb középiskolákká változtak volna.

A szlovákiai tanügyi reform a tanítóképzést is érintette, az 1940. október 29-én kelt, 288/1940. számú törvény értelmé-

ben az addigi „tanítóképző intézet” hivatalos elnevezést a „tanítóképző akadémia” váltotta fel, a tanulmányi idő 4-ről 5 évre növekedett, megszűnt a koedukáció, a tanulókat beíratási illeték, tandíj és vizsgailleték fizetésére kötelezték.

A Szlovák Köztársaság Iskolaügyi és Nemzetművelődési Minisztériuma 1939. április 24-én úgy döntött, hogy a magyar tanítóképzőt fokozatosan felszámolják.

A szakoktatás

Pozsonyban a 4 osztályos kereskedelmi szakközépiskolában 1939-ben és 1940-ben nem engedélyezték az 1. osztály megnyitását, csak 1941-ben nyílt 1. osztály. Pozsonyban volt még egy 2 évfolyamos kereskedelmi szakiskola. 1940-ben még egy magyar tannyelvű iskola kezdte meg működését, a női foglalkozások szakiskolája.

A magyar iskolák éveken keresztül tankönyvek nélkül voltak kénytelenek működni.

1945-től 1998-ig: Felvidéki magyar iskolaügy 1945 után

A Szlovák Nemzeti Tanács már 1944. szeptember 6-án elfogadta első hatályos rendeletét a német és a magyar tanítási nyelvű iskolákkal kapcsolatban: megszüntetett minden ilyen iskolát, kivéve az 1938. október 6-a előtt létesített elemi népiskolát.

Az SZNT által kiadott iránylevek szerint szükséges respektálni a magyarok arra vonatkozó igényeit, hogy gyermekeik legalább az alapműveltséget anyanyelvükön szerezhessék meg. A számukra engedélyezett iskolákban azonban nem taníthatnak az 1938 után Magyarországról ideköltözött tanítók, és a többi pedagógus

közül is csak azok működhetnek, akik demokratikus gondolkodásúak és nem ellenségei a szlovák nemzetnek és Csehszlovákiának. Ekkor tehát még tapasztalható némi szándék a magyar nyelvű iskoláztatás problémáinak a demokratikus elvek szellemében való megoldására.

A Szlovák Liga az iskolai szlovákosítást tekintette egyik fő küldetésének, és lelkesen ki is vette részét annak gyakorlati megvalósításából.

A Moszkvában 1945. március 22. és 29. között a kormányprogramról zajló tárgyalásokon már semmi esélye nem volt annak, hogy a magyar kérdés „megoldására” legalább az SZNT Manifesztumának szellemében kerüljön sor. A Moszkvába vitt és a Csehszlovák Kommunista Párt által kidolgozott kormányprogram javaslata nem tartalmazta a magyar iskolák bezárását, valószínűleg azért, mert a program számolt azzal, hogy Szlovákiában az oktatásügy az általános állami kultúrpolitika keretén belül teljesen önálló lesz. A március 26-i tárgyalásra azonban, amelyen már az SZNT küldöttsége is részt vett, a XV. Fejezet szövegéhez néhány konkrét javaslatot is beterveztettek a magyar iskolákról, amelyek azonnal bekerültek a kormányprogramba. Az eredetiben csak a német iskolák bezárása szerepelt, ezt toldották meg az SZNT tagjai a magyar iskolák bezárásának tervével. A kormányprogram többi, a magyarokkal szemben diszkriminatív, jogfosztó része ugyanis összeférhetetlen volt a magyar iskolák működésével. Az új kormányt 1945. április 4-én nevezték ki, másnap meghirdették a Kassai Kormányprogramot, XV. Fejezetében ta-

lálhatók azok a passzusok, amelyek kivétel nélkül minden magyar iskola bezárását hirdetik meg.

Az oktatásügy irányítás területi és közigazgatási kereteinek változásai

A Szlovák Köztársaság területén az 1923. január 1.-jével bevezetett közigazgatási rendszer meghúzásakor erősen érvényesítették a magyarellenese célokat. Az iskolák létrehozását, irányítását, felügyeletét kivették az érintett magyar községek kezéből. A 77 járás közül 13-ban volt a magyar lakosság többségben, és csak 6 járásban haladta meg száma a 75 százalékot.

A mai Szlovákia területén a II. világháború után lényeges közigazgatási átszervezésre 1949. január 1.-jei hatállyal került sor, Szlovákia területén 6 kerületet hoztak létre, 92 járás keletkezett, köztük két járási szintű közigazgatási egység.

Oktatásügyi kérdésekben a járási és kerületi nemzeti bizottságok szinte minden területen csak végrehajtói szerepet kaptak. Jogkörük tekintetében a járás területén lévő oktatási intézmények a járási iskolaügyi szervek felügyelete alá tartoztak.

Az 1948. április 21-én jóváhagyott, nagy jelentőségű iskolai törvény az oktatási ügyek terén nem rendelkezett az alsóbb szintű hatóságok jogköreinek tekintetében, csak megengedte, hogy a kormány némely ügyek intézését átruházhassa az alacsonyabb szintű járási és kerületi hivatalokra. Ekkor a magyar iskolák szervezésére és irányítására még nem hoztak létre állásokat a különböző szintű nemzeti bizottságok keretén belül. Érdemes megemlíteni, hogy már 1945. június 18-án megkezdte működését a Megbízottak Testülete – a legmagasabb végrehajtó szerv – mellett az ukrán iskolák alosztálya.

A hatásköröknek már a decentralizáció jeleit hordozó átruházására 1956. szeptember 1.-jével került sor, amikor a legfelsőbb szlovákiai hatóság a pedagógiai-szervezési ügyintézés nagy részét átruházta az alárendelt, a nemzeti bizottságok keretén belül működő osztályokra, illetve iskolák igazgatóira.

Szlovákia területén újabb lényeges területi elrendezésre 1960-ban került sor.

Ekkor alakult ki az oktatásügy irányításában a jogköröknek a 90-es évek elejének néhány évétől eltekintve 2002. július 1-ig érvényes felosztása, amely szerint a ke-

retületi iskolaügyi szervek hatáskörébe tartozik a középiskolák és a különböző speciális iskolák irányítása, a járási szervek hatáskörébe pedig az alacsonyabb fokú oktatási intézményeké.

Az 1989. évi változások hatással voltak Szlovákia közigazgatására is. Megszűntek a kerületek, és az államigazgatás helyi szerveiként létrejöttek a járási és körzeti hivatalok.

Az iskolaügyben is, új államigazgatási szervek jöttek létre. Az iskola, iskolai intézmény igazgatósága államigazgatási szerv lett. Továbbá új, eddig nem létező államigazgatási szerv keletkezett a tanügyi igazgatóság formájában, az ennek élén álló igazgatót a miniszter nevezi ki. Rendelkezett még az iskolai önkormányzatról, és létrehozta annak szerveit: az iskolatanácsot, valamint a kerületi iskolatanácsot, amelyek indítványozó, tanácsadói és nyilvános ellenőrző szerepet kaptak. Döntő változást hozott e törvény a tanfelügyelő-sége rendszerének létrehozásával is.

Az SZNT 295/1992 szám alatt 1992. április 28-án újabb törvényt hozott a területi és közigazgatási felosztásról. A Szlovák Köztársaság területe közigazgatásilag járásokra tagolódik. Az állam a járásokba összpontosítja végrehajtó tevékenységének túlnyomó részét.

A SzNT 1996. július 3-án visszatért a kerületi, járási közigazgatási rendszerhez, oly módon, hogy a járás alacsonyabb szintű közigazgatási egységnek minősül az első fokú államigazgatási ügyvitel alapelemének, a kerület pedig magasabb szintű másodfokú közigazgatási egységként van meghatározva. A 8 kerület és 79 járás határainak meghúzása célzatosan a magyar nemzeti közösség rovására történt – a kerületek közül 5 részben a magyar lakta vidékből.

A 222/1996. számú törvény részletezi az új közigazgatási egységek jogköreit. Megszünteti a tanügyi igazgatóságokat, és az oktatásügyet a járási és kerületi hivatalok hatáskörébe helyezi.

Az önálló tanügyi igazgatóságok megszüntetése után az új hivatalok iskolaügyi főosztályai párhatalmi alapon szerveződtek. Már 1994-től tapasztalható volt, és 1996-tól nyilvánvalóvá vált, hogy magyar nemzetiségű oktatási szakemberek nem kerülhetnek be az új államigazgatási szervekbe, a magyar igazgatók nagyarányú leváltásának folyamata előre jelezte, hogy

a magyar nemzetiségű személyeket az állami hivatalok és intézmények éléről is fokozatosan el fogják távolítani.

A magyar iskolákkal kapcsolatos diszkriminatív döntések felelősei is a minisztériumban ültek, intézkedéseikért a politikai felelősséget a járási és kerületi főosztályok és hivatalok vezetőire igyekeztek hátrítani.

Iskolarendszerek és anyanyelvi oktatás

A Csehszlovák Köztársaság Alkotmányozó Nemzetgyűlése már 1948. április 21-én elfogadta az egységes iskolarendszerről szóló alaptörvényt, az ún. iskolai törvényt. A magyar iskolákról a törvényben még említés sem történik. A 3. § arról rendelkezik, hogy az iskolákban szlovák a tanítási nyelv, mely alól kivételt csak a kormány adhat. Tehát a magyar iskolák sorsa a szlovákiai államhatalmi szervek kezében van.

1960-ig a Nemzetgyűlés és a SZNT iskolaügyi törvényei nem rendelkeztek a magyar tanítási nyelvről, de nem tiltották a magyar iskolák nyitását. Ezt a jogi következetlenséget különböző párhatalmatokkal és államhatalmi szervek intézkedéseivel pótolták. A nyitást a Csehszlovák Kommunista Párt Központi Bizottsága Elnökségének 1948. július 8-i ülésén a magyar állampolgárok helyzetének rendezéséről jóváhagyott alapelvek jelentették. Ezek szerint bármely szintű iskolán párhuzamos osztályokat kell létrehozni a magyar állampolgárok gyermekei számára. A jogkörök gyakorlása miatt a hatályos döntés a Megbízottak Testülete 1948. november 1-i ülésén született meg, és biztosította a magyar nemzetiségű tanköteles gyerekek számára az anyanyelven történő oktatást.

Az 1953-as iskolatörvény sem rendelkezik a magyar nyelvű oktatásról. De az SZLKP Központi Bizottságának Elnöksége 1954. október 29-i ülésén olyan határozatot hozott, amely – a jelenlegi szóhasználattal – az alternatív oktatás bevezetésére ösztönöz.

Az 1960-ban elfogadott alkotmány alapján a 9 éves alapiskolai képzés mindenki számára kötelezővé vált. Ez az alkotmány azért is nagy jelentőségű, mert a magyar, az ukrán és a lengyel gyerekek számára kimondja az anyanyelvű művelődés jogát.

Az 186/1960 számú iskolatörvény 29 §-a szerint a magyar, az ukrán és a lengyel nemzetiségű gyere-

kek részére alapított iskolákban az oktatás nyelve a nemzetiségek anyanyelve. A prágai központi kormány Iskolatügyi Minisztériuma 1961-ben jóváhagyta azt a tervezetet, amely szerint a magyar iskolákban a magyar órán belül a nemzeti irodalomon kívül az irodalmat szlovákul tanították volna. Ez az utasítás nagyobb kárt nem tehetett az anyanyelvű oktatásban, mert a már működő nemzetiségi oktatási hatóságok szorgalmazására 1963-ban hatálytalanították.

Az 1968-as 144. számú alkotmánytörvény kimondja, hogy a magyar nemzetiségű állampolgároknak joguk van az anyanyelvükön való művelődésre.

Annak ellenére, hogy az érvényben lévő 1968-as alkotmány garantálja az anyanyelven való művelődés jogát, 1974-től Szlovákiában a hatalmi szervekben felerősödnek azok a törekvések, amelyek a magyar tanítási nyelvű iskoláknak 2 nyelvű (alternatív) iskolákká történő magváltoztatását igyekeztek elérni. Erre jó alkalom kínálkozott a 70-es évek vége felé, amikor az új oktatási törvény megalkotása és jóváhagyása időszerűvé vált.

Az 1978-ban a Szövetségi gyűlésben elfogadott törvényt követően a SZNT is új törvények meghozatalára készült, az 5. évfolyamtól kezdve bevezették volna minden tantárgy szlovák nyelvű oktatását, a magyar nyelv és irodalom, valamint a történelem és a földrajz kivételével. Ha ez rendeletté vagy törvénné válik, akkor rövid időn belül felszámolhatták volna a magyar nyelvű iskolákat.

Ekkor alakult meg a magyar iskolák megmentésére a Csehszlovákiai Magyar Kisebbség Jogvédő Bizottsága. Az átdolgozott javaslat 1978. novemberé-

re készült el, a korábbi tervben deklarált cél, a magyar iskolák oktatási nyelvének megváltoztatása helyett enyhébben fogalmaz, és csak a szlovák nyelv fokozottabb oktatását hangsúlyozza, arra hivatkozva, hogy ez a magyar fiatalok társadalmi érvényesülését és a magyar főiskolások számának növelését segítheti elő. Szlovákia iskolaügyi minisztere a tervezet elfogadása előtt már rendelkezett arról, hogy 1979. februárjában, a második félévben, néhány iskolában kezdjék el a kísérleti oktatást a tervezet szerint.

1983 tavaszán javában folytak a munkálatok az új oktatási törvényjavaslaton. A párhatalom e törvénnyel akarta végleg megszüntetni a magyar nyelvű oktatást. Kimondja, hogy a nemzeti kisebbségek számára létesített iskolákban vagy osztályokban az illető nemzetiség nyelve az oktatási nyelv, de a 4. bekezdés szerint az iskolaügyi minisztérium elrendelheti, hogy némely iskolában meghatározott tantárgyakat más nyelven is oktassanak, mint az iskola nyelve.

A Jogvédő Bizottság tagjai megalakították Szlovákiai Magyar Iskolák Védelmi Csoportját. 1984. február 10-én körlevélben fordultak a magyar szülőkhöz, pedagógusokhoz és iskolabarátokhoz. Március 19-én a szlovák kormány rendkívüli ülése vontta vissza az eredetileg 5 fejezetből álló 32a) cikkely 4. és 5. bekezdését, amely szerint az iskolaügyi minisztérium elrendelheti, illetve engedélyezheti némely tantárgy szlovák nyelven való tanítását.

A 60-as évektől a minisztériumban működött a nemzetiségi iskolák ügyével foglalkozó csoport, tagozat, amelyet 1990-ben osztályrangra emelve, a nemzetiségileg vegyesen lakott területek iskolaügyi osz-

tályává alakították át. Feladatuk a nemzetiségileg vegyesen lakott területeken új iskolaalapítási és működtetési szabályzókkal olyan helyzetet teremtsenek, amelyben előnyöket élvező, nem tisztán anyanyelvű iskolák létesíthetők, és ilyen iskolákká változtassák át a magyar tananyelvű iskolákat is. Az óvodák, valamint az alap- és középiskolák szintjén egyaránt két típus szerint alapíthatók iskolák, osztályok. Az egyik típusba tartozó iskolákban vagy osztályokban a szlovákon kívül a teljes tanítás a nemzetiség anyanyelvén folyik. A másik típusú iskolákban, osztályokban csak a nemzetiség nyelvét tanítják, és az összes többi tantárgy oktatása szlovákul folyik.

Ez a javaslat tehát nem engedélyezi a tisztán anyanyelvű iskolákat

A megbízottak testülete 1959. február 5-én rendelkezett a törvények, minisztériumi rendeletek magyar nyelven való megjelentetéséről. Elrendelte a szlovák nyelv oktatás színvonalának felmérését a magyartanítási nyelvű iskolákban, és a Magyarországról behozandó könyvek válsztekának javítását.

A SZNT Elnöksége 1961. április 28-án megtárgyalta azt a jelentést, amely a magyar nemzetiségű lakosok között végzett munkáról szól, és a 74. számú határozatában mindenekelőtt elrendelte: megfelelő számú magyar pedagógus képzését, a tankönyvek színvonalának növelését, a magyar nemzetiségű diákok növelését a főiskolákon...

Az 1968-as szövetségi államrendezés után, a szlovák kormány először 1972. május 21-én foglalkozott a nemzetiségi iskolák helyzetével és a szlovák nyelv ezen iskolákban való tanításával.

A Szlovák Köztársaság kormánya 1973-ban az iskolaügyi minisztériumnak feladatult adta: szervezési, anyagi és személyi feltételeket kell teremteni az ifjúság művelődési színvonalának emeléséhez a magyar és ukrán tanítási nyelvű iskolákban, közép és főiskolába történő felvételnél fokozatosabban figyeljenek oda a nemzeti kisebbségek igényeire és részarányára,

1974-ben a kormány feladatult adta az oktatási miniszternek, hogy teremtsen meg a feltételeket a magyar nemzetiségű tanulók számának fokozatos emelésére közép és főiskolákon. További új elem a határozatban, hogy fokozatosan meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy az 5 éves, óvo-

dás gyerekek elsajátíthatják a szlovák nyelv alapjait.

A kormány határozatait a minisztérium nem hajtotta végre következetesen. A 2 leglényegesebb kérdésben, a magyar tanítási nyelvű szakközépiskolák és szakmunkásképzők hálózatának magyar nemzeti kisebbség igényei szerinti arányos kiépítésében, és a magyar főiskolások számára arányos növelésében, gyakorlatilag semmilyen előrelépés nem történt.

Az 1991-ben foganatosított intézkedések nem idéztek elő gyakorlati változásokat az oktatási nyelv terén.

A kormányzat már 1995-ben elszánta magát az alternatív iskola bevezetésére.

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 1995. október 15-én elfogadta az államnyelvről szóló törvényt, melynek 4. § foglalkozik az államnyelv használatával az oktatásban. Az államnyelvtől eltérő nyelv a külön előírásokkal meghatározott mértékben lehet az oktatás és a vizsgáztatás nyelve.

1998 tavaszán a SZNT elé került az iskolai törvénynek az SNS által szorgalmazott módosítása. Ez szerint: az oktatás nyelve az államnyelv, a nemzeti kisebbségekhez, etnikai csoportokhoz tartozó polgároknak biztosítva van, az államnyelv elsajátításának joga mellett, a saját nyelvükön való művelődés joga, igényeik szerint iskolák vagy osztályok alapításával, de kötelezően szlovákul tanítják a történelmet, földrajzt.

A szlovákiai magyar iskolahálózat fejlődésének áttekintése

A magyar nyelv és irodalom az egyetlen tantárgy, amely tantervének megalkotásában a magyar kisebbség pedagógusai és iskolaügyi szervei részt vettek, és amelynek oktatásában megjeleníthető a magyar és a szlovákiai magyar irodalom. A történelem, a földrajz, de az összes többi tantárgy is nélkülözheti a magyarsággal kapcsolatos további ismeretek elsajátítását, sőt a szlovákiai magyarsággal kapcsolatosakat is.

A magyar nyelv és irodalom az egyetlen tantárgy, amely tantervének megalkotásában a magyar kisebbség pedagógusai és iskolaügyi szervei részt vettek

Óvodák a 2.világháború után a magyar tanítási nyelvű óvodák az 1950-51-es tanévben jöttek létre először

Alapiskolák A magyar tannyelvű alapiskolák a kezdetektől fogva csak anyanyelven oktató iskolák voltak. E megállapítás alól csak azok a vegyes igazgatású iskolák jelentenek kivételt, amelyek a helyi szlovák és magyar alapiskolák egy igazgatóság alá helyezésével keletkeztek az 1970-71-es iskolai évtől kezdődően. 10 év alatt 195 magyar tanítási nyelvű iskolát vontak közös igazgatóság alá. Ezen iskolákban minimális jogkörrel tagozatként működnek a magyartanítási nyelvű osztályok, rendszerint külön igazgatóhelyettes felügyelete alatt.

1948-tól alakulhattak meg újból magyar tanítási nyelvű osztályok, először a szlovák iskolák kötelékében. Így az 1948-49-es tanévben 154 magyartanítási nyelvű osztály nyílt meg, az 1949-50-es tanévre ez 319 osztályra bővült.

Az iskolák integrációjának végrehajtásáról a kormány 1965. október 27-én döntött, és azt Szlovákiában az akkori Oktatási és Művelődési Megbízotti Hivatal 1966-tól valósította meg. Az intézkedéseket végrehajtó nemzeti bizottságok elsősorban az egy-, ill. kétosztályos kis alapiskolákat csatolták más települések iskoláihoz, az iskolaépítés, a közlekedés, az iskolai étkeztetés, az iskolán kívüli tevékenység jobb lehetőségére való hivatkozással.

A magyar nemzeti kisebbség által lakott járásokban az alapiskolák integrációja természetesen nemzeti problémákat is okozott, hiszen sok helyen az anyanyelvű oktatás megvonásával is fenyegetett. Az 1966 és 1972 között magvalósított iskola összevonásoknak Szlovákiában 297, zömében egyszintű iskola esett áldozatul, ebből 34 volt magyar nyelvű. Akadt azonban jó néhány olyan település, ahol csak szlovák iskola maradt.

1960-66 között Szlovákiában összesen 301 alapiskola szűnt meg ebből 80 volt magyar (555 magyar iskolából 475 maradt) Megszűnt a magyar alapiskolák 14,4%-a (az ez időben megszűnt iskolák 26,57%-a volt magyar iskola)

1970-85-ig szinte egyenletesen folyik az alapiskolák megszűnése.

A szlovákiai magyar Alapiskolai hálózatot legjobban az iskolák 1970-85 közötti megszüntetése sújtotta. Szlovákiában ez

idő alatt 1503 alapiskola szűnt meg, ebből 226 volt magyar Tehát Szlovákiában megszünt az alapiskolák 39,2%-a, de a magyar iskolák 46,12%-át számolták fel. Az összes megszüntetett alapiskola 15,03%-a magyar tannyelvű iskola volt.

1973. október 17-én tárgyalta meg az iskolák integrációjának eddigi lefolyását a kormány, és elfogadta az alapiskolák további integrációjának ütemtervét. 1996-ig 3 szakaszban a nemzeti bizottságok tervei alapján összesen 162 magyar tannyelvű alapiskolát kellett volna megszüntetni, Szlovákiában összesen 1153 iskolát. A ténylegesen megszüntetett alapiskolák száma Szlovákia területén jóval magasabb volt a tervezettnél. A magyar iskolák hálózatát megint a szlovákiai átlaghoz képest sokkal nagyobb arányú megszüntetés sújtotta, hiszen a tervezettnél közel kétszer több magyar alapiskola szűnt meg az említett időszakban.

A 80-as évek derekán megállt az alapiskolák integrációs folyamata, és az előrejelzésekkel ellentétben, stabilizálódott a magyar tannyelvű iskolák hálózata is.

1985 óta a magyar alapiskolák száma kiegyensúlyozottan kevéssel 260 fölött mozog.

Középiszkolák (gimnázium magyar szakközépiszkola, szakmunkásképző intézetek)

Három típusú középiszkolát különböztetünk meg: 1. általános műveltséget nyújtó középiszkolát – gimnáziumok, 2. szakközépiszkolák és szakiskolák, 3. szakmunkásképzők

Komáromban 1950. szeptember 1-jén megnyílt az első magyar tanítási nyelvű gimnázium. Az Oktatási, Tudományos és Művészeti Megbízotti Hivatalban 1950. október 27-én elkészült az első jelentés a magyar tannyelvű iskolákról. A jelentés arról számolt be, hogy valamennyi magyar iskola 1950. szeptember 1-jével kezdte el önálló működését, és két harmadfokú középiskola megalakulásáról, 1 általános gimnáziumról Komáromban, és 1 tanítóképzést szolgáló pedagógiai gimnáziumról Pozsonyban, Ezenkívül még 2 ipari szakközépiszkola mellett nyílt magyar tagozat, Pozsonyban és Kassán.

Az új magyar értelmiségi réteg a munkások és parasztok köréből történő kinevelése érdekében a dolgozók felsőbb magyar tanítási nyelvű iskolákat hoztak létre Dunaszerdahelyen, Érsekújvárott és Komáromban, pedagógiai és technikai irány-

zatokkal, ill. további, ilyen típusú iskolák nyitását vették tervbe.

Szakközépiskolák nyitása iránt azonban a kisebbség körében nem mutatkozott igény.

A magyar gimnáziumok hálózata a szlovákiai magyarság igényeinek megfelelően épültek ki. Ezek az általános műveltség megszerzésének iskolái, amelyeknek fő feladata a főiskolai, egyetemi képzésre való felkészítés. A 70-es évek elejére már 13 gimnázium működött és további 9-ben nyitottak magyar tannyelvű osztályokat. Ma 11+8-as hálózat működik.

1991-re kezdtek megalakulni a felekezeti és magániskolák.

A szakközépiskolák vonatkozásában a magyar tannyelvű oktatás lassabban fejlődött, mint a gimnáziumok esetében. 1950-ben 3 szakközépiskolában folyt magyar nyelvű oktatás. magyar tannyelvű szakközépiskola csak alakult, Kassán, és ez ideig 8 szakiskolában alakultak magyar osztályok.

Az 50-es évek végén megnyitáltak ugyan

további magyar tannyelvű szakiskolák is, de ez még mindig nem tudta kielégíteni az igényeket.

1970-ben 5 ipari iskola, 4 közigazgatási iskola, 6 mezőgazdasági iskola, 2 pedagógiai iskola és 1 leányiskola volt. Összesen tehát 21 szakközépiskolában folyt magyar nyelvű oktatás

Az 1983-84-es tanévben Szlovákiában összesen 5 önálló magyartanítási nyelvű szakközépiskola működött, ebből 1 ipari, 3 mezőgazdasági és 1 egészségügyi, és volt 18 közös igazgatású iskola.

A szlovákiai magyar állami szakközépiskola hálózatban 1996-ig már gyakorlatilag nem történt változás, hiszen 5 önálló magyar tannyelvű állami szakközépiskola és 19 vegyes igazgatású állami iskola működött. Az állami szakiskolák, ill. osztályok közül megszűnt a kémiai iskola Pozsonyban, a mezőgazdasági Tornalján, és a pedagógiai Léván. Közben alakult egy ipari iskola Ógyallán. A 90-es években alakult további 3 magyartannyelvű leányiskola (Szencen, Dunaszerdahelyen és Királyhelmeceen)

és egy közös igazgatású Udvardon, közben alakult 2 vegyes igazgatású magán közgazdasági iskola (Dunaszerdahelyen és Párkányban). 1996-ban tehát Szlovákiában 26 szakközépiskolában folyt magyar nyelvű oktatás.

A szakmunkásképzés szervezése, felügyelete a kezdetektől fogva megoszlik a minisztériumok között. A magyar tanítási nyelvű képzés megszervezésére nem volt egységes magyar társadalmi igény.

A szlovák tanítási nyelvű szakmunkásképzők a magyar tanulók részére létrehozott osztályaiban a szaktárgyakat szlovákul oktatják.

1980-as időszakban különösen szorgalmazta a párt a magyar nyelvű szakmunkásképzést.

Hat önálló magyar tannyelvű szakintézet működött ekkor – Komárom, Karva, Dunaszerdahelyen 2, Kövecses, Lelesz. További 19 közös igazgatású iskolában tanítottak magyar nyelven.

A 24 magyar szakintézet közül 12 mezőgazdasági szakmai irányzatú, 4 építészeti szakú volt, a többi 8 különböző ipari szakmákra képesített. 1983-ra megszüntettek 3 magyar tannyelvű szakmunkás képzőt (Komárom, Kövecses, Lelesz) valamint 2 vegyes igazgatású iskolát (Komárom, Mecenzéf), de 8 iskolában szerveztek magyar tannyelvű osztályt (Somorja-vendéglátó, Bozita, Bárca – mezőgazdaság, Rozsnyó – gép-ipari, Galánta – építészet, Nagykapos – energetika, Királyhelmece – ipari. Országos szinten a szakmunkásképzés ezután 1990-ig lassú gyarapodást mutatott.

Látszólag kedvező folyamatok is végbe mentek a szlovákiai magyar szakmunkásképzésben. Az 1996-os tanévre már 5 magyarul is oktató magán szakmunkásképző iskola működött, s ezek közül 4 egészében magyar tannyelvű. Ez ellensúlyozta az 1983-tól megszűnt 7 állami intézményt miközben létrehozta ez idő alatt 3 új állami intézményt is.

1996-ban Szlovákiában 3 állami és 4 magán, kizárólag magyar tannyelvű szakmunkásképző iskola működött, ezenkívül további 22 állami és 1 magániskolában voltak magyar tannyelvű osztályok.

Neszméri Tünde

forrás: archiv

Republika československá. — Csehszlovák köztársaság.

Školský rok 1983/84. Zem: Osztrákországi SZLOVÉNKO. Číslo 11/64
Tanév 1983/84. Osztrákországi SZLOVÉNKO. Szám 301

Školský inšpektorát: *Nové Zámky*
Tanfelügyelőség: *Nové Zámky*

nyelvi triéna *Nové Zámky* škola ľudovej v *Nové Zámky*
osztály *Nové Zámky* népiskola *Nové Zámky*

U škól súkromných s právom verejnosti: — Nyilvánossági joggal felruházott magániskoláknál:
Právo verejnosti udelené ministerským výnosom zo dňa...
A nyilvánossági jog a minisztérium 19... évi... hó... n... kelt... sz. rendeletével adatott meg.

Priepustné vysvedčenie zo školy ľudovej. Népiskolai elbocsátó bizonyítvány.

Ember Béla

narodený dňa *19. február* 19...
született 19...
okres *Nové Zámky* náboženstva *r. kat.* napján *Nové Zámky* ban, polit. járás
od *1982.10.1.* do *1984.4.28.* a to ostatný raz do *1984.* roč.,
1982.10.1. do *1984.4.28.* ig, utóljára a helybeli iskola *nyelvi* osztálya *1982.10.1.* től
triedy školy tunajšej, a dostáva tieto známky — és a következő osztályzatot kapta:
Mravy - Magaviselet *elégéges*
Pílnošť - Szorgalom *elégéges*

v náboženstve - hittanban	<i>elégéges</i>
v občianskej nauke a výchove polgári jogok és kötelességekben	<i>elégéges</i>
v jazyku vynúvacom tannyelvben	<i>elégéges</i>
v éltani - olvasásban	<i>elégéges</i>
v művelési a pravopise nyelvtanban és helyesírásban	<i>elégéges</i>
v szöveg - fogalmazásban	<i>elégéges</i>
v jazyku česko- slovenskom csehszlovák nyelvben	<i>ji</i>
v éltani - olvasásban	<i>ji</i>
v művelési a pravopise nyelvtanban és helyesírásban	<i>ji</i>
v szöveg - fogalmazásban	<i>ji</i>
v zemapise - földrajzban	<i>elégéges</i>
v dejepise - történelemben	<i>elégéges</i>
v prírodopise - természetrajzban	<i>elégéges</i>
v prírodopyle - természettanban	<i>elégéges</i>
v počtoch a merbe - számtanban és mértanban	<i>ji</i>
v kreslení - rajzban	<i>ji</i>
v písaní - szépíráásban	<i>ji</i>
v speve - énekekben	<i>ji</i>
v ručných prácach výchovných nevelő kézimunkában	<i>ji</i>
v ručných prácach žen. a naukou o dom. hosp. női kézimunka és háztartásban	<i>ji</i>
v telesnej výchove - tornázásban	<i>magyar ji</i>
v predmetoch nepovinných nem kötelező tantárgyak- ban	
Zovňajšia úprava písomných prác írásbeli dolgozatainak külalakja	<i>magyar oszto</i>

Az archiválás szabályairól

Önkormányzati tevékenységünk során különböző írott, képes, hang és egyéb anyagok, dokumentumok, tehát iratok születnek, amelyek dokumentáló értékkel rendelkeznek, ezért szakszerűen kell azokat feldolgozni, tárolni és védeni, hiszen némely hivatalos irat, mint például a számviteli iratok, akár egy későbbi időpontban is szükségessé válhatnak, vagy esetleges vitatott ügyek elrendezéséhez is nélkülözhetetlenek lehetnek. Külön jelentőséggel bír az adóellenőrzés, vagy a munkavállalók nyugdíjigogosultságának igazolásához szükséges akták megfelelő tárolása.

2002. december 31-ig Szlovákiában a 149/1975-ös iratmegőrzésről szóló törvény volt érvényben, amely azonban nem vonatkozott az összes fizikai és jogi vállalkozásra, csak az állami vállalatokra, a központilag irányított költségvetési és járulékalapú szervezetek vállalkozói tevékenységére. A dokumentumok, ügyiratok, hivatalos anyagok archiválását a 395/2002 T.t. számú archivumokról és nyilvántartásokról szóló, 2015-ben az európai irányelvek átültetésének céljával módosított törvény szabályozza napjainkban.

A 2015. november 1-től érvényes törvény az új állami archivumrendszert vezette be, és reagált a meglévő törvény alkalmazására. E rendelet határozza meg tehát a közfeladatokat ellátó szervek-

hez beérkező és az ott keletkezett papír alapú és elektronikus köziratok (a továbbiakban: irat) kezelésének egységes követelményeit, továbbá a központi államigazgatási szervek és az önkormányzatok iratkezelési szabályzatai végrehajtásának ellenőrzési rendjét is. A törvény egyes részei idén március elsejétől lépnek érvénybe.

Hatékonyabb együttműködés

A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2015. szeptember 30-án hagyta jóvá a törvény módosításait, amely átvette az Európai Unió, a tagállamok területéről jogellenesen kijuttatott kulturális javak visszaszolgáltatásáról szóló új európai irányelv rendelkezéseit. Az európai jogszabály 2014-től helyettesíti az addig érvényben lévő irányelveket. Az irányelv értelmében a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma köteles az archiv dokumentum keresésekor és visszajuttatásakor a belső piaci információs rendszert (IMI) használni, amelyet az Európai Parlament és az Európai Tanács rendelete alapján hoztak létre az EU-tagállamok hatékonyabb együttműködése céljából. Az Európai Bizottság által kifejlesztett és fenntartott informatikai eszköz célja, hogy elősegítse azon nemzeti illetékes hatóságainak egymás közötti kommunikációját, amelyek a belső piac részére releváns tevékenységekben érintettek.

Elektronikus archivum

A törvény legújabb módosítása az államigazgatás területét a következőkben is érinti: a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumára új kötelezettségeket ró, különös tekintettel a nyilvántartások időtartamának megállapításával kapcsolatosan, mint ahogy az új, központi nyilvántartás és bélyegzők nyilvántartásának vezetésével kapcsolatosan is. Ugyanakkor az államigazgatás archivációs és nyilvántartási részlegét kiegészítették azon nyilvántartási részekkel, amelyek tartalmukat tekintve jogi formát igényelnek. Mindemellett a jogszabály értelmében a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma honlapján közzéteszi az irattári dokumentumok központi nyilvántartását, az irattári nyilvántartást; és a történelmi bélyegzők és bélyegzők jegyzékét készíti el. Ezek a lépések és funkciók teszik lehetővé a minisztérium elektronikus archivumának létrehozását.

A módosítások bevezetésével növekedett az állami nyilvántartások elérése, és csökkent a létrehozó idővesztése és kiadásai is a terület feladatainak ellátásával kapcsolatosan.

Szlovák Nemzeti Nyilvántartás

A 2015-ös módosítás Szlovákia közigazgatási területének felosztásával összefüggő nyilvántartási rendszer változását is érintette. Ennek értelmében a Szlovák Köztársaság Belügyminisztériuma létrehozja a központi állami nyilvántartásnak, azaz a Szlovák Nemzeti Nyilvántartásnak és a nyolc, regionális területi hatáskörrel rendelkező állami nyilvántartásnak, valamint ezek speciális kirendeltségeinek. Így vált a selmecbányai kirendeltség a Szlovák Nemzeti Nyilvántartó és a lőcsei kirendeltség az Eperjesi Állami Nyilvántartó speciális kirendeltségévé. Az eredeti 47 létesítmény kilencre való redukálásával csökkent a terület adminisztrációs terheltsége, hatékonyabbá vált a minisztérium koncepció, döntési és ellenőrzési tevékenysége. A módosítások bevezetésével növekedett az állami nyilvántartások elérése, és csökkent a létrehozható idővesztése és kiadásai is a terület feladatainak ellátásával kapcsolatosan.

Szlovákiában a legnagyobb és legjelentősebb nyilvántartási intézmény a Szlovák Nemzeti Nyilvántartó. Feladata átvenni, védeni, szakmailag és tudományosan feldolgozni, hozzáférhetővé tenni, és ezzel biztosítani a nyilvántartott dokumentumok hozzáférését és felhasználását. Regionális területi hatáskörrel a besztercebányai, pozso-

nyi, kassai, nyitrai, eperjesi, trencséni, nagyszombati és nagybiccsei kirendeltséggel rendelkező zsolnai intézmények rendelkeznek.

Elektronikus irattározási rendszereket

A tökéletesen papírmentes iroda kialakítására még nincs lehetőségünk, mert az iratok egy része papíron keletkezik, ezért tárolásukról, őrzésükéről gondoskodni kell minden szervnél. Az irodai munka során azonban törekedni kell arra, hogy az iratok felhasználása a lehető legegyszerűbb legyen. Ennek érdekében elektronikus irattározási rendszereket alakíthatnak ki a szervek. Napjainkra a törvényi szabályozások is igazodnak az elektronikus iroda kialakításának követelményeihez. A dokumentumok archiválása kapcsán ugyanis további változásokat eredményezett a fent említett törvény módosítása. Lehetővé vált az eredeti, nyilvántartásba vett dokumentum elektronikus másolatának archiválása, amennyiben arról megfelelő módon készíti az adott szerv másolatot. A nyilvántartó köteles az ilyen kikért kivonatokon, igazolásokon és másolatokon igazolni a nyilvántartásban szereplő eredeti irat azonosságát. A gyakorlati tapasztalatok alapján a törvényben kiegészítették a kihágások és szabálysértések részt is, amely a nyilvántartott dokumentumok öt évente történő kiiktatását érinti.

A postai úton érkező, papíralapú küldemények átvételét, felbontását, érkeztető azonosítóval történő ellátását, a küldemények hiteles elektronikus irattá történő átalakítását, érkeztető nyilvántartásba való bevezetését, a címzett részére elektronikus úton történő megküldését, elektronikus irattárban tároljuk, a közfeladatot ellátó szerv által használt iratkezelési szoftverben, amelyben az elektronikusan tárolt irattári anyag meghatározott időtartamú elektronikus őrzése történik. Elektronikus iktatókönyv alkalmazása esetén az iktatókönyv zárásának részeként el kell készíteni az elektronikus érkeztető nyilvántartásnak, az elektronikus iktatókönyvnek, azok adatállományainak (címlista, tételszám, megőrzés, iratforgalom dokumentálásának információi) és az elektronikus dokumentumoknak az év utolsó munkanapi iktatási állapotát tükröző, az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól szóló jogszabályban meghatározottak szerint archivált változatát.

Iktatókönyv

Az irat iktatása előtt meg kell állapítani, hogy van-e előzménye. Amennyiben a küldeménynek a tárgyévben van előzménye, akkor azt az előzményhez kell kötni vagy a következő alszámára kell iktatni papír alapon is. A kézhez kapott iratot vagy postát bélyegzővel kell ellátni, felvezetni rajta a beérkezés időpontját, az iktatószámát és be kell vezetni az iktatókönyvbe. Az iktatókönyv tartalmazza minimálisan az alábbi, az iktatókönyvben nyilvántartott iratokra vonatkozó adatokat: sorszámot, amely az iktatószám része, iktatás időpontja, adathordozó típusa (papír alapú, elektronikus), küldés időpontja, módja, küldő adatai (név, cím), hivatkozási szám (megküldő száma), mellékletek száma, megküldő szervezeti egység megnevezése, irat tárgya, intézés határideje, módja és elintézésének időpontja, irattári tételszám, irattárba helyezés.

Az iraton és az előadói íven fel kell tüntetni az irat egyértelmű azonosítást lehetővé tevő egyedi azonosító adatát. Az iratot a felsorolt adatok rögzítésével, az e célra rendszeresített iktatókönyvben, iktatószámon kell nyilvántartani (iktatni). Az iktatást olyan módon kell végezni, hogy az iktatókönyvet az ügyintézés hiteles dokumentumaként lehessen használni. Az iratforgalom keretében az átadást-átvételt minden esetben úgy kell dokumentálni, hogy egyértelműen bizonyítható legyen, ki, mikor, kinek továbbította vagy adta át az iratot. Az iratok iktatásával és az iratforgalom dokumentálásával biztosítani kell, hogy az ügyintézés folyamata, és az iratok szervezeten belüli útja pontosan követhető és ellenőrizhető, az iratok holléte pedig naprakészen megállapítható legyen. Az iratkezelési folyamat szereplőit (szervezeti egység, szignál, kiadmányozó, ügyintéző, ügykezelő) megszűnés, átszervezés és személyi változás és az iratok archiválása esetén a kezelésünkben lévő iratokkal a nyilvántartások alapján tételesen el kell számoltatni, arról átadás-átvételi jegyzőkönyvet kell felvenni és gondoskodni kell az iratok további kezeléséről.

Az elektronikus iktatókönyvhöz hasonlóan a papíralapú iktatókönyvet az év utolsó munkanapján, az utolsó irat iktatása után le kell zárni. A papír alapú iktatókönyv zárása esetén az iktatásra felhasznált utolsó számot követő aláhúzással kell a zárást elvégezni, majd azt

a keltezést követően aláírással, továbbá a közfeladatot ellátó szerv hivatalos bélyegzőlenyomatával kell hitelesíteni. Ezt követően a lezárt iktatókönyvben nem lehet iktatást végezni.

Aktualizálni kell a meglévő iratkezelési rendeletet

A Szlovák Köztársaság Belügyminisztériumának 49/2019-es rendelkezési alapján, amely 2019. március 1-vel lépett érvénybe a 410/2015-ös törvénybe foglaltak lettek kiegészítve. A rendelet értelmében 2020. január 1-vel lép majd érvénybe a rendelkezés I. cikkelyének 11, 13, 15, 16, 17 és 19-es pontjain kívül az I. cikkely 12-es pontja, amely 2022. január 1-vel válik érvényessé. A rendelkezés értelmében idén június 1-vel a nyilvántartást érintő rendeletek összehangolásának kell megvalósulnia a tárgyalt jogszabály pontjaival. Így mindenkinek aktualizálnia kell a már meglévő iratkezelési rendeletét, hiszen az iratkezelési szabályzat tárgyalja a nyilvántartási és tárolási feltételeket, a működési és ügyrendi szabályokat, az alkalmazott informatikai eszközöket és eljárásokat, az iratok szakszerű és biztonságos megőrzését, mint ahogy az iratkezeléshez szükséges tárgyi, technikai és személyi feltételeket is.

A legfrissebb változások leginkább az elektronikus nyilvántartást érintik. A gyakorlatban az elektronikus iratokkal való bánásmód új szabályait kell bevezetni, mint azok feldolgozása, archiválása és elektronikus kézbesítése. Az iratkezelési rendelet a nyilvántartási részleg iránymutató dokumentuma, amely a tevékenység alapvető részeit tárgyalja a nyilvántartást vezető konkrét feltételeire és lehetőségeire szabva. Mindegyik vállalkozói és nem vállalkozói alany tevékenységéből, belső és külső kapcsolataiból adódóan más jel-

leggel bír, ezért a nyilvántartási szabályzatának is specifikusan a saját feltételeit kell követnie, megszabnia.

Az iratkezelési rendelet belső útmutató

Az iratkezelési rendelet (szabályzat) és terv tehát kötelező érvényű belső útmutató az adott szubjektumnak, amely leginkább az alapvető meghatározások magyarázatát, az egyes szervezeti egységek ügyiratokkal, dokumentumokkal való szakszerű kezelését és bánásmódjának menetét, a nyilvántartás módját és biztonsági rendelkezéseket (megron-gálás, visszaélés, elvesztés), az alkalmazottak kötelezettségeit és felelősségeit, az iktató feladatait és az iratarchiválás szabályait tartalmazza. Az iratokat és az adatokat védeni kell különösen a jogszabálytalanság, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés, megsemmisítés, valamint a megsemmisítés és sérülés ellen. Az iratkezelési szabályzatban az iratkezelés minden fázisára meg kell határozni azokat az előírásokat, amelyek biztosítják a papíralapú és az elektronikus iratot egyaránt tartalmazó ügyiratok egységének megőrzését, kezelhetőségét és használhatóságát. A szerv vezetője a szerv szervezeti és működési szabályzatában határozza meg az iratkezelés szervezeti rendjét, az iratkezelésre, valamint az azzal összefüggő tevékenységekre vonatkozó feladat- és hatásköröket, továbbá kijelöli az iratkezelés felügyeletét ellátó személyt.

Irattári terv

A nyilvántartást vezető szerv iratkezelési rendeletének kötelező mellékletét képezi az irattári terv, amelyet szintén érdemes aktualizálnunk. Ez a dokumentum a nyilvántartásunkat tárgyi csoportokba

osztja, és nyilvántartási jellel jegyzi. Az irattári terv szerkezetét és rendszerét a címmel ellátott irattári tételek csoportosításával, továbbá a szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezéssel kell kialakítani. A szerv ügykörei között meglévő tartalmi összefüggések alapján elvégzett rendszerezés eredményeként az irattári tételeket különböző főcsoportokba, azon belül pedig csoportokba és alcsoportokba kell besorolni. A nyilvántartási jel a dokumentum helyét állapítja meg a nyilvántartásban, amely egyben a tárolás idejét is mutatja. Az „A” jellel a nyilvántartás azon csoportjait jelöljük, amelyek hosszútávú tárolást igényelnek, majd archiválásra kerülnek. A többi dokumentációt nem jelöljük az „A” jelzéssel. Az ügyiratokat és a nyilvántartott egyéb iratokat - a szerv ügyköreit az azonos tárgyú egyedi ügyekig lemenő részletességgel felsoroló jegyzék segítségével - tárgyi alapon kell tételekbe sorolni.

Az irattári tétel egy vagy több tárgykör (ügykör) irataiból is kialakítható, annak figyelembevételével, hogy:

- egy irattári tételbe csak azonos értékű, levéltári megőrzést igénylő vagy meghatározott időtartam eltelte után selejtezhető iratok sorolhatók be;
- az egyes irattári tételek megfelelő alapul szolgálnak az éves ügyiratforgalmi és hatósági statisztikai adatszolgáltatáshoz;
- a szerv hatékony működtetése egy adott funkciót illetően az ügykörök milyen mélységű áttekintését igényli.

Selejtezés

Az egyes irattári tételekhez kapcsolódóan meg kell határozni, hogy melyek azok

az irattári tételek, amelyek iratai nem selejtezhettek, és melyek azok, amelyek iratait meghatározott idő eltelté után ki lehet selejtezni. A nem selejtehető irattári tételek esetében meg kell jelölni azt is, hogy melyek azok, amelyek iratait meghatározott idő eltelté után levéltárba kell adni, és melyek azok, amelyek megőrzéséről az iratképző - határidő megjelölése nélkül - helyben köteles gondoskodni. A nem selejtehető és levéltárba adandó irattári tételek, továbbá a selejtehető irattári tételek esetében meg kell jelölni az irattári őrzés időtartamát. Az irattárolás rendszerét úgy kell kialakítani, hogy lehetőség legyen az egyszerű visszakeresésre, a gyors ügyintézésre. A gyakran használt iratokat az ügyintéző számára könnyen elérhető helyen (kézi irattárban) érdemes tárolni. Az archi-

Az iratok selejtezését csak szabályszerűen lehet elvégezni. Jegyzőkönyvet kell készíteni és gondoskodni kell a megfelelő megsemmisítésről, hogy visszaélésre ne adjon lehetőséget a szemét lerakóhelyen zsákokban elhelyezett lejárt őrzési idejű irat.

válható, lezárt ügyek iratait irattároló szekrényben, helyiségben biztonságos módon kell megőrizni, biztosítva a sérülésmentes elhelyezést. Az iratok jelentős részét, ha a törvény másképp nem rendelkezik, három vagy öt évig kell megőrizni, ezután selejtezni kell őket. Az iratok selejtezését csak szabályszerűen lehet elvégezni. Jegyzőkönyvet kell készíteni és gondoskodni kell a megfelelő megsemmisítésről (elégetés, iratmegsemmisítő berendezés használata), hogy visszaélésre ne adjon lehetőséget a szemét lerakóhelyen zsákokban elhelyezett lejárt őrzési idejű irat.

A törvény értelmében archivált dokumentumokhoz mindenki írásos kérvény alapján hozzáféréssel rendelkezik. Az iratokhoz való hozzáférés az információhoz való hozzáférés jogának része, amelyet a Szlovák Alkotmány biztosít. Ez a jog azonban a törvény által meghatározottak szerint korlátozva van.

Beke Beáta

Bódvavendégi (Host'ovce) Kassától 38 km-re délnyugatra, a Bódva jobb partján, a magyar határ mellett fekszik. Közúti és vasúti határátkelő Magyarország felé.

A fenti címmel jelent meg 2000-ben Petrovay R. Sándor és Szilasi István könyve az apró településről. A cím találó, hiszen Bódvavendégi (1263) a harmadik legkorábban kialakult település a történelmi Torna vármegyében, amelyet csak Torna (1234) és Torna-görgő (1245) előzött meg.

Bódvavendégi fennállásának 750. éves évfordulója alkalmából pedig Kovács Ágnes szerkesztésében egy újabb kiadvány készült és jelent meg a településről „Bódvavendégi 1263 – 2013” címmel. Ekkor a község kultúrműsorral ünnepelte fennállásának évfordulóját. A helyi önkormányzat által szervezett programban 2013. június 1-jén fellépett a Csámborgó zenekar, valamint az Időgép együttes adott koncertet. Éjjeli tűzijáték volt, majd hajnalig tartó mulatsággal és szórakozással zárták az ünnepséget.

Hagyományait megőrizték

„2003-óta szervezünk különböző ünnepnapokat és rendezvényeket, amelyek általában nyáron, pontosabban augusztus végén szoktak megvalósulni. 2012 óta a mindennapi kenyereinket ünnepeljük, amely már azt mondhatom, hogy hagyománnyá vált. 2017-től farsangi bált és disznótoros napot szervezünk, valamint megemlékezünk az 1848/49-es forradalom és szabadságharcban elesett hősről. Az utóbbi években több könyvbemutatót is szerveztünk. Főként olyan könyvek kerültek bemutatásra, amelyek községünkhöz kapcsolódnak vagy eseményben, vagy a szerző által. A rendezvé-

nyek az önkormányzat és a Csemadok Bódvavendégi Alapszervezete közös szervezésében jönnek létre. Szinte mindent együtt csinálunk, ugyanis az életrevalók minden szervezetnek tagjai. Programjainkkal az összetartozásunkat és az egymással való kommunikációt és szórakozást akarjuk elősegíteni” – eszteleni kulturális életüket Béres Tibor polgármester.

A községben a Csemadok alapszervezetét 1952-ben alakították meg. Elnöke Horváth István. A szervezet égisze alatt működik a Bódvavendégi Hagyományőrző Együttes, amelynek vezetője szintén Horváth István.

A hagyományőrző csoport 1992-ben alakult újra a Csemadok helyi szervezetén belül. Célja a hagyományőrzés és hagyományápolás, amelyeket Kristóf János és Cséplő János őriztek meg számunkra. Király József visszaemlékezésének köszönhetően és Bodonyi András hozzájárulásával formálódott és zenével bővült. Lakodalmi tréfás verbunkot, Medvetáncot, magyar betlehemi játékokat, katonánótákat, Bódvavendégi lakodalmas szokásokat mutat be a csoport.

A falu öregszik

Bódvavendégi a Bódva és Torna folyók melletti területen fekszik. A község neve a magyar vendég szóból származik. Királyi, egyben a király által telepített vendégeknek (telepeseknek, hospeseknek) a lakóhelyét jelöli. Első írásos említése 1263-ból származik. A lakosság eredetileg földműveléssel, mészkefejtéssel és mészégetéssel foglalkozott. A község ha-

tárában ametisztelőhely is található. Az első és második világháború során az itt élő emberek sok viszontagságon mentek keresztül. A falu közepén elhelyezett, a két világháborúban elesett hősök emlékműve is bizonyítja ezt. A trianoni diktátumig Abaúj-Torna vármegye Torna járásához tartozott a település. 1938 és 1945 között újra Magyarország része lett, majd 1964-ben összevonták Tornaújfaluvall és Tornahorvátival, és az egyesített község neve Újbódva lett. 1989 óta, a rendszerváltást követően újra önálló település.

„Napjainkban 195 lakója van falunknak, amelynek mintegy harmincöt százaléka nyugdíjas és megközelítőleg tizenhárom százaléka az aktív korosztálynak munkanélküli. Az idősek gondozását mindenki családon belül próbálja megoldani, bár egyre elterjedtebb az otthonokba való elhelyezés is. A fiatalabb generáció kis létszámban képviselteti magát. Az iskolát 1977-ben az óvodát 1983-ban szüntették meg községünkben. Az intézmények újrarendítése jelen helyzetben elképzelhetetlen, mivel nincs, és a közeljövőben nem is várható megfelelő létszámú gyermek. A fiatalok számára a szórakozásra lehetőség korlátozott, csak a fent említett programok jöhetnek számításba. Hosszabb ideje, jellemzően elhagyják szülőfalujukat, pedig számuk így is nagyon kevés. A megüresedett házakat eladják és általában kassai, szlovák anyanyelvű polgárok veszik meg, de vannak házak, amelyeket nem árulnak. Kassa közelsége mindemellett pozitívumot is nyújt, mivel munkahelyet biztosít és az ingatlanárak emiatt magasak” – nyújt betekintést a lakosság összetételébe Béres Tibor, aki immár ötödször lett polgármestere a településnek.

Bódvavendégit 1910-ben 427-en, túlnyomórészt magyarok lakták. A 2001-es népszámlálási adatok szerint 202 lakosából 182 magyar és 19 szlovák, illetve 2011-ben 198 lakosából 154 magyar és 43 szlovák nemzetiségű. Többségében ma is magyar ajkú lakosság lakja.

Kétnyelvűség

„Községünkben a kétnyelvűség csak szóban működik. A község névtáblák és egyéb információs táblák ki vannak helyezve magyarul is, és az emberek nagy része magyarul beszél, de az írásos kétnyelvűség nem működik. Egyrészt nem kapunk magyar nyelvű kérelmeket, másrészt nincs rá alkalmazott és forrás, hogy mindent két nyelven biztosítsunk” – ismerteti a helyzetet az ügyintézőkkel

kapcsolatosan a falu első embere.

Fejlődő kislelu

Bódvavendégit az utóbbi években lakhatóbbá vált. Útjai rendezettek, és nagy figyelmet fordítanak a zöld területek gondozására is. Pedig kis költségvetésből csak lassan tudnak fejlődni és fejleszteni.

„1996-ban nálunk is bevezették a földgázt, amelyet már nagyon vártunk akkortájt. A befektetés nagyobb részét a gázművek állta, de a községnek is, kis község lévén, költségvetéséhez képest rengeteg pénzébe és munkájába került ez a tevékenység. Egy évvel korábban sor került a villanyvezetékek és tartó oszlopok cseréjére is, amelyek már siralmas állapotban voltak. 2000-ben pedig a községi utak lettek felújítva önerőből, igaz csak az úgynevezett hidegaszfaltos módszerrel. 2008-ban belekezdünk a Községi Hivatal épületének felújításába, amelyet 2013-ban sikerült befejeznünk. A negyvenezer eurós befektetést saját költségvetésből finanszíroztuk. 2018-ban pedig a Mezőgazdasági Kifizető Ügynökséghez benyújtott pályázatunk lett sikeres, és aszfaltozásra kilencvenötezer eurót nyertünk, amelynek elszámolása jelenleg folyamatban van” – válaszolja fel a megvalósult befektetéseket Béres Tibor.

Kérdésünkre, hogy milyen terveik vannak még, elárulja, hogy a volt iskola épületét szeretnék felújítani és többfunkciós kulturális központtá alakítani. A köztérük felújítása mellett, a sportpályájuk kihasználtságának növelésén is gondolkodnak. Amire a községben még szükség van, az eddig le nem aszfaltozott utak rendbetétele, és a 350 méter hosszú temetőkerítés cseréje.

Érezhető segítséget a helyi akciócsoport nyújt

Bódvavendégit Kassától 38 km-re délnyugatra, a Bódva jobb partján, a magyar határ mellett terül el. A község a Bódva – völgyei Városok és Falvak Egyesületének tagja a megalakulásuk óta, azaz 1992-től. A szervezet huszonhárom települést ölel fel.

„Több közös dologban vettünk már részt kisebb - nagyobb sikerrel. Az utóbbi időszakban elmondhatom, hogy a legkisebb települések anyagilag is érzik a társulás támogatását. A tagsági díjakból befolyt összegekből minden község kapott egy buszmegállót, közös kiadványt csináltattunk a településekről, valamint a helyi akciócsoport minden községnek egyenlő

részesedést juttat, amely megközelítőleg reményeink szerint mintegy harmincezer euró lesz ez alkalommal” – fejt ki a polgármester.

A térségben annak idején nagyon kacsaringósra sikeredett a határvonal

A közelmúlt útlevél-ellenőrzéseire emlékeztet az országhatáron épült vámház, ugyanis a település közúti és vasúti határátkelő volt Magyarország felé. A magyarországi Hidvérgárdó és a szlovákiai Bódvavendégit egymáshoz olyan közel fekvő települések, hogy földjeik összeérnek, közöttük az országút és egy kápolna a határ. A Hidvérgárdó felé vezető út egy hármast elágazáshoz visz, amelynek másik két ága Bódvavendégit és Torna felé mutat. Az errefelé járatlan és figyelmen kívül autósokkal gyakran megesik, hogy ha nem kanyarodtak le balra Bódvavendégit felé, azonnal magyar felségterületre tévednek.

2008-ban a falu tulajdonába került a valamikori Bódvavendégit-Tornánádaska határátkelőhelyen álló kaszárnya épülete. A falu a pénzügyminisztérium tulajdonában lévő épületre elővásárlási jogot kapott, amellyel élt is, és befektetésük megtérülni látszik, hiszen az épületet éppen idén tudták értékesíteni.

„A község idegenforgalmi szempontból nem felkapott. Nem tudunk sok mindennel dicsekedni. Látogatók csak elenyésző mennyiségben jönnek községünkbe. Nincs szálláslehetőség sem, ezért csak átutazó turisták fordulnak meg néhanapján nálunk. Látnivalóink közé a két templomunkat tudnám sorolni, illetve van a községben egy vízimalom, amely magánkézben van” – tudjuk meg a Béres Tibortól.

A község domináns egyházi épületei a római katolikus és a református templom. További értékes, eredeti épületek is fennmaradtak, köztük pl. a vízimalom is. Bódvavendégit a kisebb lélekszámú falvak közé tartozik, amely megfelelő szintű lakossági szolgáltatásokkal rendelkezik. Az utóbbi három évben négy építkezési engedélyt adtak ki új családi házak építésére, és van, amelyikbe már be is költöztek, illetve fognak beköltözni családok.

„Mi, világunk közepén, akik itt élünk, nagyon szeretünk itt élni. Én úgy érzem, hogy ez egy csendes, nyugodt kislelu, ahol jó élni” – zárja beszélgetésünket a falu első embere.

Virágzik a bodrogközi borturizmus

A Bodrogközben a szőlőtermesztésnek régi időkre visszanyúló hagyománya van, és több település is dicsekedhet pincesorral. Egyre gyakoribbak a borkóstolók és májusban pedig már hagyományá vált több helyen is a „Nytott Pincék Napja”. A rendezvények egyre színvonalasabbak és évről évre több látogatót vonzanak. A „boros” rendezvényeket minden településen egy-egy civil szervezet hívta életre, de az önkormányzatok segítségével, támogatása nélkül biztos, hogy nem tudták volna sikerre vinni azokat.

Ismét itt a jó példa arra, hogy összefogással szinte bármi sikerülhet!

A vidék kitörési pontjaként a mezőgazdasági termelés mellett a falusi turizmust tartják számon. A borturizmus annak részeként járulhat hozzá a vidék megismertetéséhez, és a látogatók ide vonzásához. A turizmus ágazata pedig munkahelyeket teremthet és lehetőséget ad a helyi gazdáknak termékeik helybeni értékesítésére is. A jövedelemhez jutás pedig ösztönzőleg hat a fiatalok itthon maradására, ami a vidék előregedését is megállíthatja. Ilyen szinergia hatás révén segítheti akár a borturizmus a vidék felemelkedését.

Erre jó példa mutatkozik a Bodrogközben.

Bodrogszerdahelyen, Kiskövesden és Kiséresben is immár hagyományosan az idén májusban megtartották a nytott pincenapokat.

Bodrogszerdahely és Kiskövesd szomszéd települések, és egy napon tartották a rendezvényt. Más szóval mondva,

egymásra csatolták a rendezvényt. Különösen a távolabbról érkező turisták örültek ennek, hiszen akik ide utaztak több kilométerről, az egész napjukat ki tudták tölteni programmal, borkóstolással úgy, hogy közben több helyszínt is megismertek. Jó gondolat, hiszen nem feltétlenül van egymás kárára egy-egy párhuzamosan zajló rendezvény. Sőt, kifejezetten hasznos is lehet, hiszen a látogatók igényeit kell szem előtt tartani. Az igény pedig maga az ÉLMÉNY. Maradandó élményt kell nyújtani ahhoz, hogy máskor is visszatérjenek a turisták. Több helyszín, több látnivaló, többféle borkóstolása, más-más vendéglátás meg tapasztalása, ezek adják az élmények zamatját.

Az alig 500 lakosú Kiskövesden az „Aranybánya” polgári társulás idén második alkalommal rendezte meg a nytott pincék napját. A helyi pincéket az egykori kőbánya területén mintegy harminc évvel ezelőtt kezdték kialakítani, azóta számuk folyamatosan nő. A polgári társulás 2015-ben alakult, kezdetben borkóstolókat szerveztek, és azok sikerén felbuzdulva kezdték szervezni a Nytott Pincék Napját évente egy alkalommal. A családi hangulatú rendezvényen helyben termelt szőlőből készült borokat kínálnak a boros gazdák a falu határában lévő pincesor közel húsz pincéjében. Rendezvényük látogatottsága elérte a több száz főt, igaz voltak, akik nem váltottak jegyet a borkóstolásra, csak ismerkedni jöttek a vidékkel és a bodrogközi vendéglátással. A rendezvényre különféle reklámmal igyekeztek csalogatni a vendégeket, többek között a következő szavakkal adtak ízelítőt a kínálatról: „Ez a borkóstoló program

elsősorban azoknak való, akik a kisebb pincékre jellemző családi környezet és a szép száraz fehér borok, illetve a különleges, tartalmas, egyedi minőséget képviselő borkülönlegességek iránt érdeklődnek.”

Máté Ágnes, a község polgármesterét arról kérdeztük, hogy hogyan fogadta az önkormányzat ezt a kezdeményezést. Elismerően nyilatkozott úgy az Aranybánya polgári társulás munkájáról, mint az együttműködésről. A pincesor területe az önkormányzat tulajdonában van, azt térítésmentesen biztosítja a pincetulajdosok számára, és igyekszik azt karban tartani, szépíteni. Az idén parkosítással igyekezett az önkormányzat szebbé tenni a teret. Az elmúlt évben anyagi támogatással járultak hozzá a rendezvény szervezéséhez. Szívesen támogatják a társulás rendezvényeit, mert látják benne a potenciált, ígéretes jövőt látnak a kezdeményezésben. Örülnek a visszatérő és az új látogatóknak egyaránt, hiszen már egy látványos megjelenése a vidéki turizmusnak. A polgármester igyekszik együttműködésre ösztönözni a civil szervezeteket, minden lelkes kezdeményezést örömmel fogadnak, és támogatnak. A helyi termékek értékesítési lehetőségeként is tekintenek a turizmus fellendítésére. Számos más kezdeményezésük is ezt a célt szolgálja, hiszen éppen bővítik és átépítik a tájhatás is.

Bodrogszerdahelyen harmadik alkalommal nyitották meg szervezeten a pincéket a helyi boros gazdák a „Szerdahelyi Bor-Nytott Pincék Napja” alkalmából. A helyi szőlészek társulása szervezésében megvalósuló pincenap keretében több mint húsz tufába vájt pincében kós-

tolhatnak helyi borokat az érdeklődők. A résztvevők elsősorban rizling, furmint, hárslevelű, és vegyes szőlőből készült borokat kóstolhattak, de a vörösborok néhány fajtája is megtalálható egy-egy pincében.

Bodrogszerdahely polgármesterét, Mento Zoltánt is megkérdeztük, hogy mit jelent a település számára egy-egy ilyen jellegű rendezvény. A polgármester felidézte a kezdeteket, amikor néhány éve a szőlősgazdák már több sikeres borkóstoló rendezvényen voltak túl, és úgy döntöttek, hogy megpróbálkoznak az első pincenapok megszervezésével 2017-ben. Mivel a siker a vártnál is nagyobb volt, hagyományt teremtettek a kezdeményezésből és mára több száz látogatót vonz a rendezvény. Munkájukat az önkormányzat anyagi támogatással segíti, segít a szervezésben, a pincék környékének rendfenntartásában és a rendezvény népszerűsítésében. A polgármester úgy gondolja, hogy a látogatók elégedettsége a legjobb reklám, és mindenképpen a község jó hírét erősíti a több száz látogatót vonzó rendezvény.

A Kisgéresben immár tizenegyedik alkalommal megrendezett nyitott pincenap hagyományosan akácvirágzásokor zajlik, a „Polyhos” szőlészek és borászok társulása, valamint a község önkormányzata szervezésében. Az idén sem az időjárás, sem az akácvirágzás időzítése nem tréfalta meg a szervezőket. Gyönyörű napos időszakban, és éppen akácvirágzásokor került sor a rendezvényre május 19-én.

Géresi Pál a Polyhos társulás vezetője arról számolt be, hogy az idén is mintegy 10-15%-os növekedés mutatkozott úgy a látogatók, mint a borok értékesítése területén. A rendezvény valójában már két-napossá formálódott. Ezt a változást is az érdeklődők igénye teremtette meg. A pincéket már az „Akácillat-Nyitott pincék napja” rendezvény délutánján megnyitják, amelynek keretében szűkebb körben, előre bejelentkezett érdeklődők számára, irányított, vezetett borkóstolót rendeznek a Borudvarban, majd azt követően pincelátogatásra kísérik az érdeklődőket. A bor – helyi gasztronómia (géresi béles)– helyi kézműves termékek-kultúra” négyesét felvonultató hagyományos rendezvény az idén is több ezer látogatót vonzott.

A mára már messze földön híres kisgéresi pincesoron szervezett rendezvényen minden évben van valami újdonság, amire

jobban odafigyelnek, hogy egyre színvonalasabb legyen a rendezvény. Érdeklődésünkre, erről Furik Csaba polgármester számolt be. Elmondta, hogy, hogy az idén jobban odafigyeltek a gyerekek és családok szórakoztatására, új elemekkel bővítették a gyerekek kikapcsolódását, foglalkoztatását szolgáló programokat. Fontosnak tartja, hogy a rendezvény Kassa megye kiemelt rendezvényei között szerepel, amely anyagi támogatást is jelent, és a marketingtevékenységben is nagyon sokat segít a megyei önkormányzat és a Terra Incognita programot koordináló Kassa megye kerületi idegenforgalmi intézményének, Kassa régió turizmusáért felelős munkatársai.

Fontos, hogy a bor értékesítésén túl, teret adnak a helyi kézműves termékek értékesítésének is, így egy kisebb vásári hangulat is kialakul a helyszínen, amely élmény, vásárlási és értékesítési lehetőség is egyben. A legnagyobb gondot ugyanis az értékesítés jelenti a térségben úgy a bortermelők, mint a mezőgazdászok, gyümölcstermelők vagy akár méztermelők számára. Az idén közel húsz kistermelő kínálta portékáját, akik között voltak az ország távolabbi vidékéről és Magyarországról érkezők, és természetesen bodrogszerdahelyi termelők is. Kínáltak kézműves szappant, fonott termékeket, sajtokat, fűszerpaprikát, mézet, és számos más helyi terméket. A bodrogszerdahelyi Dócs házaspár Kiskövesden és Kisgéresben is jelen volt a nyitott pincenapokon azzal a céllal, hogy családi mikro vállalkozásukban megtermelt termékeiket értékesítsék. Gyümölcsstermeléssel és feldolgozással foglalkoznak, így tartósítószer mentes gyümölcslevek, aszalt gyümölcsök szé-

les skálája, valamint a Bodrogszerdahely környékén egyedinek számító, vörös és fehér szőlőmagolajat, és szőlőmag örleményt is kínáltak. Elmondásuk szerint legnagyobb öröm számukra a vásárlók elégedettsége és pozitív visszajelzése, amelyet e két hazai helyszínen is megtapasztaltak. Nagyon örülnek a helyi értékesítési lehetőségeknek, és a kapcsolatépítés is hasznukra válik.

A vidék gazdasági fellendülését, a fiatalok szülőföldön maradását elsődlegesen a megélhetés lehetősége szolgálja, amelyet a Bodrogszerdahelyben is nagyban segíthet a turizmus, és az adott esetekben a borturizmus fellendülése, valamint a mezőgazdasági termelés adottságainak kihasználása. Mindezekre is igyekszik rámutatni egy-egy sikeres helyi rendezvény. A turizmust, mint szolgáltatást is tanulni kell, állandóan fejleszteni, új lehetőségekkel, attrakciókkal bővíteni, és persze a lakosságot is fel kell készíteni a fogadásukra. A falusi szálláshelyek szolgáltatása is megélhetést adhat néhány családnak. A rendezvények rendszeressé tétele, kiszámíthatósága, a környékbeli programok programcsomagokká való alakítása, és jó minőségű szolgáltatások étkezési-, szállás-és aktív szabadidős programok lehetősége- kell ahhoz, hogy több napot töltsön egy helyben a turista. E téren van még fejleszteni való a Bodrogszerdahelyben is, de számos példa bizonyítja, hogy jó úton járnak.

Elmondható, hogy a helyi adottságok kihasználásában és népszerűsítésében mindhárom település élen jár, igyekeztük példaértékű, és támogatásra méltó.

Tökölyi Angéla

